

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

30 դեկտեմբերի 2004 թվականի N 1929-Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՎՈՐԾԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 13-րդ հոդվածին համապատասխան՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

1. Հաստատել Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը՝ համաձայն հավելվածի:

2. Ուժը կորցրած ճանաչել Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդի 1983 թվականի հուլիսի 4-ի «Հայկական ՍՍՀ տարածքում պետական պահպանության տակ վերցված պատմության և կուլտուրայի հուշարձանների և նրանց պահպանական գոտիների ցուցակների հաստատման մասին» N 377 որոշման 1-ին կետը՝ նախկին Նոյեմբերյանի, Շամշադինի, Իջևանի և Դիլիջանի քաղաքային սովետի պատմության և կուլտուրայի հուշարձանների ցուցակի մասով:

3. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

**Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետ**

Ա. Մարգարյան

2005 թ. հունվարի 20
Երևան

Հավելված
ՀՀ կառավարության 2004 թվականի
դեկտեմբերի 30-ի N 1929-Ն որոշման

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Ց ՈՒ Ց Ա Կ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ

10. ՏԱՎՈՐԾԻ ՄԱՐԶ *

10.1 ԻՋԵՎԱՆ քաղաք

Հուշարձանի համարը	Հուշարձանի եթեահամարը (եթեահամարները)			Հուշարձանախումբը, հուշարձանը	Ժամանակը	Տեղը բնակավայրի նկատմամբ, հասցեն	Նշանակությունը. հանրապետական/ տեղական	Ծանոթագրություն
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ., 10-13 դդ.	քաղաքից 14-15 կմ հվ-ամ, «Աղջկա բերդ» ամրոցից 2 կմ աե, ձորի պռնկին	Հ	
2				ԱՄՐՈՑ	13-17 դդ.	քաղաքից 10 կմ ամ, Իջևան-Դիլիջան խճուղու ձախակողմյան անմատչելի ժայռերի վրա, «Մուլա Ղայա» վայրում	Տ	փոքր, ավերված
3				ԱՄՐՈՑ «ԱՂՋԿԱ ԲԵՐԴ»	13-17 դդ.	քաղաքից 16 կմ հվ-ամ, անտառապատ սարի գագաթին	Հ	այլ անվանում՝ «Կըզ-Կալա»
4				ԱՄՐՈՑ «ՄԱՆՔԱՇ» («ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹԻ ԲԵՐԴ»)	10-13 դդ.	քաղաքից 10 կմ հվ-ամ, Աղստև գետի աջափնյա լեռնագագաթին	Հ	այլ անվանում՝ «Կարա-Կալա»

* Հուշարձանների պետական ցուցակը կազմելիս հիմք է ընդունվել «Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կառուցվածքը՝ մարզի և բնակավայրերի նույն համարակալմամբ:

5.				ԱՐՁԱՆ՝ ՀՐ. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆԻ	1985 թ.	քաղաքի մեջ, մշակույթի տան դիմաց	Հ	քանդ.՝ Գր. Բաղամյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից է
----	--	--	--	-----------------------	---------	---------------------------------	---	--

6.			ԱՐԶԱՆ «ՎԱՅԱԳՆ ՎԻՇԱԴԱԶԱՂ»	1986 թ.	Անկախության փողոցի սկզբնամասում	Հ	քանդ.՝ Ա. Դավթյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից է
7.			ԲԱՑՕԹՅԱ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԶԱՆԴԱԿԻ	1985- 1991 թթ.	մանկական զբոսայգում	Հ	Քանդակները կերտվել և տեղադրվել են միջազգային սիմպոզիումների ընթացքում, կազմակերպիչ՝ Սարո Սարուխանյան
7.1.			Խաչքար	1995 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Դավթյան (Իջևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից չէ
7.2.			Քանդակ «Թող լինի խաղաղություն»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Մ. Հակոբյան (Երևան)
7.3.			Քանդակ «Մոտիվ»	1987 թ.		Տ	քանդ.՝ Ս. Նուրսապա (Ալմա-Աթա)
7.4.			Քանդակ «Պատանի փարավոն»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Կ.-Բ. Սովետյեզ (ԳԴՀ)
7.5.			Քանդակ «Ոնգեղջյուր»	1988 թ.		Հ	քանդ.՝ Վ. Ֆրիչ (Լեհաստան)
8.			ԲԱՑՕԹՅԱ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԶԱՆԴԱԿԻ («ԶԱՆԴԱԿՆԵՐԻ ՉԲՈՍԱՅԳԻ»)	1985-1991 թթ.	քաղաքային զբոսայգում	Հ	Քանդակները կերտվել և տեղադրվել են միջազգային սիմպոզիումների ընթացքում: Դրանցից երկուսը մնացել են Ադրբեջանի տարածքում՝ Այգեհովսից ոչ հեռու՝ «Հայոց օջախ» շենքի մոտ: Չորս քանդակի ճակատագիրն անհայտ է
8.1.			Քանդակ «Ակոս»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Հ. Գալստյան (Երևան)
8.2.			Քանդակ «Ածամարդ»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան (Երևան)
8.3.			Քանդակ «Անի»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Յա. Կուրիշ (Յունգարիա)
8.4.			Քանդակ «Անուշ»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Յու. Սամվելյան
8.5.			Քանդակ «Առյուծ կենաց ծառով»	1990 թ.		Տ	կոտորված, քանդ.՝ Գ. Բաղդասարյան
8.6.			Քանդակ «Աստղաբաշխ»	1989 թ.		Տ	քանդ.՝ Ա. Որբան (Լիպեցկ)
8.7.			Քանդակ «Բարեկամություն»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Մ. Շլակտավիչուս (Վիլնյուս)
8.8.			Քանդակ «Բողոք»	1991 թ.		Հ	քանդ.՝ Գր. Բաղդասարյան (Երևան)
8.9.			Քանդակ «Բողոքի երգ»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Բուլարկին (Գրոդնո)
8.10.			Քանդակ «Գյուլնեցի ընկերների հիշատակին»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ռ. Սաֆարով (Մոսկվա)
8.11.			Քանդակ «Գուգարք»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Գևորգյան (Երևան)
8.12.			Քանդակ «Եվա»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Բալաշով (Մոսկվա)
8.13.			Քանդակ «Եվրոպայի առևանգումը»	1986 թ.		Հ	վնասված, քանդ.՝ Հ. Մխիթարյան (Երևան)
8.14.			Քանդակ «Չարթունք»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Ի. Նովիկով (Մոսկվա)
8.15.			Քանդակ «Ընդդիմություն»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Ռ. Սարգսյան
8.16.			Քանդակ «Ընտանիք»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ի Բրաուն (Իսրայել)
8.17.			Քանդակ «Թոռ և պապ»	1987 թ.		Հ	երկատված է, քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.18.			Քանդակ «Թռիչք»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ս. Պողոսյան (Երևան)
8.19.			Քանդակ «Թռչող խաչ»	1991 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Պողոսյան (Երևան)
8.20.			Քանդակ «Իկարոս»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Վ. Ջակիա (Վրաստան)
8.21.			Քանդակ «Իջևան-Վալանս քույր քաղաքներ»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ն. Կարգանյան
8.22.			Քանդակ «Իջևանյան հուշապատկերներ»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Ղազարյան
8.23.			Քանդակ «Լեղա»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Բոլոնսկի (Լենինգրադ)
8.24.			Քանդակ «Լոգոսի ծնունդը»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Կ. Գյանջյան (Երևան)
8.25.			Քանդակ «Խնջույք»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Սամվելյան
8.26.			Քանդակ «Խոկանք»	1991 թ.		Տ	
8.27.			Քանդակ «Խորան»	1990 թ.		Տ	քանդ.՝ Ա. Գևորգյան (Երևան)
8.28.			Քանդակ «Խորհուրդ խորին»			Հ	երկու քանդակներից մեկը կոտորված է, քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.29.			Քանդակ «Ծեր հեծյալը»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Ն. Կառլիխանով (Տաշքենդ)
8.30.			Քանդակ «Ծովինար»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Ս. Ղազարյան (Երևան)
8.31.			Քանդակ «Կարմիր պատ»	1990 թ.		Տ	քանդ.՝ Ա. Վասիլևիչ (Բ. Վլասիչ) (Հարավսլավիա)
8.32.			Քանդակ «Հազարան բլուր»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Բաղդասարյան
8.33.			Քանդակ «Հայ շինարար»	1988 թ.		Տ	քանդ.՝ Վ. Տարականով
8.34.			Քանդակ «Հայաստան»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Ապրյոնով
8.35.			Քանդակ «Հայաստան»	1991 թ.		Տ	քանդ.՝ Ա. Պողոսյան
8.36.			Քանդակ «Հայոց հրեշտակ»	1987 թ.		Տ	քանդ.՝ Ս. Պետրոսյան
8.37.			Քանդակ «Հեքիաթ»	1985 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Ղարիբյան
8.38.			Քանդակ «Հիացմունք»	1987 թ.		Հ	վնասված է, քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.39.			Քանդակ «Հիշողություն»	1988 թ.		Հ	քանդ.՝ Պ. Լևանովսկի (ԳԴՀ)

8.40.		Քանդակ «Հորովել»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Ջ. Գոգոբերաշվիլի (Թբիլիսի)
8.41.		Քանդակ «Հրեշտակ»	1988 թ.		Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.42.		Քանդակ «Հուզում»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.43.		Քանդակ «Ճեղքում»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Վ. Տարականով
8.44.		Քանդակ «Մայրություն»	1985 թ.		Հ	քանդ.՝ Յա. Կառլովս (Ռիգա)
8.45.		Քանդակ «Մայրություն»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Հովակիմյան (Իջևան)
8.46.		Քանդակ «Մայրություն»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Ջ. Ջումադորովի (Աշխաբադ)
8.47.		Քանդակ «Մայրություն»	1988 թ.		Տ	քանդ.՝ Ն. Մանջապարաշվիլի (Թբիլիսի)
8.48.		Քանդակ «Մանկություն»	1986 թ.		Տ	քանդ.՝ Ա. Դավթյան (Իջևան)
8.49.		Քանդակ «Մարգարե»	1990 թ.		Տ	քանդ.՝ Մ. Ռապոպորտ (Ալմա-Աթա)
8.50.		Քանդակ «Մաքառում»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Յու. Մակուշին (Ուկրաինա)
8.51.		Քանդակ «Մեռնող ձի»	1989 թ.		Տ	քանդ.՝ Դ. Տուգարինով
8.52.		Քանդակ «Մեռնող միևնույնությամբ»	1989 թ.		Տ	քանդ.՝ Գ. Ջավուշյան
8.53.		Քանդակ «Մոմիկ»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Յու. Սամվելյան (Երևան)
8.54.		Քանդակ «Նկարիչ»	1987 թ.		Տ	քանդ.՝ Բ. Սխոլովսկի (Թբիլիսի)
8.55.		Քանդակ «Նվազող աղջիկը»	1985 թ.		Հ	քանդ.՝ Մ. Նազարյան, ՊԱԿ-ի Իջևանյան բաժանմունքի շենքի մոտ
8.56.		Քանդակ «Շղթայված հրեշտակ»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Հակոբյան
8.57.		Քանդակ «Պատմություն»	1985 թ.	այգու մոտ, «Իջևան» հյուրանոցում	Հ	
8.58.		Քանդակ «Պիզմալիոն»	1988 թ.		Տ	քանդ.՝ Դ. Սիրոտա (Լեհաստան)
8.59.		Քանդակ «Պրոմեթեա»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Դավթյան
8.60.		Քանդակ «Սգացող Տիրամայր»	1985 թ.		Տ	քանդ.՝ Ա. Զոփեյան (ԱՄՆ)
8.61.		Քանդակ «Սկյութների հիշատակին»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Վ. Ֆեդերուկ (Ուկրաինա)
8.62.		Քանդակ «Սֆինքս»	1988 թ.	քաղաքապետարան տանող կամրջակի աջ կողմում	Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.63.		Քանդակ «Սֆինքս»	1988 թ.	քաղաքապետարան տանող կամրջակի ձախ կողմում	Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
8.64.		Քանդակ «Վանիկ Շարամբեյանի հիշատակին»	1989 թ.		Տ	երկատված է, քանդ.՝ Հ. Գալստյան
8.65.		Քանդակ «Վերածնունդ»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Ջավուշյան (Երևան)
8.66.		Քանդակ «Տիեզերք»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Ա. Դավթյան (Երևան)
8.67.		Քանդակ «Տիրամոր յոթ վերքերը»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Վ. Աճեմյան (ԱՄՆ)
8.68.		Քանդակ «Տրդատ ճարտարապետ»	1991 թ.		Հ	քանդ.՝ Գ. Թորոսյան (Երևան)
8.69.		Քանդակ «Ցանկության քար»	1989 թ.		Տ	քանդ.՝ Ս. Պողոսյան միջազգային սիմպոզիումի գործերից
8.70.		Քանդակ «Փյունիկ»	1986 թ.		Տ	քանդ.՝ Ի. Կոզլով (Մոսկվա)
8.71.		Քանդակ «Քամի»	1988 թ.		Հ	քանդ.՝ Ռ.Մայեր-Պետցոլ (ԳՐՀ)
8.72.		Քանդակ «Ֆիդայի»	1989 թ.		Հ	քանդ.՝ Լ. Վարդանյան (Երևան)
8.73.		Քանդակ «Ֆլորա»	1986 թ.		Հ	քանդ.՝ Յ. Ամիրյան (Երևան)
9.		ԲԱՂՆԻԸ	10 դ.	քաղաքից 11 կմ հվ-ամ, «Համամի ճալա» վայրում	Հ	
10.		ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. վերջ	Իջևանյան փող. 5	Տ	
11.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-13 դդ.	քաղաքից 0.5 կմ ամ, Աղստևի աջափնյա սարալանջին, ռեստորանի մոտ	Տ	
12.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-13 դդ.	քաղաքից 13-14 կմ հվ-ամ, «Աղջկա բերդ» ամրոց տանող ճանապարհին, ամրոցից 2 կմ հվ. երկու ձորերի միջևամասի հարթ տեղանքում	Հ	ավերված է
13.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	14-17 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ-ամ, «Խաչի թալա» տանող ճանապարհին, «Սպիտակ ջուր» («Աղստև») ձորի ձախ ափին	Հ	ավերված է
14.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԳՅՈՂԱԿՆԵՐ»	12-13 դդ.	քաղաքից 5-6 կմ հս-ամ	Հ	կիսավեր է
14.1.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.		Հ	ավերված է

15.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ԹԱԼԱ»	13-17 դդ.	քաղաքից 6 կմ հվ-ամ, անտառի բացատում	Հ	ավերված է
	15.1.	Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Հ	ավերված է, տեղի 3 խաչքարերը տեղափոխել են Նորաշեն աղբյուրի մոտ և ագուցել են հուշապատին
16.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ՅԱԼ»	12-14 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-աե	Հ	ավերված է
	16.1.	Եկեղեցի «Դանիելի խաչ»	12-14 դդ.		Հ	միանավ, կիսավեր է
	16.1.1.	Գերեզմանոց	12-14 դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	
17.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽՈՉՄԱՐԱԳ»	12-14 դդ.	քաղաքից 7 կմ աե, համանուն գետակի ափին, անտառի մեջ	Հ	
	17.1.	Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	
	17.1.1.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
	17.2.	Մատուռ	12-13 դդ.		Հ	
18.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՆԵՐՔԻՆ ԴԱՆԱՂՈՒՄ»	10-13 դդ.	«Աղջկա բերդ» ամրոցի և դիտակետ-աշտարակի միջև, սարի լանջերին և ստորոտին	Հ	.
	18.1.	Գերեզմանոց	10-13 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	ավերված է
19.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՉԱՐԱԽԼՈՒ»	10-14 դդ.	քաղաքից 4 կմ հս-աե, Նույնանուն հանդամասում	Հ	
	19.1.	Գերեզմանոց	10-14 դդ.		Հ	
	19.2.	Եկեղեցի սբ Սարգիս («Չարդախյուռ խաչ»)	10 դ.		Հ	կիսավեր է
	19.2.1.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	ստորին հատված, տեղափոխել են գերեզմանոցից
	19.2.2.	Խաչքար	13-14 դդ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին, Ներքուստ	Հ	տեղափոխել են գերեզմանոցից
20.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՄԴԻՏԱԿ ԶՈՒՐ»	17-18 դդ.	քաղաքից 7 կմ հվ-ամ, «Սպիտակ ջուր» («Աղսու») վայրում	Տ	տարածքի մի մասը մեխիորացված է, աե մասում՝ ժայռի տակից, բխում է հանքային ջրի աղբյուր
	20.1.	Գերեզմանոց	17-18 դդ.		Տ	
	20.2.	Հուշարձան Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1984 թ.	գյուղատեղիի աե մասում	Տ	կառուցել են Էդիյաններն ու Բեկնազարյանները
21.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՄԴԻՏԱԿԱՆԵՂՑԻ» («ԱԳԵՂՑԻ»)	16-17 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-ամ, Աղսուն գետի ձախ ափին, անտառի բացատում	Տ	ավերված է
	21.1.	Եկեղեցի	17 դ.		Տ	ուրվագծվում են հիմքերը
22.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՍՐԲԱՆԵՍ» (ՍԲ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ)	10-13 դդ.	քաղաքից 1.5-2 կմ ամ	Հ	ավերված է
	22.1.	Եկեղեցի սբ Հովհաննես	13 դ.		Հ	կիսավեր է
	22.1.1.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ ճակատի մոտ	Տ	պարզունակ է
23.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՎԵՐԻՆ ԴԱՆԱՂՈՒՄ»	10-13 դդ.	քաղաքից 20 կմ հվ-ամ, «Աղջկա բերդ» ամրոցից մոտ 5 կմ ամ	Հ	ավերված է, տեղի թևավոր արձանագիր խաչքարը 1996 թ. տեղափոխել են Ակնաղբյուր գյուղ
	23.1.	Աղբյուր	10-13 դդ.	գյուղատեղիի աե մասում	Տ	ավերված է
	23.2.	Գերեզմանոց	10-13 դդ.	գյուղատեղիի հվ կողմում	Տ	
	23.3.	Եկեղեցի	10-13 դդ.	գյուղատեղիի աե կողմում	Տ	ավերված է
	23.4.	Խաչքար	13 դ.	գյուղատեղիի աե կողմում	Տ	ջարդված է
24.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքի հվ մասում, «Սպիտակ լճի» մոտ, Աղսուն գետի աջ ափին	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ.
25.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 9 կմ հվ-ամ, «Աշոտ Երկաթ» ռեստորանից ոչ հեռու	Հ	ավերվել է ռեստորանի կառուցման ժամանակ
26.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 7 կմ հվ-ամ, «Աղսուն» գյուղատեղիի հս մասում	Հ	
27.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 11 կմ հվ-ամ, Երկաթգծի կամրջի մոտ	Հ	ավերվել է Իջևան-Դիլիջան երկաթգծի կառուցելիս
28.		ԴԻՏԱԿԵՏ-ԱՇՏԱՐԱԿ	10-13 դդ.	«Աղջկա բերդ» ամրոցից 2-2.5 կմ հվ, «Ներքին Դանաղբան» գյուղատեղիի հվ եզրին, ձորի պռնկին	Հ	ավերված է
29.		ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	քաղաքից 4.5 կմ հվ-ամ, «Խաչի թալա» տանող ճանապարհի աջ կողմում, Նորաշեն աղբյուրի հուշապատին ագուցված	Հ	փոքր է, տեղափոխել են «Խաչի թալա» գերեզմանոցից
30.		ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	քաղաքից 4.5 կմ հվ-ամ, «Խաչի թալա» տանող ճանապարհի աջ կողմում, Նորաշեն աղբյուրի	Հ	մեծ է, տեղափոխել են «Խաչի թալա» գերեզմանոցից

					հուշապատին ագուցված		
31.			ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	քաղաքից 4.5 կմ հվ-ամ, «Խաչի թալա» տանող ճանապարհի աջ կողմում, Լորաշեն աղբյուրի հուշապատին ագուցված	Հ	փոքր է, տեղափոխել են «Խաչի թալա» գերեզմանոցից
32.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ «ԱՉԶ» (ԻԶԵՎԱՆ ԶԱՂԱԶԻ ՄՈՒՏԵԸ)	1980-ական թթ.	Դիլիջան տանող մայրուղու եզրին՝ Իջևանի հվ-ամ կողմում	Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից
33.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ «ՏԻԵՉԵՐԶԻ ԿԱԹԻԼ»	1980-ական թթ.	Դիլիջան տանող մայրուղու եզրին՝ Իջևանի մուտքի մոտ	Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից
34.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1985 թ.	քաղաքի աե մասում, Աղստև գետի աջափնյա բարձունքի վրա	Հ	ճարտ.՝ Յու. Բրեժնև
35.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ «ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»	1971 թ.	քաղաքից հս, Գետահովիտ տանող ճանապարհին, «Ուտիք» ռեստորանի մոտ	Հ	հեղ.՝ Ս. Մեհրաբյան
36.			ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ ՄԵԾ ԵՂԵՈՆԻ ՉՈՅԵՐԻՆ	1980-ական թթ.		Հ	քանդ.՝ Բ. Պետրոսյան
36.1.			Զանդակ «Շնագայլերը հոշոտում են հրեշտակներին» (Սումգայիթի զոհերի հիշատակին)	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Վ. Հովակիմյան (Երևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
36.2.			Զանդակ «Պատանի Դավիթ»	1987 թ.		Հ	քանդ.՝ Յու. Սամվելյան (Երևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
37.			ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ ՄՊԻՏԱԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՉՈՅԵՐԻՆ	1990 թ.	«Զանդակների զբոսայգու» սկզբնամասում՝ Սահմանադրության հրապարակում	Հ	
37.1.			Զանդակ «Ձեռք»	1990 թ.		Հ	միջազգային սիմպոզիումի գործերից
37.2.			Զանդակ «Մեր ավերված քաղաքներին ու գյուղերին»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Մ. Լիշինսկի (Լեհաստան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
37.3.			Զանդակ «Սպիտակին»	1990 թ.		Հ	քանդ.՝ Մ. Լիշինսկի, միջազգային սիմպոզիումի գործերից
38.			ՃԱՆԱՊԱՐՀ	10-19 դդ.	Խոյաղբեր-Ղազումյանների աղբյուր-Լդոցի ձոր-Ծառատի ձոր հատվածում	Հ	միջնադարյան քարավանային ճանապարհ է, նկատելի են հիմքերը
38.1.			Եկեղեցի	10-13 դդ.	«Տախտի քոլի» սարավանդի աե եզրին	Հ	ավերված է
38.2.			Պահակակետ	10-13 դդ.	Լդոցի ձորի երկու աղբյուրների միջակայքում	Հ	ավերված է
38.3.			Քարավանատուն	10-13 դդ.	«Տախտի քոլի» սարավանդին, ճանապարհի եզրին	Հ	ավերված է
39.			ՇԵՆԸ՝ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ	1986 թ.	քաղաքի հվ-ամ եզրին	Հ	ճարտ.՝ Տ. Սանդոյան, Հ. Թելումյան
40.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ	10-12 դդ.	քաղաքից 15 կմ հվ-ամ, Աղստև գետի աջ ափին, Հովք գյուղից հվ-աե	Հ	ավերված է
40.1.			Եկեղեցի	10-12 դդ.		Հ	
40.2.			Եկեղեցի	10-12 դդ.		Հ	
40.3.			Գավիթ	10-12 դդ.		Հ	
40.4.			Գյուղատեղի	միջնադար	վանքից 300-350 մ ամ	Հ	նշմարվում են բնակելի շինությունների հետքերը
41.			ՎԱՆԶ ՍԲ ԱՆԴՐԵ (ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՎԵԼՑՈՒ ՄԵՆԱՐԱՆ)	12-13 դդ.	քաղաքից 18-19 կմ հվ-ամ, «Աղջկա բերդ» ամրոցից 1.5 կմ ամ	Հ	ավերված է
41.1.			Եկեղեցի	12-13 դդ.		Հ	մեծ եկեղեցին է՝ կիսավեր
41.2.			Եկեղեցի	12-13 դդ.		Հ	փոքր եկեղեցին է՝ կիսավեր
41.3.			Կառույցներ օժանդակ	12-13 դդ.		Հ	կացարաններ են՝ ավերված
41.4.			Պարիսպ	12-13 դդ.			կիսավեր է
42.			ԶԱՆԴԱԿ «ԱՌԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»	1986 թ.	Անկախության փող.	Հ	քանդ.՝ Ա. Զանցուղազյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից
43.			ԶԱՆԴԱԿ «ԱՐՑԱԽՅԱՆ ՄՈՏԻՎ»	1989 թ.	քաղաքի հվ-ամ մասում, Իջևան-Դիլիջան մայրուղու վրա	Հ	քանդ.՝ Գ. Բաղդասարյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից

44.			ՔԱՆԴԱԿ «ԽԵՑԳԵՏԻՆ»	1991 թ.	«Սպիտակ լճի» ափին»	S	քանդ.՝ Ս. Պողոսյան (Երևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
45.			ՔԱՆԴԱԿ «ԽԵՑԳԵՏԻՆ»	1991 թ.	«Սպիտակ լճի» ափին, հանգստյան տուն տանող ճանապարհին	S	քանդ.՝ Ռ. Արևշատյան (Երևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
46.			ՔԱՆԴԱԿ «ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ»	1990 թ.	«Սպիտակ լճի» ափին	S	քանդ.՝ Գր. Բաղդասարյան սիմպոզիումի գործերից
47.			ՔԱՆԴԱԿ «ԿԱՊԱՆԷ»	1991 թ.	«Սպիտակ լճի» ափին	Հ	քանդ.՝ Ռ. Արևշատյան (Երևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
48.			ՔԱՆԴԱԿ «ՀԻՆ ԺԱՄԱՑՈՒՅՑ»	1990 թ.	Դիլիջան-Իջևան մայրուղու վրա, քաղաքի հվ-ամ կողմում, գինու գործարանի մոտ	Հ	քանդ.՝ Հ. Գալստյան (Երևան), միջազգային սիմպոզիումի գործերից
49.			ՔԱՆԴԱԿ «ԶՈՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ»	1985 թ.	Երկրագիտական թանգարանի շենքի մուտքի մոտ, Եղեռնի հիշատակի լուսանկարից 100 մ հեռու	Հ	քանդ.՝ Գ. Բաղդասարյան, միջազգային սիմպոզիումի գործերից
50.			ՔԱՆԴԱԿ «ՄԱՐԻԱ ՅԱԿՈԲՍՈՆ»	1980- ական թթ.	Երևանի պետական համալսարանի Իջևանի մասնաճյուղի շենքի դիմաց	Հ	քանդ.՝ Ա. Շիրազ

10.2 ԲԵՐԴ քաղաք

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴ»	Ք.ա. 1 հազ.	քաղաքի հվ-առե եզրին, գերսայցու տարածքում	Հ	պահպանվել են մնացորդները
	1.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ. (Ք.ա. 5-4 դդ.)	ամրոցի մոտ	Հ	
	1.2.			Խաչքար Արցախի ազատամարտին	1990-ական թթ.		S	
2.				ԱՄՐՈՑ «ՏԱՎՈՒՇ» («ԹՈՎՈՒՇ ԴԱԼԱ»)	10-14 դդ.	քաղաքի հվ-առե եզրին, Տավուշ գետի աջ ափին	Հ	
3.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ.	քաղաքի կենտրոնում, քաղաքապետարանի շենքի մոտ	S	
4.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-19 դդ.	քաղաքի մեջ, Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածների հուշարձանի մոտ	S	կիսավեր է
	4.1.			Խաչքար	10 դ.		S	ընկած է գետին
	4.2.			Խաչքար	1651 թ.		Հ	կանգնեցված է գետի վրա
	4.3.			Տապանաքար Անանիա վարդապետի	1891 թ.		S	ուղղանկյունաձև, քանդակազարդ
5.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-20 դդ.	քաղաքի հս-առե մասում, ճանապարհի ձախ կողմում	S	միջնադարյան հատվածն ավերված է
	5.1.			Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է
	5.2.			Մատուռ	13 դ.		S	ավերված է
6.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	քաղաքից 2 կմ առե, ճանապարհի եզրին, Տավուշ Ռուսաստանին միացնելու 175- ամյակի հուշարձանի մոտ	S	պահպանվել են մի քանի տապանաքարեր
7.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԻՆ ԲԵՐԴ»	9-16 դդ.	քաղաքից 1.5 կմ հվ-առե, գետի աջ ափին	Հ	ավերված է
	7.1.			Գերեզմանոց	9-16 դդ.		Հ	դամբարանադաշտի տարածքում է
		7.1.1.		Խաչքար	12-13 դդ.		S	
		7.1.2.		Խաչքար	13 դ.		S	արձանագիր է, կանգնեցված է գետի վրա
	7.2.			Խաչքար	12-13 դդ.	գյուղատեղի տանող ճանապարհի ձախ եզրին	S	ժայռախաչ է
8.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՏԱՎՈՒՇ»	9-15 դդ.	քաղաքից հվ-առե, Տավուշ ամրոցի ստորոտին և ամրոցից հվ. գետի երկու կողմում	Հ	տարածվում է շուրջ 1 կմ
	8.1.			Գերեզմանոց	9-13 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ եզրին, Տավուշ գետի ձախ ափին	Հ	դամբարանադաշտի տարածքում է
		8.1.1.		Խաչքար	13 դ.		Հ	արձանագիր է, կանգնեցված է գետի վրա
		8.1.2.		Խաչքար	13 դ.		Հ	
	8.2.			Գերեզմանոց	10-13 դդ.	Լախորդ գերեզմանոցից մոտ	Հ	

					200 մ հս, բլրալանջին		
		8.2.1.	Մատուռ	13 դ.	Նախորդից 100 մ հս	Հ	ավերված է
	8.3.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին	10-13 դդ.	ամրոցի ստորոտին, ռելիեֆործարանի դիմաց	Հ	
		8.3.1.	Գավիթ	11-12 դդ.		Հ	պահպանվել է հվ պատը՝ 1.5-2 մ բարձրությամբ
	8.4.		Մատուռ	13 դ.	գյուղատեղիի հվ եզրին	Հ	կիսավեր է
9.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2 հազ.	քաղաքից 1.5 կմ հվ-աե, գետի աջ ափին, «Հին Բերդ» գյուղատեղիի գերեզմանոցի տարածքում	Հ	
10.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2 -1 հազ.	քաղաքից հվ-աե, «Տավուշ» գյուղատեղիի գերեզմանոցում	Հ	ավերված է
11.			ԵԿԵՂԵՑԻ	13 դ.	քաղաքի մեջ, Ս. Մելքումյանի տան մոտ	Հ	կիսավեր է
	11.1.		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	երկատված, ընկած է գետնին
	11.2.		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	
12.			ԵԿԵՂԵՑԻ	13 դ.	քաղաքի մեջ, Ս. Մելքումյանի տան մոտ, Նախորդ Եկեղեցուց հս	Հ	կիսավեր է
13.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ՄԱՅՐԻ ՎԱՆՔ» («ՄԱՐԻԱՄ ՄԱՅՐԻ ՎԱՆՔ», ՍԲ ՆՇԱՆ)	1286 թ., վերակառ. 17 դ.	քաղաքից 2 կմ ամ, Նավուր գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	
	13.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	կիսավեր է
	13.2.		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	
14.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ	12-13 դդ., հիմնովին վերակառ. 1871 թ.	քաղաքի ամ եզրին, Նավուր գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	
	14.1.		Գերեզմանոց «Սբ Սարգսի խաչ»	12-20 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
		14.1.1.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ պատի տակ	Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
		14.1.2.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց հվ	Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
		14.1.3.	Խաչքար Ալիխանի	1610 թ.	Եկեղեցուց հվ	Հ	կազմող՝ Զիրամ
		14.1.4.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ Զիրամ
		14.1.5.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ Զիրամ
		14.1.6.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ Զիրամ
		14.1.7.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ Զիրամ
		14.1.8.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ Զիրամ
		14.1.9.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ Խաչատուր
		14.1.10.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կոտրված է, կազմող՝ Խաչատուր
		14.1.11.	Խաչքար	17 դ.		Հ	կոտրված է, կազմող՝ Խաչատուր
		14.1.12.	Տապանաքար Պապի	1670 թ.		Հ	օրորոցածն է
15.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ԶՈՒՅՐ ԽԱԹՈՒՆ»	12-13 դդ.	քաղաքի ամ մասում, «սբ Սարգսի խաչ» գերեզմանոցից 200 մ հվ, բլրակի ստորոտին	Հ	կիսավեր է, պահպանվել են հս, հվ և աե պատերը՝ 1.5-2 մ բարձրությամբ
	15.1.		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	ստորին մասը կոտրված է
	15.2.		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	հորիզոնական դիրքով
16.			ԽԱՉՔԱՐ	10 դ.	քաղաքի կենտրոնում, քաղաքապետարանի մոտ, տան բակում	Տ	ընկած է գետնին
17.			ՀՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ	1980 թ.	քաղաքի մեջ	Հ	
18.			ՀՈՒՇԱՐՔԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1969 թ.	քաղաքի մեջ	Հ	
19.			ՀՈՒՇԱՐՔԱՆ ՏԱՎՈՒՇԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՆ ՄԻԱՑՄԱՆ 175-ԱՄՅԱԿԻՆ	1977 թ.	քաղաքից 2 կմ աե, ճանապարհի եզրին	Հ	

10.3 ԴԻԼԻՁԱՆ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԻ ՂԱՇ»	Ք.ա. 2-1 հազ., միջնադար	Հաղարծնի վանքից 2 կմ ամ, երկու ձորերի միջև, բլրի վրա, «Բոխտու թումբ» վայրում	Հ	ավերված է, պահպանվել են պարիսպների հիմքերը
	1.1.			Բնակատեղի	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցից հվ և աե	Հ	
	1.2.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	բնակատեղիի մոտ	Հ	ավերված է

2.			ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.	Գոյովինո թաղամասից հս, ԴՕՍԱԱՖ-ի շենքից 1.5 կմ հեռու, բլրի հվ-աե հարթակում	Հ	ավերված է
	2.1.		Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	բնակատեղիի տարածքում և մերձակայքում	Հ	ավերված է
3.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1911 թ.	Աղայան փող. 2	Հ	երկհարկ, կառուցել է Մ. Սաղաթեյանը
4.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1882 թ.	Աղայան փող. 3	Հ	երկհարկ, կառուցել է հյուսն Ա. Պետրոսյանը
5.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. վերջ	Կալինինի փող. 5	Հ	Եղել է իշխանուհի Մարիամ Թումանյանի ամառանոցը: 1979-ից՝ ժողովրդական արվեստի թանգարանի Դիլիջանի մասնաճյուղի շենք
6.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1945 թ.	Կալինինի փող. 6	Հ	
7.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1940 թ.	Կալինինի փող. 7	Հ	
8.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1934 թ.	Կալինինի փող. 8	Հ	
9.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1925-1930 թթ.	Կալինինի փող. 10	Հ	երկհարկ
10.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. վերջ	Կալինինի փող. 11	Տ	
11.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1908 թ.	Կալինինի փող. 12	Հ	երկհարկ
12.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1897 թ.	Կալինինի փող. 15	Տ	
13.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1927 թ.	Կալինինի փող. 18	Հ	երկհարկ
14.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1920 թ.	Կալինինի փող. 19	Տ	
15.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1957 թ.	Կալինինի փող. 20	Հ	
16.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1918 թ., 1960 թ.	Կալինինի փող. 22	Հ	երկհարկ
17.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1919 թ.	Կալինինի փող. 25	Տ	
18.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1796 թ.	Կալինինի փող. 26	Տ	
19.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. սկիզբ	Կալինինի փող. 28	Հ	երկհարկ
20.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1832 թ.	Կալինինի փող. 34	Հ	երկհարկ
21.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 37	Տ	
22.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 41	Տ	
23.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1842 թ.	Կալինինի փող. 42	Տ	
24.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1830 թ.	Կալինինի փող. 43	Տ	
25.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1893 թ.	Կալինինի փող. 45	Տ	
26.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1850-ական թթ.	Կալինինի փող. 48	Տ	
27.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. 2-րդ կես	Կալինինի փող. 52 ա	Տ	
28.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1830-ական թթ.	Կալինինի փող. 53	Տ	
29.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1880-ական թթ.	Կալինինի փող. 56	Տ	
30.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1880 թ.	Կալինինի փող. 60	Տ	
31.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	18 դ. վերջ	Կալինինի փող. 66	Տ	
32.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1905 թ.	Կալինինի փող. 72	Տ	
33.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1860 թ.	Կալինինի փող. 78	Տ	
34.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1930-ական թթ.	Կալինինի փող. 88	Տ	
35.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1870 թ	Կալինինի փող. 98	Հ	երկհարկ
36.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1872 թ.	Կալինինի փող. 110	Հ	երկհարկ
37.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1901 թ.	Կալինինի փող. 126	Հ	երկհարկ
38.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1937 թ.	Կալինինի փող. 135	Հ	
39.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. 50-ական թթ.	Կալինինի փող. 162	Տ	
40.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	20 դ. սկիզբ	Կալինինի փող. 168	Տ	
41.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1880-ական թթ.	Կալինինի փող. 170	Տ	
42.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1890 թ.	Կալինինի փող. 184	Տ	

43.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. 1-ին կես	Կալիկինի փող. 188	Տ	
44.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1910 թ.	Հակոբջանյան փող. 15	Հ	երկհարկ, կառուցել է Ն. Պողոսյանը
45.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1910 թ.	Հակոբջանյան փող. 19	Տ	
46.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1917 թ.	Հակոբջանյան փող. 21 ա	Հ	Ֆրանգույանների տունը
47.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1908 թ., 1959 թ.	Հակոբջանյան փող. 23	Հ	երկհարկ, կառուցել է Ա. Սիմոնյանը
48.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1920 թ.	Հակոբջանյան փող. 28	Տ	
49.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1926 թ.	Հակոբջանյան փող. 31	Հ	միահարկ, կառուցել է հյուսն Ե. Սիմոնյանը
50.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1882 թ.	Հակոբջանյան փող. 32	Հ	երկհարկ, կառուցել է Բ. Ֆրանգույանը
51.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1890-ական թթ.	Հակոբջանյան փող. 34	Տ	
52.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1916 թ.	Հակոբջանյան փող. 36	Տ	երկհարկ, կառուցել է Բ. Ֆրանգույանը
53.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1912 թ.	Հակոբջանյան փող. 52	Հ	
54.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1882 թ.	Մանթաշյան փող. 3 գ	Հ	երկհարկ, կառուցել է Դիլիջանի տանուտեր Մովսես Յովհաննիսյանը
55.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1860 թ.	Մանթաշյան փող. 4	Տ	
56.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1894 թ.	Մանթաշյան փող. 6	Հ	երկհարկ, կառուցել է սայլագործ Հ. Հակոբյանը
57.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1890 թ.	Մյասնիկյան փող. 32	Հ	երկհարկ, կառուցել է Տ. Բաղայանը
58.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1890 թ.	Մյասնիկյան փող. 34	Հ	երկհարկ, կառուցել է Դ. Ուլիխանյանը
59.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1870-ական թթ.	Մյասնիկյան փող. 38	Հ	երկհարկ, վաճառական Ալվանովների տունը
60.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1895-1897 թթ.	Մյասնիկյան փող. 50	Հ	եղել է ցարական դատարանի շենքը
61.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ («ԴԱԼԼԱՔԻ ՏՈՒՆ»)	19 դ. վերջ	Մյասնիկյան փող. 54	Հ	երկհարկ, կառուցել է սափորիչ Սիմոնը. առաջին հարկում եղել է վարսավիրանոց
62.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. վերջ	Մյասնիկյան փող. 56	Հ	երկհարկ
63.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ («ԼԵՉԳՈՒ ԿԱՍ ՓՈՆՉՈՑ ՏՈՒՆ»)	19 դ. կես	Մյասնիկյան փող. 58	Հ	երկհարկ
64.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1850-1860-ական թթ.	Մյասնիկյան փող. 82	Հ	երկհարկ
65.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1894 թ.	Մյասնիկյան փող. 86	Հ	երկհարկ
66.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1910 թ.	Մյասնիկյան փող. 88	Տ	
67.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1930 թ.	Մյասնիկյան փող. 102	Հ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
68.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1925 թ.	Մյասնիկյան փող. 102ա	Հ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
69.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1930 թ.	Մյասնիկյան փող. 102բ	Հ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
70.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1925 թ.	Մյասնիկյան փող. 104	Հ	երկհարկ, նկուղային մասը կառուցվել է 1873 թ.
71.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	20 դ. սկիզբ	Մյասնիկյան փող. 110	Տ	
72.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1933 թ.	Մյասնիկյան փող. 112	Տ	
73.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1948 թ.	Մյասնիկյան փող. 118	Հ	
74.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1880 թ., 1900 թ.	Օրջոնոկիձեի փող. 1	Հ	երկհարկ, կառուցել են Ալիխանյանները
75.			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	Մանթաշյան փող.	Տ	
76.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	7-13 դդ.	քաղաքից 7 կմ աե, Աղստևի աջ ափին, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի ձախ կողմում, «Բոյնի դար» վայրում	Հ	ավերված է, տարածքի մի մասի վրա կառուցվել է կինոգործիչների հանգստյան տունը
	76.1.		Գերեզմանոց	7-13 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	Հ	ավերված է, խաչքարերից մի քանիսը տեղափոխել են նույն հանգստյան տան տարածք
	76.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնական մասում	Տ	պահպանվել են հիմքերը
77.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	7-15 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ-աե, Աղստևի աջ ափին, անտառում, «Բախտիար» գյուղատեղիից	Հ	ավերված է

					մոտ 2 կմ ամ, «Ղալուխ» վայրում		
	77.1.		Գերեզմանոց	7-10 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ եզրին	Հ	
	77.2.		Գերեզմանոց	7-13 դդ.	գյուղատեղիի աե մասում	Հ	
		77.2.1.	Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		Հ	տեղահանված է, հենած է ծառին
78.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	7-20 դդ.	քաղաքի ամ մասում, Երևան-Դիլիջան մայրուղուց աջ, «Խրտանոց» վայրում	Հ	ավերված է
	78.1.		Խաչքար թևավոր	13 դ.		Հ	արձանագիր է, կոտրված է վերին խաչաթևը
79.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-14 դդ.	քաղաքից 5 կմ հս-աե, Դիլիջան-Իջևան մայրուղուց ձախ, «Փիշիկ» և «Գոմածոր» տանող ճանապարհի վրա	Տ	տարածքն ընկած է կառուցապատման տակ
80.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-15 դդ.	քաղաքից 4 կմ հս-աե, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 1 կմ հվ-ամ, «Գոմածոր» տանող ճանապարհին	Հ	ավերված է
	80.1.		Գերեզմանոց	10-15 դդ.		Հ	ավերված է
		80.1.1.	Խաչքար	11 դ.		Հ	ընկած է
		80.1.2.	Խաչքար	12 դ.		Հ	վերնամասը բացակայում է
		80.1.3.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		80.1.4.	Խաչքար	13 դ.		Հ	արձանագիր է, ստորին մասը կոտրված է
		80.1.5.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
		80.1.6.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
		80.1.7.	Խաչքար	14-15 դդ.		Հ	
		80.1.8.	Խաչքար	14-15 դդ.		Հ	
81.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-15 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-աե, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 1 կմ հս-ամ, «Գոմածոր» տանող ճանապարհի երկու կողմում	Հ	ավերված է
82.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-18 դդ.	Պարզ լճից 300 մ հս, «Ղազար բեկ» վայրում	Հ	
	82.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.	բլրալանջին	Հ	ավերված է
		82.1.1.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	տեղափոխել են լճափնյա ռեստորանի մոտ. ստորին մասը բացակայում է
		82.1.2.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	վերնամասը բացակայում է
		82.1.3.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	վերնամասը բացակայում է
		82.1.4.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		82.1.5.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		82.1.6.	Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է
		82.1.7.	Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է
		82.1.8.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		82.1.9.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
		82.1.10.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	վերնամասը բացակայում է
		82.1.11.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	ստորին կենը կոտրված է
	82.2.		Եկեղեցի	13 դ.	գերեզմանոցի ամ մասում	Հ	պահպանվել են պատերը՝ 1.50 մ բարձրությամբ
83.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-14 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ-աե, «Իմպուլս» գործարանի հանգստյան տնից 1 կմ հվ, անտառի բացատում, Աղստևի աջ ափին, բլրակի վրա, «Բախտիար» վայրում	Հ	
	83.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	1986 թ. տեղի խաչքարերից երկուսը տեղափոխել ու ագուցել են հանգստյան տան ամ պատին
		83.1.1.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		83.1.2.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
	83.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.		Տ	ավերված է

	83.3.		Ճանապարհ	12-15 դդ.	ձգվում է «Բախտիար» և «Ղալուխ» գյուղատեղիների միջև՝ 2 կմ երկարությամբ	Հ	ավերվել են եզրապատերը
84.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-14 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-ան, անտառի բացատում, աե-ից ձորակով եզերված «Սմրդանի յալ» տեղանքում	Հ	ավերված է
	84.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	ավերված է
		84.1.1.	Խաչքար Զոգեղեղի	1254 թ.		Հ	ստորին մասը կոտրված է
		84.1.2.	Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին մասը կոտրված է
		84.1.3.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	ստորին մասը կոտրված է
85.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-17 դդ.	քաղաքից 5 կմ ամ, «Ռուսկի բալկա» ձորակում, «Ցերկով թալայից» 1 կմ հս	Հ	ավերված է
	85.1.		Գերեզմանոց	12-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Հ	
		85.1.1.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
	85.2.		Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Հ	թաղը և ամ պատի որոշ հատվածներ փլված են
86.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-17 դդ.	քաղաքից 0.5 կմ ամ, Գոլովինո թաղամասում, «Ցերկով թալա» վայրում, երգահանների հանգստյան տուն տանող ճանապարհին	Հ	ավերված է
	86.1.		Գերեզմանոց	12-17 դդ.		Հ	միակ խաչքարը (13 դ.) Գոշ է տեղափոխել Ա. Զովսեփյանը, 1980-ական թթ.
	86.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.		Հ	ավերված է
87.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	13-15 դդ.	քաղաքից 6 կմ ան, կինոգործիչների հանգստյան տուն և Պարզ լիճ տանող ճանապարհին, «Մոլոկանի տանձուտ» («Տանձուտի թալա») բացատում	Հ	
	87.1.		Գերեզմանոց	13-15 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	ավերված է
		87.1.1.	Խաչքար	13 դ.		Տ	գյուղատեղիի միակ քանդակագործի բեկորն է (վերնամաս)
88.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	13-17 դդ.	քաղաքից 8 կմ ան, Կինոգործիչների հանգստյան տնից 1 կմ ան, Պարզ լիճ տանող ճանապարհին, «Մորմոցի յալ» վայրում	Տ	ավերված է
	88.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Տ	պահպանվել են հատ ու կենտ տապանաքարեր
89.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	14-18 դդ.	քաղաքից 1 կմ հվ, «Խզակի թալա» («Խաչի փոս») վայրում	Տ	ավերված է
	89.1.		Գերեզմանոց	14-18 դդ.	գյուղատեղիի ամ մասում	Տ	ավերված է
	89.2.		Եկեղեցի	17-18 դդ.	գերեզմանոցում	Տ	ավերված է
90.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	15-19 դդ.	քաղաքից 3.5 կմ ան, «Շլորկուտի» անտառում, «Ղափարա» հանդամասում	Տ	ավերված է
	90.1.		Գերեզմանոց	15-19 դդ.		Տ	
91.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	17-18 դդ.	քաղաքային շուկայից 500 մ հվ-ան, «Ալոյի թալայում»՝ եղևնիների բացատում	Տ	ավերված է
92.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	17-18 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-ամ, Աղստև գետի ձախ ափին, Դիլիջան-Վանաձոր խճուղուց 1 կմ ձախ, «Գերեզմանուտի յալ» բացատում	Տ	ավերված է
	92.1.		Գերեզմանոց	17-18 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին	Տ	
93.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	17-18 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-ան, «Ժանգոտ գյուղ» լճակի մոտ, «Օրդաքվի» բացատում	Տ	ավերված է
94.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	17-18 դդ.	քաղաքից 10 կմ հս-ամ, «Շլորկուտի ձոր» վայրում, Դիլիջան-Վանաձոր ճանապարհից 5-6 կմ աջ, անտառի մեջ, «Նովով» աղբյուրի մոտ	Տ	
	94.1.		Գերեզմանոց	ուշ միջնադար		Տ	

95.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱՉԱԶՐԻ ԹԱԼԱ»	10-13 դդ.	քաղաքից 4 կմ հվ-աե	Հ	
96.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱՐԱՂԱՆՑ ՏԵՐԵՐ»	7-13 դդ.	քաղաքի աե եզրին, Աղստևի աջ ափի և Մյասնիկյան փողոցի միջև ընկած տարածքում, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի վրա	Հ	ավերվել է 1950-ական թթ. քաղաքի ընդարձակման հետևանքով
	96.1.		Գերեզմանոց	7-13 դդ.		Հ	ավերված է, գյուղատեղիի կառուցապատման ժամանակ խաչքարերը տեղափոխել են Մյասնիկյան փող. N 143 տան բակ
		96.1.1.	Խաչքար	12 դ.	Մյասնիկյան փող. N 143 տան բակում	Տ	
		96.1.2.	Խաչքար	12 դ.	Նույն տեղում	Տ	
		96.1.3.	Խաչքար	13 դ.	Նույն տեղում	Հ	
		96.1.4.	Խաչքար «Մեսրոպ Մաշտոց»	7 դ.	Նույն տեղում	Հ	ամրացված է պատվանդանին
97.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԳԵՂԱՏԵՐ»	13-17 դդ.	քաղաքից 7 կմ ամ, Ղազախ-Երևան գազատարի անտառամիջյան ճանապարհի երկու կողմում	Հ	ավերված է
	97.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Հ	կիսավեր է
	97.2.		Եկեղեցի	13-14 դդ.		Տ	պահպանվել են հիմքերը
98.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԳԵՂԱՏԵՐ»	13-17 դդ.	քաղաքից 10 կմ հվ-աե, Աղստևի աջ ափին, Պարզ լիճ տանող ճանապարհից 2 կմ ձախ, կինոգործիչների հանգստյան տնից 3 կմ հվ-աե, «Ղազախ բեկ» վայրում	Տ	ավերված է
	98.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին, սարալանջին	Տ	ավերված է
	98.2.		Եկեղեցի	13-14 դդ.	գերեզմանոցի մոտ	Տ	պահպանվել են հիմքերը, ներսը լցված է շարվածքի քարերով
99.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԳՈՄԱԶՈՐ»	5-17 դդ.	քաղաքի Թեղուտ թաղամասից 5 կմ հս-աե, Աղստևի աջ ափին, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 2-3 կմ հս-ամ, անտառում	Հ	ավերված է
	99.1.		Գերեզմանոց	5-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Հ	
		99.1.1.	Խաչքար	7 դ.		Տ	
		99.1.2.	Խաչքար	9-10 դդ.		Տ	
		99.1.3.	Խաչքար	9-10 դդ.		Տ	խրված է գետնի մեջ
		99.1.4.	Խաչքար	9-10 դդ.		Տ	
		99.1.5.	Խաչքար	9-10 դդ.		Տ	ընկած է
		99.1.6.	Խաչքար	11-12 դդ.	Եկեղեցու ամ կողմում	Հ	ընկած է
		99.1.7.	Խաչքար	11-12 դդ.	Եկեղեցու աե կողմում	Հ	
		99.1.8.	Խաչքար	12 դ.		Հ	ընկած է
		99.1.9.	Խաչքար	12 դ.		Հ	ընկած է
		99.1.10.	Խաչքար	12 դ.		Հ	
		99.1.11.	Խաչքար	12 դ.		Հ	
		99.1.12.	Խաչքար	12 դ.		Հ	
		99.1.13.	Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է
		99.1.14.	Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է
		99.1.15.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ կողմում	Հ	ընկած է
		99.1.16.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ կողմում	Հ	ստորին մասը բացակայում է
		99.1.17.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հս կողմում	Հ	երկատված է
		99.1.18.	Խաչքար	13 դ.	մատուռի ամ կողմում	Հ	ընկած է
		99.1.19.	Խաչքար	13 դ.	մատուռի հս-ամ կողմում	Հ	ընկած է
		99.1.20.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	ընկած է
		99.1.21.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	երկատված, ընկած է
		99.1.22.	Խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է
		99.1.23.	Խաչքար Սարգսի և այլոց	13 դ.		Հ	երկատված, ընկած է
		99.1.24.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	ընկած է

		99.1.25.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	հենած է քարերին
		99.1.26.	Խաչքար	14-15 դդ.		Տ	հենած է քարերին
		99.1.27.	Խաչքար	16-17 դդ.		Հ	
	99.2.		Եկեղեցի	5-6 դդ.		Հ	պահպանվել են հիմնապատերը
	99.3.		Մատուռ	5-6 դդ.		Հ	պահպանվել են հիմնապատերը
100.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ԶՈՂԵՐ»	14-17 դդ.	Թեղուտ թաղամասից 1.5 կմ հվ-աե, Աղստևի աջ ափին, անտառում	Տ	ավերված է
	100.1.		Գերեզմանոց	14-17 դդ.		Տ	
101.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ԶՈՂԵՐ»	12-15 դդ.	Շամախյան թաղամասի «Խաչի հողեր» վայրում	Հ	ավերված է
	101.1.		Գերեզմանոց	12-15 դդ.		Հ	
		101.1.1.	Խաչքար թևավոր	8-9 դդ.	ընկած է մատուռի հս-ամ անկյան մոտ	Հ	աջ հորիզոնական խաչաթևը կոտրված է
	101.2.		Զիթեան	13-15 դդ.	մատուռից 100 մ հվ-ամ	Հ	ավերված է, ուրվագծվում են հիմքերը
	101.3.		Մատուռ	վերակառ. 19 դ.		Տ	
		101.3.1.	Խաչքար	15-16 դդ.	ագուցված է մատուռի հվ պատին, մուտքից վերև	Հ	ագուցվել է վերակառուցման ժամանակ, հորիզոնական դիրքով
102.			«ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ ԽԱՉՈՒՏ ԹԱԼԱ»	12-13 դդ.	քաղաքից 10-11 կմ ամ, Բլղան գետի վերին հոսանքի շրջանում	Հ	
	102.1.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	արձանագիր է, ջարդված
	102.2.		Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		Հ	
103.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԿԱԿՈՍԻ»	ուշ միջնադար	քաղաքից 5-6 կմ ամ, Վանաձոր տանող խճուղուց 500 մ ձախ, Աղստևի աջ ափին, երկու ձորակների միջակայքում	Տ	ավերված է
	103.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	Տ	
		103.1.1.	Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված, ընկած է
	103.2.		Մատուռ	17-18 դդ.		Տ	հիմնավեր է
104.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՄԵԾ ԹԱԼԱ» («ՈՒՐՈՒՏԻ ԹԱԼԱ»)	17-18 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ, Նոյնանուն բացատում	Տ	ավերված է
	104.1.		Գերեզմանոց	8-13 դդ.		Տ	ավերված է
105.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՊԱԿԱՏԵՂԵՐ»	13-17 դդ.	քաղաքից 4 կմ ամ, անտառի բացատում	Տ	ավերված է
106.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՓԻՇԻԿ»	12-14 դդ.	քաղաքից 5 կմ հս-աե, Աղստև գետի ձախ ափին, Տուբերկույոզային դիսպանսերի տարածքում, անտառի մեջ	Հ	ավերվել է դիսպանսերի կառուցման ժամանակ
	106.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	ավերված է
		106.1.1.	Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռից 10 մ ամ	Հ	
		106.1.2.	Խաչքար	13-14 դդ.	Նախորդի մոտ	Հ	երկատված է
	106.2.		Մատուռ	12-13 դդ.		Հ	ավերված է
107.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՓՈՔՐ ԴԻԼԻ» («ՊՈՒՃՈՒՐ ԴԻԼԻ»)	7-18 դդ.	քաղաքից («Իմպուլս» գործարանից) 2 կմ հվ-աե, Աղստև գետի աջ ափին, անտառի բացատում	Հ	ավերված է
	107.1.		Գերեզմանոց	7-17 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	կիսավեր է
		107.1.1.	Խաչքար	7 դ.		Հ	
		107.1.2.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	գլխիվայր դրված է 12-13 դդ. մեկ այլ խաչքարի վրա
		107.1.3.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		107.1.4.	Խաչքար	14-15 դդ.		Տ	պարզունակ է
108.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Զ.ա. 2-1 հազ.	Կալինինի փող.	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ.
109.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Զ.ա. 2-1 հազ.	քաղաքի հվ մասում, Գոլովինո թաղամասից հս, «Խրտանոց» վայրում	Հ	ավերվել է Դիլիջան-Երևան մայրուղու կառուցման հետևանքով
110.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Զ.ա. 2-1 հազ.	Թեղուտ թաղամասից 1.5 կմ հս-աե, «Տախտ» («Թաղթա») տեղամասում	Հ	տարածքի մի մասը մեխիորացված է

111.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 3 կմ հս-աե, Աղստև գետի աջ ափին, Գոմաձոր տանող ճանապարհի եզրին	Տ	տարածքի մի մասը մնացել է վարելահողերի տակ
112.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 3 կմ հվ. «Մեծ թալա» գյուղատեղիի տարածքում	Հ	տարածքի մի մասը վերածվել է վարելահողերի
113.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 8 կմ հս-ամ, «Շլորկուտ» տանող ճանապարհին	Հ	կիսավեր է
114.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ՈՆԴԿԻՆ-ԼԱԳԵՐ»	Ք.ա. 13-8 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-աե, Դիլիջան-Իջևան մայրուղուց 5 կմ հվ-աե, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի 1-ին կմ-ի վրա	Հ	ավերված է
115.			ԵԿԵՂԵՑԻ	17-18 դդ.	Շամախյան թաղամասում	Տ	
	115.1.		Խաչքար	12-13 դդ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին	Հ	
	115.2.		Խաչքար	1221 թ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատին	Հ	
	115.3.		Խաչքար	13 դ.	հենած է եկեղեցու ամ պատին	Հ	
116.			ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	ազուցված է «Իմպուլս» գործարանի հանգստյան տան ամ պատին, արտաքուստ	Հ	1986 թ. տեղափոխել են «Բախտիար» գյուղատեղիի գերեզմանոցից
117.			ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	Նախորդի կողքին	Հ	1986 թ. տեղափոխել են «Բախտիար» գյուղատեղիի գերեզմանոցից
118.			ԽԱՉՔԱՐ	13-14 դդ.	«Դիլիջան» հանքային ջրերի գործարանից 200 մ հեռու, գետի աջ ափին, աղբյուրի մոտ	Հ	
119.			ԿԱՍՈՒՐԶ	19 դ.	քաղաքից 4 կմ աե, Գոշ գյուղ տանող Նախկին ճանապարհին, Աղստև գետի վրա	Տ	միաթռիչք
120.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ	1935 թ.	քաղաքի մեջ, Գորկու փող. վրա՝ Գոլովինո տանող ճանապարհի աջ կողմում	Տ	
121.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ	1948-1949 թթ.	քաղաքի մեջ, Դիլիջան-Տաշիր ճանապարհի աջ կողմում	Հ	
122.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ ՄԱՏԻՆՈՎԻ	1880 թ., վերակառ. 1936 թ.	Մյասնիկյան փող.	Տ	կառ.՝ զինեվաճառ Մատինով
123.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ «ՈՍԿԻ ԱՂԱՅՈՒՐ»	19 դ.	Հակոբջանյան փող.	Տ	Դիլիջանի ամենահին աղբյուրն է, կառուցել են Գյուլգաղյանները
124.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	քաղաքի ամ կողմում, բլրի գագաթին	Տ	հեղ.՝ Ս. Մեհրաբյան, Խ. Վաթինյան
125.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ 50- ԱՄՅԱԿԻՆ	1970 թ.	քաղաքի մեջ, Իջևան-Թբիլիսի և Դիլիջան-Վանաձոր ավտոճանապարհների խաչմերուկում, բարձունքի վրա	Հ	հեղ.՝ Խ. Վաթինյան Ա. Թաթխանյան, Ս. Ավետիսյան
126.			ՀՈՒՇԱՂԱՅՈՒՐ ՄԱՅԻՍՅԱՆ ԱՊՍԱՄԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻՆ	1982 թ.	Մյասնիկյան փող.	Տ	հեղ.՝ Ս. Ավետիսյան, Ա. Փարսյան
127.			ՄԱՏՈՒՐ	10-12 դդ.	քաղաքի Գոլովինո թաղամասում, «Միկիտանի թալա» վայրում	Տ	պահպանվել են խորանի հատվածը, հս և ամ պատերը
	127.1.		Գերեզմանոց	10-15 դդ.	մատուռի մոտ	Տ	
		127.1.1.	Խաչքար Մամախաթունի	13-14 դդ.	մատուռի ամ կողմում	Հ	
		127.1.2.	Խաչքար	15 դ.	Նախորդի մոտ	Տ	
128.			ՄԱՏՈՒՐ	19 դ.	քաղաքից 7 կմ հս-աե, Շամախյան թաղամասի ֆերմաների մոտ	Տ	
129.			ՄԱՏՈՒՐ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ	18-19 դդ.	Շամախյան թաղամասի հվ-աե եզրին, բարձունքի վրա	Տ	կիսավեր է
	129.1.		Գերեզմանոց	19-20 դդ.		Տ	
	129.2.		Խաչքար	11 դ.	ազուցված է մատուռի աե պատին, ներքուստ	Հ	արձանագիր է
	129.3.		Խաչքար	11 դ.	մատուռում	Հ	
	129.4.		Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռում	Հ	արձանագիր է
130.			ՇԵՆՔ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՁՅԱՆԻ ՄԱՌԱՆՈՑԻ	1936 թ.	Մ. Գորկու փող. 15 ա	Հ	վթարային է
131.			ՇԵՆՔ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ	1974 թ.	Մյասնիկյան փող. 61	Տ	
	131.1.		Հուշարձան Խ. Աբովյանին	1976 թ.	գրադարանի մուտքի մոտ	Տ	
	131.2.		Հուշարձան Ղ. Աղայանին	1976 թ.	գրադարանի մուտքի մոտ	Տ	

132.			ՇԵՆԵ «ԴԻԼԻԶԱՆ» ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԻ	1977 թ.	Գետափնյա փող. 7	Հ	Նախկինում «Պապանինո» առողջարան
133.			ՇԵՆԵ «ԴԻԼԻԶԱՆ» ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԶՐԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ	1949 թ.	քաղաքից մոտ 5 կմ հվ	Հ	
134.			ՇԵՆԵ ԵՐԿՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ	1952 թ.	քաղաքի կենտրոնում	Հ	
	134.1.		Խաչքար	13 դ.	թանգարանում	Տ	բերվել է «Տախտ» հանդամասից
	134.2.		Խաչքար Լույսի և Կիրակոսի	13-14 դդ.	թանգարանում	Տ	բերվել է «Տախտ» հանդամասից
135.			ՇԵՆԵ «ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԻ	1959 թ.	Կամոյի փող. 141 բ	Հ	
136.			ՇԵՆԵ ԿԻՆՈԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՀԱՆԳԱՏՅԱՆ ՏԱՆ	1981 թ.	քաղաքից 2 կմ հեռավորության վրա, Պարզ լիճ տանող ճանապարհին	Հ	
137.			ՇԵՆԵ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԱՆ	1975 թ.	քաղաքից 8 կմ հեռու, Դիլիջան- Երևան մայրուղու վրա, «Հաղարծին» ռեստորանի դիմաց	Հ	
138.			ՇԵՆԵ ՀԱԿԱՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՅՈՒՆԱՅԻՆ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԻ (ԳՅԱՆՁԵՑՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ)	1921-22 թթ.	քաղաքի ամ մասում, Դիլիջան- Իջևան մայրուղու ձախ կողմում	Հ	
139.			ՇԵՆԵ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԻ	1975 թ.	քաղաքից 2 կմ հս, «Թախտա» վայրում	Հ	
140.			ՇԵՆԵ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՏԱՆ	1972 թ.	Մյասնիկյան փող. 53	Տ	
141.			ՇԵՆԵ ՌԵԴԿԻՆԻ ՃԱՄԲԱՐԻ	1890- ական թթ.	քաղաքի հս մասում, Դիլիջան- Իջևան հին ճանապարհի աջ կողմում	Հ	Դիլիջանի լեռնանցքի ճանապարհա-շինարար Ռեդկինի ճամբարի գլխավոր մասնաշենքն է
142.			ՇԵՆԵ ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՅՈՒՆԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԻՎԱՆԴԱՆՈՑԻ (Գ. ՍԱՐՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ)	1927 թ.	քաղաքի ամ մասում, Դիլիջան- Իջևան մայրուղու ձախ կողմում	Հ	
143.			ՇԵՆԵ ՏՈՒՐԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳՐԱՆԻ	1969 թ.	Գետափնյա փող. 9	Հ	
144.			ՇԵՆԵ ԶԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ	1975 թ.	Մյասնիկյան փող. 55	Տ	
145.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՄԱԹՈՍԱԿԱՆՔ	13 դ.	քաղաքից 3.5 կմ ամ, գետի աջափնյա անտառածածկ սարահարթի վրա, Զուխտակ վանքի դիմացի լեռնալանջին	Հ	Կառ.՝ Հորդանան
	145.1.		Գավիթ	13 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Հ	
		145.1.1.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գավթի աե պատին	Հ	
		145.1.2.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		145.1.3.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		145.1.4.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		145.1.5.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		145.1.6.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
	145.2.		Գերեզմանոց	միջնադար	համալիրի տարածքում	Հ	
		145.2.1.	Խաչքար Մխիթարի	1251 թ.	եկեղեցու հս պատի տակ, արտաքուստ	Հ	
	145.3.		Գրատուն	13 դ.	կից է գավթի հվ պատին	Հ	կիսավեր է
		145.3.1.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գրատան աե պատին, մուտքից հս	Հ	
		145.3.2.	Խաչքար	13 դ.	Նույն պատին, մուտքից վերև	Հ	
		145.3.3.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		145.3.4.	Խաչքար	13 դ.	Նույն պատին, մուտքից հվ	Հ	
		145.3.5.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գրատան հվ պատին	Հ	
		145.3.6.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է հվ պատին, խորշի մեջ	Հ	
		145.3.7.	Խաչքար	13 դ.	Նույն պատին, խորշից վերև	Հ	
	145.4.		Եկեղեցի սբ. Աստվածածին	1247 թ.		Հ	փոքր, թաղածածկ
		145.4.1.	Խաչքար Սանասարի	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից հս (գավթի աե պատնե)	Հ	
146.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԶՈՒԽՏԱԿ (ԳԻՇԵՐԱՎԱՆՔ, ՊԵՏՐՈՍԻ ՎԱՆՔ)	12-13 դդ.	Դիլիջանից 3 կմ հս-ամ, Խալ- Խալլու լեռան հվ անտառապատ լանջին, «Թթուջուր» աղբյուրից ոչ հեռու	Հ	

146.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.	համալիրի տարածքում	Հ	
	146.1.1.	Տապանաքար հաշատուր վարդապետի	1250 թ.		Հ	հարթ
	146.1.2.	Տապանաքար Պողոսի	1610 թ.		Հ	օրորոցածև
146.2.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1201 թ.		Հ	թաղածածկ, կառուցել է վանքի առաջնորդ Հայրապետը, ճարտ.՝ Սարգիս վարդապետ
	146.2.1.	Խաչքար	12 դ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ, մուտքից հվ	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա, երկատված է
	146.2.2.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդից հվ	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա
	146.2.3.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ-ամ անկյան մոտ	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա
	146.2.4.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ, մուտքից հս	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա, երկատված
	146.2.5.	Խաչքար	13 դ.	Նախորդից հս	Հ	
146.3.		Եկեղեցի սբ Գրիգոր	12 դ. վերջ	սբ Աստվածածին եկեղեցուց 20 մ աե	Հ	կենտրոնագմբեթ
	146.3.1.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	ծառայում է իբրև վեմքար

10.4 ՆՈՅՆԱԲԵՐՅԱՆ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքի հս եզրին, «Թբի Ղաշ» վայրում	Հ	
	1.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐՂԱՏԵՂ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 2 կմ հս-աե, ժայռոտ բարձունքին	Հ	
3.				ԵԿԵՂԵՑԻ «ԶՈՒԽՏԱԿԵՂՑԻ»	13-14 դդ.	քաղաքից 1.8 կմ հվ-ամ, սարի վրա	Հ	
4.				ԽԱՉՔԱՐ	13-14 դդ.	Կողբ տանող ճանապարհի եզրին	Հ	
5.				ԽԱՉՔԱՐ	15-16 դդ.	քաղաքի հվ-ամ բարձունքին, ջրամբարի մոտ	Տ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
6.				ԽԱՉՔԱՐ	16-17 դդ.	քաղաքի հվ-ամ բարձունքին, ջրամբարի մոտ	Տ	
7.				ՀՈՒԵԱՐՔՅՈՒՐ	1931 թ.	քաղաքի աե եզրին, ձորի մեջ	Տ	
8.				ՀՈՒԵԱՐՔՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	Նոյեմբերյան-Իջևան ճանապարհի աջ կողմում, քաղաքից 1 կմ հվ-աե	Տ	
9.				ՀՈՒԵԱՐՔՅՈՒՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՑՄԱՆ 45-ԱՄՅԱԿԻՆ	1965 թ.	քաղաքի մեջ	Հ	քանդ.՝ Ս. Եղիկյան
10.				ՀՈՒԵԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	քաղաքի հվ մասում	Հ	ճարտ.՝ Անանյան
11.				ՄԱՏՈՒՐ	վերակառ. 20 դ. սկզբին	քաղաքից 10 կմ ամ	Հ	

10.6 ԱՎԱՐՔՅՈՒՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-20 դդ.	գյուղի ամ եզրին, ճանապարհի երկու կողմում	Հ	
	1.1.			Խաչքար	13 դ.		Տ	ստորին բեկոր՝ մարդու պատկերաքանդակով
2.				ԽԱՉՔԱՐ ԹԵՎԱԿՈՐ	1301 թ.	Վարդան Մամիկոնյանի կաղնու ծառի մոտ	Հ	պատվիրատու՝ Ավետիս. տեղափոխել են 1996 թ., Իջևան քաղաքի «Վերին Դանադռան» գյուղատեղիից
3.				ՀՈՒԵԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

10.7 ԱՐԱՎՆԱՎԱՆՔ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐՂԱՏԵՂ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս-աե, ժայռոտ բարձունքի վրա	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԹՓԻ ՂԱՇ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս եզրին, կլոր ժայռի վրա	Հ	
3.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-14 դդ.	գյուղից 2.5 կմ հս-աե, ձորի մեջ, գետակի աջ ափին, «Աղնաբաղ» անտառամասում	Հ	
3.1.				Եկեղեցի սբ Աստվածածին (Անապատ)	11-12 դդ.		Հ	
4.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	11-18 դդ.	գյուղից 10 կմ հս-ամ, անտառի բացատում, «Գոգարչին» վայրում	Հ	
4.1.				Գերեզմանոց	11-18 դդ.	սարահարթի թեքության վրա	Հ	
	4.1.1.			Խաչքար	11 դ.		Տ	
	4.1.2.			Խաչքար	14-15 դդ.		Տ	
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	17-18 դդ.	գյուղից 3 կմ հս, Գոգարչին տանող ճանապարհին, ձորի մեջ, առվակի երկու կողմում	Տ	
5.1.				Գերեզմանոց	17-18 դդ.	Գոգարչին տանող ճանապարհից ձախ, անտառի բացատում	Տ	
6.				ԿԱՍՈՒՐՋ	12-13 դդ.	գյուղի հվ մասում, Գետիկ գետի վրա	Հ	
7.				ՄԱՏՈՒՐ	12-13 դդ.	գյուղից 1 կմ աե, Գետիկ գետի աջ ափին, խճուղու եզրին, ժայռի տակ	Հ	
7.1.				Խաչքար	9-10 դդ.	մատուռի մուտքի մոտ	Հ	
7.2.				Խաչքար	12-13 դդ.	ազուցված է մատուռի ամ պատի հվ մասում, արտաքուստ	Հ	
7.3				Խաչքար	12-13 դդ.	ազուցված է մատուռի ամ պատի հվ մասում, արտաքուստ	Հ	

10.8 ԱՃԱՐԿՈՒՄ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐՂԱՔԱՐ»	12-13 դդ.	գյուղից 10 կմ հվ-ամ	Հ	կարծիք կա, որ Մահկանաբերդն է
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-17 դդ.	գյուղի հս-աե մասում, բարձունքի վրա	Հ	
3.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-14 դդ.	գյուղից 15 կմ ամ, անտառում	Հ	
3.1.				Գերեզմանոց	10-14 դդ.		Հ	
3.2.				Գերեզմանոց	12-13 դդ.		Հ	
3.3.				Եկեղեցի	10-12 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնում	Հ	կիսավեր է
3.4.				Մատուռ	12-13 դդ.		Հ	ավերված է
4.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-17 դդ.	գյուղից 5 կմ ամ, գետակի երկու կողմում, «Չայ-Ղոշան» կամրջի մոտ	Հ	
4.1.				Գերեզմանոց	13-14 դդ.	գյուղատեղիի հս-աե մասում, մատուռի մոտ	Հ	
4.2.				Կամուրջ «Չայ-Ղոշան»	12-13 դդ.	Կիրանց գետակի վրա	Հ	վերանորոգվել է 1853-54 թթ., 1980-ական թթ. ամրացվել է բետոնով
4.3.				Մատուռ	միջնադար	գյուղատեղիում	Տ	
4.4.				Զարայր-կացարան	միջնադար	Կիրանց ջուր գետակի ձախ ափին, կամրջից քիչ հեռու	Տ	վերջին շրջանում վերածվել է թանգարանի
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	ուշ միջնադար	գյուղից 3 կմ ամ, Կունեն գետի 2 կողմում	Տ	
6.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԱՌԱՔԵԼՈՑ»	10-14 դդ.	գյուղից 2 կմ ամ, Կիրանց գետակի ափին	Հ	
6.1.				Բաղնիք	13 դ.	գյուղատեղիում, Առաքելոց վանքի պարսպից 50 մ ամ	Հ	ավերված է
6.2.				Եկեղեցի	1274 թ.	գյուղատեղիում, վանքից մոտ 200 մ հվ-ամ	Հ	4-րդ` զույգ եկեղեցիներ, կառուցել է Շնորհավորը
	6.2.1.			Խաչքար	13 դ.	զույգ եկեղեցիների և թևավոր խաչքարի միջև	Հ	
	6.2.2.			Խաչքար	13-14 դդ.	զույգ եկեղեցիներից 4-5 մ հս	Հ	ընկած է գետին, ստորին մասը ջարդված է
	6.2.3.			Խաչքար Բիսում քահանայի	1267 թ.	զույգ եկեղեցիներից 15 մ հս	Հ	պատվանդանից ընկած է
	6.2.4.			Խաչքար Գորգի	1273 թ.	զույգ եկեղեցիներից 10 մ աե	Տ	բեկոր է
6.3.				Եկեղեցի	1275 թ.	գյուղատեղիում, աե ճակատով կից է վանքի պարսպին	Հ	3-րդ եկեղեցի. կառուցել է Գրիգոր կոնսավորը, ավերված

						Է
6.4.		Եկեղեցի	13 դ.	գյուղատեղիում, վանքից մոտ 1 կմ հվ-ամ	Հ	5-րդ եկեղեցի, կիսավեր է
	6.4.1.	Գերեզմանոց	13 դ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	
6.5.		Եկեղեցի	13-14 դդ.	գյուղատեղիում, վանքից 700 մ հվ, ֆերմաների մոտ	Հ	6-րդ եկեղեցի, կիսավեր է
	6.5.1.	Գերեզմանոց	13 դ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	
6.6.		Եկեղեցի	13-14 դդ.	գյուղատեղիում, վանքից 700 մ ամ, անտառում	Հ	7-րդ եկեղեցի, կիսավեր է
6.7.		Եկեղեցի	13-14 դդ.	գյուղատեղիում, վանքից 1.5 կմ հս, անտառում	Հ	8-րդ եկեղեցի
6.8.		Եկեղեցի «Թևափոր խաչ»	13 դ.	գյուղատեղիում, վանքից 100 մ հվ, անտառում	Հ	միանավ, պահպանվել են որմնանկարների հետքեր
	6.8.1.	Գերեզմանոց	13 դ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	
	6.8.1.1.	Խաչքար թևավոր	1288 թ.	հուշարձանախմբից 30 մ հվ-ամ	Հ	Սարգսի
	6.8.2.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու խորանում, լուսամուտից հվ	Հ	
6.9.		Կամուրջ «Սրանցի»	13-14 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում, Կիրանց գետի վրա	Հ	միաթռիչք
	6.9.1.	Պահակատուն	13 դ.	կամրջից ոչ հեռու, գետի աջ ափին	Հ	ծածկը և շարվածքի վերին մասերն ավերված են
6.10.		Ձիթեհան	13-14 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	ավերված է
6.11.		Մատուռ	13 դ.	վանքից մոտ 700 մ հվ-աե, Կիրանց գետի աջ ափին	Հ	ավերված է
6.12.		Վանական համալիր սբ Առաքելոց	13-14 դդ.	Կիրանց գետակի ձախափնյա բլրակի վրա	Հ	
	6.12.1.	Գավիթ	1245 թ.	կից է գլխավոր եկեղեցուն ամ-ից	Հ	
	6.12.2.	Գերեզմանոց	12-13 դդ.	գլխավոր եկեղեցուց հվ և աե	Հ	ավերված է
	6.12.3.	Եկեղեցի	13 դ.	վանքի տարածքի հս-ամ կողմում	Հ	գմբեթավոր դահլիճ, գլխավոր եկեղեցին է, պահպանվել են որմնանկարների մնացորդներ
	6.12.4.	Եկեղեցի	13 դ.	աե պարսպապատին կից, գլխ. մուտքից հվ	Հ	2-րդ եկեղեցի, միանավ սրա
	6.12.5.	Չանգակատուն	13 դ.	կից է գավթին հվ-ամ-ից	Հ	կիսավեր է
	6.12.6.	Ընդունարան-դահլիճ	13 դ.	վանքի երկրորդ եկեղեցու և սեղանատան մոտ	Հ	կիսավեր է
	6.12.7.	Խաչքար «Սբ. Կարապետ»	13 դ.	գլխավոր եկեղեցու հվ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա, արձանագիր է, գեղաքանդակ
	6.12.8.	Պարիսպ	13-14 դդ.	վանքի շուրջը	Հ	առանձին հատվածներ ավերված են
	6.12.9.	Սեղանատուն	13 դ.	կից է աե պարսպապատին	Հ	կիսավեր է
6.13.		Քարավանատուն	13-14 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին, Սրանցի կամրջից ոչ հեռու	Հ	կիսավեր է
	6.13.1.	Շինություն	12-13 դդ.	քարավանատան մոտ	Հ	ընդարձակ է, կիսավեր
7.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲՈՂՆՈՒՂ»	14-17 դդ.	գյուղից 13 կմ ամ, Կիրանց ջուր վտակի ձախ կողմում	Տ	
7.1.		Գերեզմանոց	14-17 դդ.		Տ	ավերված է
8.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԴԵՂՆՈՒՏ»	10-17 դդ.	գյուղից 9 կմ հվ-ամ, անտառում	Հ	
8.1.		Գերեզմանոց	միջնադար	մատուռի շրջակայքում	Հ	
8.2.		Մատուռ	13 դ.	գյուղատեղիի հս-ամ եզրին	Հ	ավերված է
8.3.		Վանական համալիր «Դեղձնուտ»	10-17 դդ.		Հ	հիմնադրել է Առաքել վարդապետը (Կիլիկիայի Տարսուս քաղաքից)
	8.3.1.	Գավիթ	13 դ	կից է գլխավոր եկեղեցուն ամ-ից	Հ	
	8.3.1.1.	Խաչքար	1274 թ.		Հ	կազմողներ՝ Պողոս և Զադաք, բեկորոտված, ընկած է գետին, արձանագրությունը վանքի հիմնադրման հանգամանքների մասին է
	8.3.1.2.	Խաչքար	1281 թ.		Հ	փոքր, կոտրված
	8.3.1.3.	Տապանաքար Առաքել վարդապետի	1292 թ.		Հ	բեկորոտված
	8.3.2.	Եկեղեցի	1258 թ.		Հ	գմբեթավոր դահլիճ, գլխավոր եկեղեցին է
	8.3.3.	Եկեղեցի	1275 թ.	գլխավոր եկեղեցուց 20 մ հս-աե	Հ	

9.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ԹԹՈՒԶՈՒՐ»	14-17 դդ.	գյուղից 8 կմ հվ-ամ, Կիրանց ջուր վտակի աջ կողմում	S	
	9.1.		Գերեզմանոց	14-17 դդ.	գյուղատեղիի ամ եզրին	S	
10.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ԽՆՁՈՐՈՒՏ»	12-13 դդ.	գյուղից մոտ 2 կմ հս-ամ, Առաքելոց վանքից 2 կմ հս-աե, անտառում	Հ	
	10.1.		Գերեզմանոց	13 դ.		Հ	
		10.1.1.	Խաչքար «Բեմ» (Յովհաննեսի և Գրիգորի)	1251 թ.		Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
	10.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնում, բարձունքի վրա	Հ	միանավ, թաղածածկ, տանիքը քանդված է
11.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՏԱՄԱՐԶ»	12-13 դդ.	գյուղից 5 կմ հվ-աե	Հ	
	11.1.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.		Հ	
		11.1.1.	Խաչքար Ամիրզատի և Մահնանի	1273 թ.	մատուռից 15 մ հվ	Հ	
		11.1.2.	Խաչքար թևավոր	13 դ.	մատուռից հվ	Հ	
	11.2.		Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնում	Հ	կիսավեր է
		11.2.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	մատուռի խորանում	Հ	
		11.2.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	մատուռի խորանում	Հ	
		11.2.3.	Խաչքար	12-13 դդ.	մատուռի խորանում	Հ	
12.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՐԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 5 կմ ամ, «Չայ-Ղոշան» կամրջի մոտ	Հ	
13.			ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի մեջ, աղբյուրի մոտ	Հ	
14.			ՀՈՒՇԱՐԲՅՈՒՐ	1985 թ.	գյուղից 5 կմ ամ, «Չայ-Ղոշան» կամրջի մոտ	S	
	14.1.		Խաչքար	13-14 դդ.	հուշաղբյուրի մոտ	S	
15.			ՃԱՆԱԴԱՐՅ	միջնադար - 20 դդ.	գյուղից ամ	S	տանում է դեպի Առաքելոց, Կիրանց, Սամսոնի և Դեղձնուտի վանքեր
16.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ «ՍԱՄՍՈՆ»	12-13 դդ.	գյուղից 20 կմ հվ-ամ, Սամսոնի ջուր գետակի ձախափնյա անտառապատ սարահարթում	Հ	
	16.1.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.		Հ	
	16.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.		Հ	կենտրոնազմբեթ, գլխավոր եկեղեցին է, պահպանվել են որմնակարների մնացորդներ
		16.2.1.	Խաչքար	12 դ.	հս-ամ որմնապան վրա	S	
		16.2.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	խորանում	S	
		16.2.3.	Խաչքար	12-13 դդ.	խորանում	S	
		16.2.4.	Խաչքար	13 դ.	խորանում	S	
		16.2.5.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին, ներքուստ	S	ստորին բեկոր
	16.3.		Եկեղեցի	12-13 դդ.	կից է գլխավոր եկեղեցուն հվ-ից	Հ	միանավ դահլիճ
	16.4.		Կառույցներ օժանդակ	12-13 դդ.		Հ	ավերված են
	16.5.		Մատուռ	12-13 դդ.	գլխավոր եկեղեցուց հս	S	կիսավեր է

10.9 ԱՅԳԵՀՈՎԻՏ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՇՏԱՐԱԿ	18 դ.	գյուղից 3 կմ հս	Հ	կիսավեր է
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ աե	Հ	ավերված է
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20 դդ.	գյուղի աե եզրին	Հ	
	3.1.			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.2.			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.3.			Մատուռ	12-13 դդ.	գերեզմանոցի հվ մասում	Հ	ավերված է
	3.4.			Տապանաքար ֆիդայի Խաչատուր Հարությունյան-Ջանվեյանի	1906 թ.		S	
	3.5.			Տապանաքար ֆիդայի Գրիգոր Տեր-Վարդանյանի	1906 թ.		S	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի հվ մասում	S	
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	12-19 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, անտառում	Հ	
	5.1.			Վանական համալիր «Սրվել»	13-14 դդ.		Հ	

		5.1.1.	Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	
		5.1.1.1.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	երկթեք վերնամասով
		5.1.2.	Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1889 թ.	սբ Նշան եկեղեցուց հս	Հ	միանավ դահլիճ. կիսավեր է, կառուցել է գյուղի համայնքը՝ քահանա տեր Հովհաննեսի առաջնորդությամբ
		5.1.2.1.	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու ամ պատին, արտաքուստ	Հ	
		5.1.3.	Եկեղեցի սբ Նշան	13 դ.		Հ	ճարտ.՝ խաչատուր, գմբեթավոր սրահ, համալիրի գլխավոր եկեղեցին է
		5.1.3.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու աե պատին, ներքուստ	Հ	երկատված է
		5.1.3.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	եկեղեցու բեմի վրա	Հ	արձանագիր է
		5.1.3.3.	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու աե պատին, արտաքուստ	Հ	
		5.1.4.	Կառույցներ օժանդակ	13-14 դդ.		Հ	ավերված են
		5.1.5.	Պարիսպ	13-14 դդ.		Հ	ավերված է
6.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	17-18 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-աե, «Մահմուդ յալ» հանդամասում, անտառի բացատում	Տ	այլ անվանում՝ «Մահմուդ եղի»
	6.1.		Գերեզմանոց	17-18 դդ.		Տ	
		6.1.1.	Խաչքար	10-11 դդ.		Տ	
	6.2.		Մատուռ «Կոտրած եղի»	17 դ.		Տ	կիսավեր է
7.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԴԻԵՐ»	ուշ միջնադար	գյուղից 4 կմ հվ-ամ	Տ	
	7.1.		Գերեզմանոց	16-18 դդ.		Տ	
	7.2.		Մատուռ	17-18 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնում	Տ	ավերված է
8.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԴԻԵՐ ՍԵԾ»	17-18 դդ.	գյուղից 4.5 կմ հվ, անտառում, բարձունքի վրա	Տ	
	8.1.		Գերեզմանոց	17-18 դդ.		Տ	
	8.2.		Եկեղեցի	17-18 դդ.	«Սեծ Դիերի» և «Դիերի» միջակայքում	Տ	ավերված է
9.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՇԹԱՌԱԿ»	17-18 դդ.	գյուղից 2.5 կմ ամ, դաշտում, Դիտավան տանող ճանապարհի եզրին	Տ	
	9.1.		Գերեզմանոց	ուշ միջնադար		Տ	
	9.2.		Եկեղեցի	17-18 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Տ	ավերված է
10.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՎԱՐԴԻՍՅԱՏ»	12-17 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-աե, ձորակի երկու կողմում	Հ	
	10.1.		Եկեղեցի «Վարդիսմատի խաչ» («Կոտրած եղի»)	12-13 դդ.	բարձունքի վրա	Հ	կիսավեր է
		10.1.1.	Գերեզմանոց	13-17 դդ.	եկեղեցու շրջակայքում	Տ	
11.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԶՈՒԻ ԳԵՂ»	14-17 դդ.	գյուղից 5 կմ հվ-աե, անտառում, ջրամբարի մոտ	Տ	
	11.1.		Գերեզմանոց	14-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Տ	
		11.1.1.	Խաչքար	13-14 դդ.		Տ	
	11.2.		Մատուռ	14-15 դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Տ	ավերված է
12.			ԵԿԵՂԵՑԻ	17 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
13.			ԿԱՍՈՒՐԶ	16-17 դդ.	գյուղից 4 կմ հս, երկաթուղային կամրջից 100 մ ամ, Աղսուե գետի վրա	Տ	պահպանվել է ձախափկյա խելը
14.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի մեջ, հիվանդանոցի մոտ	Տ	
15.			ՄԱՏՈՒՌ	17-18 դդ.	գյուղից 6 կմ հվ-ամ, Համգասար տանող անտառամիջյան ճանապարհից ձախ	Տ	ավերված է

10.10 ԱՅԳԵԶՈՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԱՐՋԿԱԲԵՐԴ»	10-13 դդ.	գյուղից 3.5 կմ հվ-ամ, «Աղջկաքար» ժայռի գագաթին	Հ	այլ անվանում՝ «Կըզ-Կալա»
2.				ԱՄՐՈՑ «ԵՐԳԵՎԱՆԵ» («ԵՐԳԵՎԱՆԻՑ ԲԵՐԴ»)	10-13 դդ.	գյուղից 1 կմ ամ, բարձր լեռան գագաթին	Հ	

3.			ԱՄՐՈՑ «ԽԱՉՆԱԶԱՐ»	10-12 դդ.	գյուղից 1.5 կմ ամ	Հ	
4.			ԱՄՐՈՑ «ԿԱՐՄԻՐ ԱՐԵԳՈՐԵՆԻ»	վաղ միջնադար	գյուղից 3 կմ ան 1.5 կմ հս-ան, լեռան գագաթին	Հ	
5.			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-20 դդ.	գյուղի ամ կողմում, «Գոմատեղ» թաղամասում	Հ	
6.			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-15 դդ., 19-20 դդ.	գյուղից 1 կմ հս-ան, «Չալաբի» թաղամասում	Տ	
7.			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-20 դդ.	գյուղի ան մասում, բլրի վրա	Հ	
8.			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-20 դդ.	գյուղի հս-ան եզրին, գոմերի մոտ, «Թալա» վայրում	Տ	գործող է
	8.1.		Արծանագիր քար	1915 թ.		Տ	սբ Հովհաննես եկեղեցու (այժմ գոյություն չունի) շինարարական արձանագրությունն է՝ տեղափոխված գյուղամիջից
	8.2.		Խաչքար	13 դ.		Հ	
	8.3.		Խաչքար	13 դ.		Հ	խրված է գետնի մեջ
	8.4.		Խաչքար	13 դ.	արձանագիր քարի մոտ	Հ	փոքր
9.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	10-16 դդ.	գյուղից 3.5 կմ հվ-ամ, «Աղջկաբերդ» ամրոցի մոտ, անտառում	Հ	ավերված է
10.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	10-18 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, Խնձորուտ գետի հետ Ախնջի վտակի միախառնման վայրում, «Հացուտ թավ» տեղանքում, ֆերմաների մոտ	Տ	
	10.1.		Գերեզմանոց	10-13 դդ.	եկեղեցու շուրջը	Տ	ավերված է
	10.2.		Գերեզմանոց	16-18 դդ.		Տ	ավերված է
	10.3.		Եկեղեցի	13 դ., վերակառ. 17 դ.		Հ	կիսավեր է
11.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ԳՈՄԱՏԵՐ»	11-17 դդ.	գյուղից 500 մ ամ, լեռան լանջին	Հ	տարածքի մեծ մասը վերածվել է վարելահողերի
	11.1.		Գերեզմանոց	11-17 դդ.	մատուռի շուրջը	Տ	կիսավեր է
	11.2.		Մատուռ	17 դ.		Տ	կիսավեր է
12.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ԷՐԻ ԶՈՐ»	10-17 դդ.	գյուղից 1.5 կմ ամ, Երգեվանք ամրոցի ստորոտին	Հ	ավերված է
	12.1.		Գերեզմանոց	13-15 դդ.	գյուղատեղիի հս-ամ եզրին	Տ	կիսավեր է
	12.2.		Եկեղեցի	15-17 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին	Տ	կիսավեր է
	12.3.		Քարայր-կացարան		գյուղատեղիի հս մասում	Տ	
13.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՄԻՆԱՍԻ ԹԱԼԱ»	12-17 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, Նույնանուն վայրում, բլրի վրա և լանջերին	Հ	տարածքի մեծ մասը վերածվել է վարելահողերի
	13.1.		Գերեզմանոց	12-17 դդ.	բլրալանջին	Հ	
	13.1.1.		Մատուռ	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	կիսավեր է, պատերը պահպանվել են 2 մ բարձրությամբ
	13.2.		Եկեղեցի	13 դ.	բլրի վրա	Հ	ավերված է
	13.3.		Խաչքար	12 դ.	ծորի մեջ, աղբյուրի մոտ	Հ	արձանագիր է
	13.4.		Խաչքար	12-13 դդ.	Նախորդի մոտ	Տ	ստորին բեկոր, արձանագիր է
	13.5.		Խաչքար	14-15 դդ.	Նախորդի մոտ	Հ	
14.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՆԵՐՔԻՆ ԵՂՑԱԶՈՐ»	13-16 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-ամ	Հ	
	14.1.		Եկեղեցի	13 դ.	անտառոտ լանջին	Հ	կիսավեր է
	14.1.1.		Գավիթ	13 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Հ	հիմնավեր են ամ և հվ պատերը
	14.1.2.		Գերեզմանոց	13-16 դդ.	եկեղեցու շուրջը	Հ	
	14.1.2.1.		Խաչքար	12-13 դդ.	եկեղեցուց մոտ 40 մ հվ-ան	Տ	կանգնեցված է ցածր պատվանդանի վրա
	14.1.2.2.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է գետնին, եռատված, արձանագիր
	14.1.3.		Խաչքար	12 դ.	ագուցված է եկեղեցու պատի մեջ՝ հվ-ան անկյունում	Հ	վերնամասը կոտրված է
	14.1.4.		Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ-ան ավանդատան ան պատին	Հ	խիստ հողմահարված է
	14.1.5.		Խաչքար Ալեքս քահանայի	1247 թ.	ագուցված է եկեղեցու պատին	Հ	հորիզոնական դիրքով
	14.2.		Մատուռ	12-13 դդ.		Հ	ավերված է
	14.2.1.		Գերեզմանոց	13-16 դդ.	մատուռի մոտ	Հ	
	14.2.1.1.		Տապանաքար	1347 թ.	գերեզմանոցում	Հ	ցածրիկ է, քանդակազարդ, կոտրված

15.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՎԵՐԻՆ ԵՂՑԱԶՈՐ»	13-15 դդ.	գյուղից 15 կմ հվ	Հ	ավերված է
	15.1.		Գերեզմանոց	միջնադար		Հ	
	15.2.		Մատուռ	13 դ.		Հ	
16.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 0.5 կմ հս-աե, «Թալա» վայրում, բլրակի վրա	Հ	տարածքի մեծ մասը հերկված է
17.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ՀԱՅԳՐՈՒՆԻ ԹԱԼԱ» («ԱՅՂՈԱՆԻ ԹԱԼԱ»)	Ք.ա. 1 հազ. սկիզբ	գյուղից 6 կմ հվ-ամ, Խնձորուտ գետի աջ ափին	Հ	
18.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ՀՈՒՓՍԻՄԵ	5-6 դդ.	գյուղի մեջ, գետի աջափնյա բարձրադիր հարթության վրա	Հ	կիսավեր է
	18.1.		Գերեզմանոց	5-19 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
		18.1.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	գերեզմանոցի հվ եզրին	Տ	ընկած է գետնին
		18.1.2.	Տապանաքար	1751 թ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	ուղղանկյունաձև է, քանդակազարդ
		18.1.3.	Տապանաքար	1826 թ.	գերեզմանոցի հվ եզրին	Հ	ուղղանկյունաձև է, քանդակազարդ
		18.1.4.	Տապանաքար	1829 թ.	գերեզմանոցի հվ եզրին	Հ	ուղղանկյունաձև է, քանդակազարդ
		18.1.5.	Տապանաքար Գաբրիելի	19 դ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	ուղղանկյունաձև է, քանդակազարդ
		18.1.6.	Տապանաքար Գրիգորի	1842 թ.	գերեզմանոցի աե եզրին	Հ	օրորոցաձև է, քանդակազարդ
		18.1.7.	Տապանաքար Վարդանի	1833 թ.	գերեզմանոցի հվ եզրին	Հ	սեղանաձև է, քանդակազարդ, վարպետ՝ Մակար
19.			ԽԱՉԶԱՐ	10 դ.	գյուղի հս-աե եզրին՝ գործող գերեզմանոցից ոչ հեռու	Հ	«հացատան» մոտ է
20.			ԽԱՉԶԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի հս-աե եզրին՝ գործող գերեզմանոցից ոչ հեռու	Հ	«հացատան» մոտ է
21.			ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, «Ներքին Եղցածոր» տանող ճանապարհից աջ	Հ	արձանագիր է, մասնատված, ընկած է գետնին
22.			ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի ամ կողմում, «Գոմատեղ» թաղամասի հս եզրին	Հ	արձանագիր է, բերվել է «Ներքին Եղցածորից»
23.			ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	գյուղի հս-աե եզրին՝ գործող գերեզմանոցից ոչ հեռու	Հ	«հացատան» մոտ է
24.			ԽԱՉԶԱՐ	14-15 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, գետի աջ ափին, «Հակոբի աղբյուր»-ի մոտ	Տ	
25.			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	1958 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
26.			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ՉՈՐԱՎԱՐ ԱՆՂՐԱՆԻԿԻՆ	1985 թ.	գյուղից 3.5 կմ հվ-ամ, «Ներքին Եղցածոր» գյուղատեղի տանող ճանապարհի աջ կողմում	Տ	
	26.1.		Խաչքար	13 դ.		Հ	կանգնեցված է քարաբեկորի վրա
27.			ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ԵՐԿՐՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980-ական թթ. սկիզբ	մշակույթի տան մոտ	Տ	
28.			ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ԱՐՑԱԽԻ ԱՉՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ	2000թ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, ավտոճանապարհի եզրին, գետի ձախ ափին	Տ	Ժայռակերտ է
	28.1.		Խաչքար	12-13 դդ.	հուշարձանի մոտ	Տ	հավանաբար բերվել է «Ներքին Եղցածորից»

10.11 ԱՅԳԵՂԱՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-20 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, Տավուշ գետի աջ ափին՝ 0.5 կմ գետափից հեռու	Տ	միջնադարյան հատվածն ավերված է
	1.1.			Եկեղեցի	միջնադար	գերեզմանոցի կենտրոնում	Տ	պատերը պահպանվել են 0.5—1մ բարձրությամբ
		1.1.1.		Խաչքար	11-12 դդ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին, Ներքուստ	Հ	
		1.1.2.		Խաչքար	12-13 դդ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին, Ներքուստ	Հ	վերին ձախ անկյունը կոտրված է
		1.1.3.		Խաչքար	13 դ.	հենած է եկեղեցու հս պատին, Ներքուստ	Հ	
		1.2.		Խաչքար	10 դ.	գերեզմանոցի հվ-ամ մասում	Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
		1.3.		Խաչքար	10 դ.	գերեզմանոցի ամ մասում	Հ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	17-20 դդ.	ե/գ «Թովուզ» կայարան տանող ճանապարհին, բլրակի վրա	Հ	

10.13 ԱՉԱՏՈՒՐ գյուղ

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի առե եղրին	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ	10-14 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, «Սրբանեսի յայ» դաշտամասում, անտառապատ լեռան զազաթին	Հ	
	2.1.			Գյուղատեղի	10-14 դդ.	ամրոցի հս, հս-ամ կողմերում	Հ	
		2.1.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	
		2.1.2.		Մատուռ սբ Հովհաննես (Սրբանես)	12-13 դդ.		Հ	հվ պատի վրա նկատվում են որմնանկարների հետքեր
3.				ԱՄՐՈՑ «ԲԱՐՁՐԱԲԵՐԴ»	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 25 կմ ամ, Լուսածոր գետի ձախ ափին, յայլաներ տանող դաշտային ճանապարհների խաչմերուկում (Աչաջրի, Սևքարի, Սարիգյուղի)	Հ	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-13 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ, անտառի եզրին	Հ	ավերված է
5.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, Մակարավանք տանող ճանապարհի երկու կողմում	Հ	
6.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԱՉԱՏՈՒՐ»	միջնադար	գյուղից 7.5 կմ հվ-ամ, Պայտաթափ լեռան լանջին, Մակարավանքից հվ և առ	Հ	
	6.1.			Գերեզմանոց	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ մասում, Մակարավանքից մոտ 150 մ հվ-ամ	Հ	
		6.1.1.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	ընկած է գետին
		6.1.2.		Խաչքար	13 դ.		Հ	պահպանվել է ստորին կեսը՝ երկատված
		6.1.3.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է գետին
		6.1.4.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին բեկոր
		6.1.5.		Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է, ընկած գետին
		6.1.6.		Խաչքար	13 դ.		Հ	վերնամասը ջարդված է
		6.1.7.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին բեկոր
		6.1.8.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է գետին
		6.1.9.		Մատուռ	12 դ.		Հ	ավերված է
	6.2.			Գերեզմանոց	13-19 դդ.	Մակարավանքից հս	Հ	
		6.2.1.		Տապանաքար Ապագի	1766 թ.		Տ	
		6.2.2.		Տապանաքար Դասդայկուլի	1784 թ.		Տ	
	6.3.			Վանական համալիր Մակարավանք	10 -13 դդ.		Հ	
		6.3.1.		Աղբյուր	13 դ.	պարսպից դուրս, դեպի հս-առ	Հ	ավերված է
		6.3.2.		Գավիթ	13 դ. 1-ին քառորդ	կից է գլխավոր եկեղեցուն հս-ից, հնագույն եկեղեցուն՝ ամ-ից	Հ	կառուցել է Վաչե Ամբերդցի իշխանը
		6.3.2.1.		Խաչքար	10 դ.		Հ	վերին բեկոր
		6.3.2.2.		Խաչքար	10 դ.		Հ	
		6.3.2.3.		Խաչքար	12 դ.		Հ	
		6.3.2.4.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		6.3.2.5.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	երկատված է
		6.3.2.6.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		6.3.2.7.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	ստորին մասը ջարդված է
		6.3.2.8.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	բեկորոտված է
		6.3.2.9.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		6.3.2.10.		Խաչքար	13 դ.		Հ	վերին բեկոր
		6.3.2.11.		Խաչքար	13 դ.		Հ	վերին բեկոր
		6.3.2.12.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին բեկոր
		6.3.2.13.		Խաչքար	13 դ.		Հ	աջ եզրը ջարդոտված է
		6.3.2.14.		Խաչքար	13 դ.		Հ	վերին ձախ անկյունը կոտրված է
		6.3.2.15.		Խաչքար	13 դ.		Հ	երկու բեկոր
		6.3.2.16.		Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին եզրը կոտրված է
		6.3.2.17.		Խաչքար	13 դ.		Հ	

		6.3.2.18.	Խաչքար	13 դ.		Հ	վերին բեկոր
		6.3.2.19.	Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին բեկոր
		6.3.2.20.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		6.3.2.21.	Խաչքար	13 դ.		Հ	բեկոր
		6.3.2.22.	Խաչքար	13 դ.		Հ	երկու բեկոր
		6.3.2.23.	Խաչքար	13 դ.		Հ	ստորին բեկոր
		6.3.2.24.	Խաչքար	13 դ.		Հ	վերին բեկոր
		6.3.3.	Եկեղեցի	10-11 դդ.	համալիրի հս-աե կողմում	Հ	գմբեթավոր. հնագույն եկեղեցին է
		6.3.4.	Եկեղեցի	1205 թ.		Հ	գլխավոր եկեղեցին է, գմբեթավոր դահլիճ, կառ.՝ Բազազ իշխանի որդի Վարդան, ճարտ.՝ Երիտասարդ
		6.3. 4.1.	Խաչքար Վարդանի	1205 թ.		Հ	չորս բեկորից
		6.3.5.	Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1198 թ.	հուշարձանախմբից աե	Հ	կենտրոնագմբեթ, ներքուստ խաչաձև, արտաքուստ՝ ութանկիստ, կառուցել է Մակարավանքի վանահայր Հովհաննես Ա-ն
		6.3.6.	Խաչքար	12-13 դդ.	հնագույն եկեղեցու հվ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	
		6.3.7.	Խաչքար	12-13 դդ.	հնագույն եկեղեցու աե պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	երկատված է
		6.3.8.	Խաչքար	12-13 դդ.	վանքի բակի աե մասում	Հ	մասնատված է, ունի արձանագրություն՝ Հովհաննես առաջնորդի կողմից հյուրատան կառուցման մասին
		6.3.9.	Խաչքար	1205 թ.	գլխավոր եկեղեցուց մոտ 10 մ հվ-ամ	Հ	թիկունքին ունի գլխավոր եկեղեցու շինարարության մասին արձանագրություն
		6.3.10.	Խաչքար	13 դ.	վանքի մուտքի մոտ	Հ	ստորին բեկոր
		6.3.11.	Խաչքար	13 դ.	հնագույն եկեղեցու հվ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	ստորին բեկոր
		6.3.12.	Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.	վանքի մուտքի մոտ	Հ	
		6.3.13.	Կառույցներ օժանդակ	12-13 դդ.	վանքի տարածքի ամ կողմում	Հ	ավերված են
		6.3.14.	Հյուրատուն	12 դ. վերջ	վանքի տարածքի հվ կողմում	Հ	ավերված է
		6.3.15.	Մատուռ	13 դ.	սբ Աստվածածին եկեղեցուց հս	Հ	
		6.3.15.1.	Խաչքար հայր Հովհաննեսի	12 դ.	մատուռում	Տ	պահպանվել է արձանագիր պատվանդանը
		6.3.15.2.	Տապանաքար Գասպարի	1753 թ.	մատուռի մոտ	Տ	
		6.3.15.3.	Տապանաքար հայր Թորոսի	1712 թ.	մատուռի մոտ	Տ	
		6.3.16.	Նշխարատուն	13 դ.	կից է գավթին և հնագույն եկեղեցուն հս-աե-ից	Հ	ավերված է
		6.3.16.1.	Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		6.3.17.	Պարիսպ	13 դ.	համալիրի շուրջը	Հ	
		6.3.17.1.	Խաչքար	13 դ.	ամ պարսպապատի վրա	Հ	
7.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՆՈՎԵՐ»	13-14 դդ.	գյուղից 2 կմ ամ	Տ	տարածքի մեծ մասը մեկտրացված է
	7.1.		Խաչքար	13 դ.		Տ	բերվել է «Պիպիս» գյուղատեղիից
	7.2.		Հուշարձան երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1972 թ.		Տ	կառուցել են Մելիքբեկյանները
8.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՊԻՊԻՍ»	13-18 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ, անտառի բացատում	Տ	
	8.1.		Գերեզմանոց	13-18 դդ.	գյուղատեղիի հվ-աե մասում	Տ	
	8.1.1.		Խաչքար	13 դ.		Տ	
	8.2.		Մատուռ	16-17 դդ.		Տ	
9.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԶՈՒԱՄԵՉ»	12-14 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ, Մակարավանք տանող ճանապարհին	Հ	
	9.1.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին («Սբ Կիրակի, «Զուլամեջի խաչ»)	12-13 դդ.		Հ	կիսավեր է
	9.1.1.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.		Հ	
	9.1.1.1.		Խաչքար	13 դ.		Հ	գեղաքանդակ է, ընկած է գետնին
	9.1.1.2.		Խաչքար	13 դ.		Հ	գեղաքանդակ է

9.2.			Մատուռ	12-13 դդ.	ճանապարհից ձախ, բլրի վրա	Հ	ավերված է
	9.2.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	
10.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս մասում	Հ	
11.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հվ	Հ	
12.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	
12.1.			Գերեզմանոց	12-13 դդ.	եկեղեցու շրջակայքում	Հ	ավերված է
	12.1.1.		հաչքար	12 դ.		Հ	տեղահանված է, հենած է եկեղեցու պատին
	12.1.2.		հաչքար	13 դ.		Հ	
	12.1.3.		հաչքար	13 դ.		Հ	տեղահանված է, հենած է եկեղեցու հվ պատին
	12.1.4.		հաչքար	13 դ.		Տ	բեկոր, կանգնեցված է պատվանդանի վրա
12.2.			հաչքար	12-13 դդ.	եկեղեցու խորանի հվ խորշում	Տ	
12.3.			հաչքար	13 դ.	եկեղեցու մեջ	Տ	
12.4.			հաչքար	13 դ.	եկեղեցու մեջ	Տ	ստորին կես
12.5.			հաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու ամ պատին, արտաքուստ	Հ	
13.			ԽԱՉԶԱՐ	14 դ.	գյուղի ամ եզրին, «Խաչի յալ» վայրում	Տ	
14.			ԽԱՉԶԱՐ ԹԵՎԱՎՈՐ	13 դ.	Մակարավանքից 4 կմ հվ-ամ	Հ	խոցադեղի
15.			ԶՐԱՆՑՈՒՅՑ	1930 թ.	գյուղից 2 կմ հվ-աե, Աչաջուր-Իջևան խճուղու վրա	Հ	
16.			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1959 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

10.14 ԱՐԾՎԱԲԵՐԴ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս, «Սեպրիկ» ամրոցից 0.5 կմ հս, «Ղալաչի» վայրում	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ՍԵՊՐԻԿ»	ուշ բրոնզի դար	գյուղից 1.5 կմ ամ	Հ	պահպանվել են պատերի ստորին երկու շարքերը
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-17 դդ.	գյուղի ամ մասում, Նորաշեն տանող ճանապարհից աջ	Հ	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	17-20 դդ.	գյուղի աե մասում	Տ	
4.1.				Տապանաքար Պավլի ճարտարապետի	1891 թ.		Հ	գյուղի սբ Հովհաննես եկեղեցու գոյություն չունի) ճարտարապետի տապանաքարն է
5.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-20 դդ.	գյուղի հս-ամ մասում, Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածների հուշարձանի մոտ	Տ	
6.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԵՐՑԱԶՈՐ»	10-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-աե, Խնձորուտ գետի ձախ վտակի ձախ ափին	Հ	ավերված է
6.1.				Գերեզմանոց	10-13 դդ.	եկեղեցուց 200 մ հեռու, ֆերմաների մոտ	Հ	կիսավեր է
	6.1.1.			հաչքար	10 դ.		Հ	խրված է գետնի մեջ
	6.1.2.			հաչքար	10-11 դդ.		Հ	վերին աջ անկյունը կոտրված է
	6.1.3.			հաչքար	11-12 դդ.		Տ	մասնատված է, հենած է քարի
	6.1.4.			հաչքար	12-13 դդ.		Տ	ստորին կես
	6.1.5.			հաչքար Պետրոս ավագ քահանայի	12-13 դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնական մասում	Հ	երկատված է
6.2.				Գերեզմանոց	12-13 դդ.	«Չորավոր» եկեղեցու շուրջը	Հ	
	6.2.1.			հաչքար	12-13 դդ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին, արտաքուստ	Հ	մասնատված է
	6.2.2.			հաչքար	1223 թ.	Նախորդի մոտ	Հ	պահպանվել են վերին ձախակողմյան և ստորին բեկորները
6.3.				Եկեղեցի «Չորավոր»	10 դ.		Հ	
	6.3.1.			հաչքար	12-13 դդ.	եկեղեցու ներսում՝ հվ-ամ անկյան մոտ	Տ	ստորին կես
	6.3.2.			հաչքար	12-13 դդ.	եկեղեցու խորանում	Տ	դրված է խաչքարաբեկորի վրա

	6.3.3.	հաչքար	12-13 դդ.	Եկեղեցու ներսում՝ հվ-ամ անկյան մոտ	S	պահպանվել է վերին կեսը՝ երկատված
	6.3.4.	հաչքար	12-13 դդ.	Եկեղեցու ներսում՝ հս-ամ անկյան մոտ	S	պահպանվել է ստորին կեսը՝ եռատված
7.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԻՆ ԶՈՐԱԹԱՆ»	9-18 դդ.	գյուղից 1.5 կմ աե	Հ	
	7.1.	Գերեզմանոց	միջնադար	Եկեղեցու շուրջը	Հ	ավերված է, պահպանված խաչքարերն ու բեկորները մեկտեղվել են մետաղե ցանկապատի մեջ
	7.1.1.	հաչքար	9-10 դդ.	ցանկապատված տարածքում	Հ	
	7.1.2.	հաչքար	10 դ.	ցանկապատված տարածքում	Հ	մեծ
	7.1.3.	հաչքար	10-11 դդ.	ցանկապատված տարածքում	Հ	
	7.1.4.	հաչքար	18-19 դդ.	ցանկապատված տարածքում	S	փոքր
	7.2.	Եկեղեցի	13-14 դդ.		Հ	ավերված է, պահպանվել են խորանն ու հվ-աե ավանդատունը
8.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՆԵՐՔԻՆ ՇԵՆ»	14-19 դդ.	գյուղից 5-6 կմ հս-աե, Զինարի գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	տարածքի մեծ մասը հերկված է
	8.1.	Գերեզմանոց	14-17 դդ.		Հ	
9.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԶՈՒԱԳԻՐ»	13-18 դդ.	գյուղից 10 կմ հվ-ամ	Հ	
10.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2 հազ. վերջ – 1 հազ. սկիզբ	«Կռապաշտի յայ» վայրում	Հ	
11.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 1 հազ.	Արծվաբերդ-Նորաշեն ճանապարհին, գյուղից 2 կմ հս-ամ	Հ	
12.		ԽԱՉՔԱՐ	9 դ.	գյուղից 0.5 կմ աե, «Դառանչ» հանդամաս տանող ճանապարհից ձախ	Հ	պայտածն է, ցանկապատված տարածքում առկա են քանդակազարդ այլ բեկորներ
13.		ԽԱՉՔԱՐ	10 դ.	գյուղից 0.5 կմ աե, «Դառանչ» հանդամաս տանող ճանապարհից ձախ	Հ	Նախորդի մոտ, երկատված է
14.		ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի մեջ, Վ. Մատինյանի տան բակում	S	ստորին բեկոր
15.		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1974-1975 թթ.	գյուղի հս-ամ մասում	Հ	
16.		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1985 թ.	գյուղի մեջ, գյուղապետարանի շենքի մոտ	Հ	
17.		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ՄԱՅԻՍՅԱՆ ԱՊՍԱՍԲՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻՆ	1962 թ.	գյուղի հս-ամ կողմում, փռի մոտ	Հ	

10.15 ԱՐՃԻՍ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս եզրին, հս-ից հվ ձգվող լեռնաճյուղի վերջավորության վրա	Հ	ավերված է
	1.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԱՐՃԻՍ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ, Դեբեդ գետին զուգահեռ բարձունքի վրա	Հ	
	2.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	ավերված է
	2.2.			Միջնաբերդ	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցի աե կողմում	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԱՏԵՂ»	18 դ.	գյուղից 2 կմ աե	Հ	
4.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	S	Միկիյանների
5.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-19 դդ.	գյուղի մեջ	S	կիսավեր է
	5.1.			Եկեղեցի	19 դ.		S	կիսավեր է, եռանավ բազիլիկ
	5.2.			Մատուռ	18 դ.	Եկեղեցուց հվ-ամ	S	
6.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի հվ-ամ մասում	S	
7.				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից 2 կմ հս-աե	Հ	
8.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970-ական թթ. վերջ	գյուղի մեջ	S	
9.				ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	օգտ. ուշ միջնադարում	գյուղի աե եզրին, ձորի մեջ	S	

10.16 ԲԱԳՐԱՏԱՇԵՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԽԱՉԶԱՐ	17 դ.	գյուղի բնակիչ Ի. Բաղյանի տան բակում	S	արձանագիր է, ստորին ձախ անկյունը կոտրված
2.				ԽԱՉԶԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ	1608 թ.	գյուղի բնակիչ Ի. Բաղյանի տան բակում, Նախորդի մոտ	S	Խաահակ և Սերգեյ Բաղյանները տեղափոխել են Աղրբեջանի Հանրապետության Դաշքեսանի շրջանի Խաչակապ գյուղի Թարգմանչաց վանքի գերեզմանոցից, 1989 թ.

10.17 ԲԱՂԱՆԻՍ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԲԱՂԱՆԻՍ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, Ոսկեպար տանող ճանապարհի ձախ եզրին, կլոր բլրի վրա	Հ	
	1.1.			Բնակատեղի	Ք.ա. 2-1 հազ., ուշ միջնադար		Հ	
2.				ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13 դդ., վերակառ. 19-20 դդ.	գյուղի հվ եզրին	Հ	այժմ գյուղական ակումբ
3.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	4-5 դդ.	գյուղի հս եզրի բլրալանջին	Հ	պահպանվել են խորանի հատվածը, հս պատը և հս-ամ անկյունաշարը
	3.1.			Գերեզմանոց	19-20 դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	
4.				ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	Ջուջևան-Բաղանիս ճանապարհի հվ կողմում	Հ	
5.				ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	Ջուջևան-Բաղանիս ճանապարհի հվ կողմում	Հ	
6.				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1965 թ.	գյուղի մեջ	S	

10.18 ԲԱՐԵԿԱՄԱՎԱՆ գյուղ (սահմանամերձ)

1	2	3	4	5.	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղի հս-աե մասում	Հ	
	1.1.			Բնակատեղի	Ք.ա 1 հազ.		Հ	
	1.2.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ.		Հ	
2.				ԴԱՍԲԱՐԱՆ	անտիկ ժամանակաշրջան	գյուղից 3 կմ ամ, բլրագագաթին	Հ	քանդված են ծածկը, հվ-ամ և հս հատվածները
3.				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղի հս մասում	Հ	
4.				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 8 կմ ամ	Հ	

10.19 ԲԵՐԴԱՎԱՆ գյուղ (սահմանամերձ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9.
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2- 1 հազ.	գյուղից 1 կմ աե, քարհանքի մոտ, բլրի աե մասում	Հ	ավերված է, պահպանվել են պարսպի որոշ հատվածներ աե և ամ մասերում
	1.1.			Բնակատեղի	Ք.ա. 2 հազ. կես	բլրի ամ մասում	Հ	ավերված է
	1.2.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	բնակատեղիից հս, Նոյն բլրի վրա	Հ	տարածքը վերածվել է խոտհարքների
2.				ԱՄՐՈՑ «ԶԻԹՅԱՆԵԻ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս-աե, բարձունքի վրա	Հ	
	2.1.			Դամբարաններ	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցից հս	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ «ԴԱԼԻՋԱԶԱՐ»	17-18 դդ.	գյուղից 1 կմ աե, Կողբաջուր գետակի աջ կողմում, եռանկյունաձև բլրակի վրա	Հ	վերանորոգվել է 1983-1986 թթ.
4.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	S	Մամիկոնյանի տունը
5.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	S	Խլղանյանի տունը
6.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	S	Խաղբաշանի տունը

7.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-20 դդ.	գյուղի առե եզրին	S	կիսավեր է
	7.1.		խաչքար	1854 թ.		S	կանգնեցված է քանդակագործ պատվանդանի վրա
8.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-19 դդ.	գյուղից 1 կմ առ, «Ղալինջաքար» ամրոցի և բրոնզեդարյան բնակատեղիի միջակայքում	Հ	հիմնավեր է, լքվել է 19 դ. վերջին
	8.1.		Գերեզմանոց	12-19 դդ.		Հ	կիսավեր է
		8.1.1.	Եկեղեցի սբ Նշան	17-18 դդ.		Հ	եռանակ բազիլիկ, ավերված է
		8.1.1.1.	խաչքար	1691 թ.	Եկեղեցում	Հ	
		8.1.2.	խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		8.1.3.	խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
		8.1.4.	խաչքար	13 դ.		Հ	հեծյալների քանդակներով է, կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		8.1.5.	խաչքար	13 դ.		Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		8.1.6.	խաչքար	16-17 դդ.		Հ	
		8.1.7.	խաչքար	16-17 դդ.		Հ	
		8.1.8.	խաչքար թևավոր	13 դ.	մատուռից հս	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		8.1.9.	Մատուռ	12-13 դդ.		Հ	պահպանվել են պատերը 1-1.5 մ բարձրությամբ
		8.1.9.1.	խաչքար	13 դ.	մատուռի մեջ	Հ	
		8.1.9.2.	խաչքար	13 դ.	մատուռի մեջ	Հ	
		8.1.9.3.	խաչքար	13 դ.	մատուռի մեջ	Հ	
9.			ԽԱՂԶԱՐ	1651 թ.	գյուղից 10 կմ հս-ամ	Հ	
10.			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1946 թ.	գյուղի մեջ	S	
11.			ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի մեջ	S	
12.			ՄԱՏՈՒՐ	16-17 դդ.	գյուղի հվ եզրին	S	

10.20 ԲԵՐՔԱԲԵՐ ԳՅՈՒՂ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 4-3 հազ., անտիկ շրջան	գյուղի հս-ամ մասում, ջրամբար տանող ճանապարհին, «Մեյդաններ» վայրում	Հ	
	1.1.			Ղամբարանաղաշտ	Ք.ա. 4-2 հազ., անտիկ շրջան		Հ	
2.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	13-19 դդ.	գյուղի հս-ամ մասում, ջրամբար տանող ճանապարհին՝ «Մուղնի դուզ» և «Գիլաքու հողեր» վայրերում	Հ	
	2.1.			Գերեզմանոց	13-19 դդ.		S	ավերված է
3.				ԽԱՂԶԱՐ	9-10 դդ.	գյուղի թանգարանում	Հ	
4.				ԽԱՂԶԱՐ	11-12 դդ.	հենած է թանգարանի պատին, արտաքուստ	Հ	
5.				ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1972-1974 թթ.	գյուղի մեջ	S	

10.21 ԳԱՆՁԱԶԱՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԲՈՒՂՈՒՐԻ ԶԱՐ»	Ք.ա. 4-3 հազ.	գյուղից 2 կմ առ, համանուն լեռան գագաթին	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ՀԱԿՈՔ ԲԵԿԻ ԽԱՉ» («ԹԱՆԻԿ»)»	անտիկ շրջան – միջնադար	գյուղի հվ-առ կողմում, «Թանիկներ» հանդամասում, բլրի վրա	Հ	ավերված է
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	ուշ միջնադար	գյուղից 4.5-5 կմ հս-առ, տնկարանում	S	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-20 դդ.	գյուղի առե եզրին	S	
	4.1.			խաչքար	13 դ.		Հ	
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-18 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-առ, Սղեախի ջուր փոսկի աջափնյա	Հ	

					հարթության վրա, «Ներքին Լաչինդայա» վայրում		
	5.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Հ	
	5.2.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին	12-13 դդ.		Հ	զույգ եկեղեցիներից արևելյանն է
	5.3.		Եկեղեցի սբ Նշան («Եղցածորի սբ Նշան»)	12-13 դդ.		Հ	զույգ եկեղեցիներից արևմտյանն է
6.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	12-18 դդ.	գյուղից 5 կմ հվ-աե, «Վերին Լաչինդայա» վայրում	Հ	
	6.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Հ	
	6.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.		Հ	կիսավեր է, ունեցել է որմանակարներ
7.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	14-17 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ, «Լճեր» («Գյուլեր») դաշտամասում	Տ	
	7.1.		Գերեզմանոց	14-17 դդ.	բլրի վրա	Տ	
	7.2.		Մատուռ	17 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Տ	կիսավեր է
8.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղից 2 կմ հվ-աե, «Խոջաբազար» վայրում	Հ	
	8.1.		Գերեզմանոց	10-13 դդ.	սբ Կիրակի մատուռի շուրջը	Հ	
		8.1.1.	Մատուռ սբ Կիրակի («Խոջաբազարի խաչ»)	1286 թ.		Հ	գմբեթավոր, կառուցված է խոշոր ժայռաքեկորի վրա
		8.1.1.1.	Խաչքար	1286 թ.	ագուցված է մատուռի ամ պատին, մուտքից հվ, արտաքուստ	Հ	
		8.1.1.2.	Խաչքար	13 դ.	խորանի հվ խորշում	Տ	
	8.2.		Եկեղեցի	13 դ.		Հ	ավերված է
	8.3.		Խաչքար	10 դ.	մատուռից մոտ 100 մ աե, ծորում	Հ	
9.			ԴԱՍԲԱՐԱՆԴԱՇ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, «Տախտաեղցի» վայրում	Հ	
10.			ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ ամ, «Խաչի յալ» վայրում, բլրի գագաթին	Հ	ավերված է
11.			ԵԿԵՂԵՑԻ	1885 թ.	գյուղի հս մասում	Տ	եռանավ, կիսավեր է
	11.1.		Խաչքար	12 դ.	ագուցված է խորանի հս պատին	Հ	
12.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	եռանավ, կիսավեր է
	12.1.		Խաչքար	13 դ.	ագուցված է հս պատին, մուտքից աջ, արտաքուստ	Հ	
	12.2.		Խաչքար	13 դ.	ագուցված է հս պատին, մուտքից վեր, արտաքուստ	Հ	
	12.3.		Խաչքար	13 դ.	ագուցված է խորանի հվ պատին	Հ	
	12.4.		Խաչքար	13-14 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հս պատին, ներքուստ	Տ	
	12.5.		Խաչքար	13-14 դդ.	եկեղեցու հվ պատի մոտ, ներքուստ	Հ	երկատված է
13.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ԲՈՒՂՈՒՐԻ ԵՂՑԻ»	12 դ.	գյուղից 1.5 կմ աե, Բուդուր լեռան հս լանջին, ամրոցից ամ, անտառում	Հ	կիսավեր է
	13.1.		Գերեզմանոց	9-13 դդ.		Հ	
		13.1.1.	Խաչքար	9 դ.		Հ	
		13.1.2.	Խաչքար	9 դ.		Հ	
14.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԳԵՎՈՐԳ («ԽԱՉԻ ԲԱՐ», «ՂՈՎ ՀՈՂԵՐ»)	12-13 դդ.	գյուղի հվ-աե մասում	Տ	ավերված է
	14.1.		Գերեզմանոց	12-20 դդ.		Տ	
		14.1.1.	Խաչքար	12 դ.		Տ	
15.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ԳՍԲԵԹ»	12-13 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-աե, Գմբեթ գետակի աջ ճորափին	Հ	
16.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ՍՈՇՈՒՏ ԹԱԼԱ»	12-13 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-աե, սիմիդորի արտում	Հ	ավերված է
17.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ՏԱԽՏԱԵՂՑԻ»	13 դ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, անտառում	Հ	կիսավեր է
	17.1.		Գերեզմանոց	13 դ.		Հ	
18.			ԽԱՉՔԱՐ	12 դ.	գյուղի մեջ, սբ Աստվածածին եկեղեցի տանող ճանապարհին	Հ	Խ. Ոսկանյանի տան մոտ
19.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՀԱԿԱՇԵՐԻՆ	1977 թ.	գյուղի հս եզրին	Տ	
20.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԹՈՐՆԻԿ ՆԱԼԲԱՆՅԱՆԻՆ	1972 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
21.			ԿԱՍՈՒՐԶ	19 դ.-20 դ.	գյուղ մտնող ճանապարհի աջ	Տ	

				սկիզբ	կողմում, գետակի վրա		
22.			ԿԻՍԱՆԴՐԻ ԳՆՂԱՊԵՏ Զ. ՄԵՅՐԱԲՅԱՆԻ	1983 թ.	դպրոցի բակում	Տ	
23.			ԶԱՐԱՅՐ ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐ	12-19 դդ.	գյուղի շրջակայքում	Զ	բնական և արհեստական

10.22 ԳԵՏԱՅՈՎԻՏ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԲԱՏՕԹՅԱ ՑՈՒՑԱՐՈՐԴՅՈՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԶԱՆԴԱԿԻ	1985-1991 թթ.	գյուղից հս-ամ, «Բենտոնիտի» գործարանի նախկին հանգստյան տան (այժմ՝ գորանոցի շենք) մոտ	Զ	Քանդակները կերտվել և տեղադրվել են միջազգային սիմպոզիումների ընթացքում, կազմակերպիչ՝ Սարո Սարուխանյան
1.1.				Քանդակ «Աղջիկը՝ մողեսով»	1991 թ.		Զ	քանդ.՝ Գ. Նաջարյան (Երևան)
1.2.				Քանդակ «Հորինվածք»	1991 թ.		Զ	քանդ. Ա. Բադալյան (Երևան)
1.3.				Քանդակ «Վահագն»	1985 թ.		Զ	քանդ.՝ Լ. Վարդանյան (Երևան)
1.4.				Քանդակ «Տիեզերք»	1991 թ.		Զ	քանդ.՝ Մ. Հակոբյան (Երևան)
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-13 դդ.	գյուղից 3 կմ ամ, «Հին թալա» կամ «Գերեզմանի Պտատակ» վայրում	Տ	ավերված է
3.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՄԻՋՆԱՇԵՆ»	12-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս-աե	Զ	
3.1.				Գերեզմանոց	12-13 դդ.	եկեղեցու շուրջը	Զ	
	3.1.1.			Խաչքար	13 դ.		Զ	
	3.1.2.			Խաչքար	13 դ.		Զ	բեկոր
	3.1.3.			Խաչքար	13 դ.		Զ	
3.2.				Եկեղեցի	12-13 դդ.		Զ	կիսավեր է
	3.2.1.			Խաչքար	12 դ.	եկեղեցու հս պատի խորշում	Զ	
	3.2.2.			Խաչքար	12 դ.	խորանի հս խորշում	Զ	
	3.2.3.			Խաչքար	12 դ.	խորանի հս խորշում	Զ	
	3.2.4.			Խաչքար	12 դ.	խորանի հվ խորշում	Զ	
	3.2.5.			Խաչքար	12 դ.	խորանի հվ խորշում	Զ	
	3.2.6.			Խաչքար	12 դ.	խորանում	Զ	3 բեկոր
4.				ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13 դդ.	գյուղի աե մասում, գոմերի մոտ	Զ	
5.				ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13 դդ.	գյուղի աե մասում, գոմերից 150 մ հեռու	Զ	
6.				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի ամ մասում	Տ	
7.				ՀՈՒՆԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՇՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

10.23 ԳՈՇ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13 դդ., 20 դ.	գյուղի հս-ամ մասում, Գոշավանքից 150 մ հս-ամ, բլրալանջին	Զ	
1.1.				Խաչքար սբ Գրիգոր	13 դ.		Զ	երկատված է, քարգործ՝ Հովհաննես
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-20 դդ.	Գոշավանքից 250 մ հվ-ամ, բլրակի գագաթին	Զ	
2.1.				Ղամբարան Մխիթար Գոշի (Մատուռ-ղամբարան սբ Համբարձման)	13 դ. սկիզբ		Զ	
	2.1.1.			Խաչքար	11-12 դդ.	ազուցված է զամբարանի հս պատին, արտաքուստ	Զ	
2.2.				Խաչքար	12-13 դդ.	ղամբարանի մոտ	Զ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
2.3.				Խաչքար	1234 թ.	ղամբարանի մուտքի մոտ	Զ	
2.4.				Խաչքար	13 դ.	ղամբարանի հվ կողմում	Զ	կանգնեցված է արձանագիր բարձր պատվանդանի վրա
2.5.				Խաչքար	13-14 դդ.	ղամբարանի հվ-աե կողմում	Զ	երկատված է
2.6.				Խաչքար	13-14 դդ.	ղամբարանից 5 մ հվ	Զ	կանգնեցված է գետնի վրա
2.7.				Խաչքար	13-14 դդ.	ղամբարանից 5 մ հվ	Զ	կանգնեցված է գետնի վրա

	2.8.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	
	2.9.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	կանգնեցված է ցածր պատվանդանի վրա
	2.10.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
	2.11.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
	2.12.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	երկատված է
	2.13.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	արձանագիր է, երկատված
	2.14.		հաչքար	13-14 դդ.	դամբարանից հվ-ան	Հ	երկատված է
	2.15.		Հուշակոթող Մխիթար Գոշին	1958 թ.	դամբարանի մոտ	Հ	
	2.16.		Տապանաքար Աթանի	13 դ.	դամբարանի ամ մասում, մուտքի մոտ	Հ	հարթ
	2.17.		Տապանաքար Գրիգոր քահանայի	13 դ.	դամբարանի ամ մասում, մուտքի մոտ	Հ	հարթ
3.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-15 դդ.	գյուղից 3 կմ ամ, անտառի «Չոբան-օղլի» բացատում	Հ	
	3.1.		Գերեզմանոց	12-15 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ան մասում	Հ	
	3.1.1.		հաչքար	12 դ.		Հ	
4.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԳԵՂԱՏԵՂ»	10-17 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, անտառի բացատում	Հ	
	4.1.		Գերեզմանոց	10-17 դդ.		Հ	ընկած է գետնին
	4.1.1.		հաչքանդակներ ժայռակերտ	13-14 դդ.		Տ	Գեղարդավանքի օրինակով
	4.1.2.		հաչքար	12 դ.		Հ	
	4.1.3.		հաչքար	12-13 դդ.		Հ	
	4.1.4.		հաչքար	14-15 դդ.		Տ	
	4.1.5.		հաչքար	14-15 դդ.		Տ	
5.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԹԱԼՈՒՂԱՐ»	14-17 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-ան, անտառի բացատում	Տ	
	5.1.		հաչքար	14-15 դդ.		Տ	
6.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԿԱՐՃ ՀՈՂԵՐ» («ԳՅՈՂԱԿ ՖՈՂԵՐ»)	12-14 դդ.	գյուղից 2 կմ հս, խոզաբուծարանի մոտ	Տ	
	6.1.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.	գյուղատեղիի հվ եզրին, բլրի վրա	Տ	ավերված է
	6.1.1.		հաչքար	13-14 դդ.		Տ	
	6.1.2.		Մատուռ	12-13 դդ.		Տ	ավերված է
	6.2.		հաչքար	12-13 դդ.		Տ	արձանագիր է
7.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՏՁՐԿԱԾՈԿ»	10-17 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, «Գյուլի թալա» վայրում, անտառի մեջ	Հ	
	7.1.		Գերեզմանոց	10-17 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնում	Հ	
	7.1.1.		Եկեղեցի	16-17 դդ.		Հ	ավերված է
	7.1.2.		հաչքար	15 դ.		Հ	
8.			ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ ամ, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի երկու կողմում	Հ	
9.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԳԵԿՈՐԳ	1251-1255 թթ.	Գոշավանքի հիմնական հուշարձանախմբից 150 մ հվ-ամ	Հ	գմբեթավոր, կառուցել են հաչատուր վարդապետը և Բարսեղը
	9.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Տ	ավերված է
	9.1.1.		հաչքար	13 դ.	սբ Գևորգ Եկեղեցու ամ մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
	9.1.2.		հաչքար	13 դ.	սբ Գևորգ Եկեղեցու ամ մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	ստորին կես
10.			ԽԱՉԱԶԱՆԴԱԿՆԵՐ ԺԱՅՈՒԱԿԵՐՏ	13 դ.	գյուղից 2 կմ հս-ան, ճանապարհի աջ եզրին, «Խաչ Զամանդ» վայրում	Տ	ծառայում է որպես սրբատեղի
11.			ԽԱՉԶԱՐ	13-14 դդ.	գյուղի մեջ, Մխիթար Գոշի դամբարան տանող շքասանդուղից աջ	Հ	
12.			ԽԱՉԶԱՐ	13-14 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, «Գոմի դար» հանդամասում, բլրի վրա	Հ	
13.			ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ	14-15 դդ.	գյուղի հվ-ան մասում	Տ	ավերված է
	13.1.		հաչքար	14 դ.	մատուռի խորանում	Տ	
14.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՆՈՐ ԳԵՏԻԿ (ԳՈՇԱՎԱՆՔ)	12-13 դդ.	գյուղի հս մասում	Հ	հիմնադրել է Մխիթար Գոշը
	14.1.		Գավիթ	1197-1203	կից սբ Աստվածածին	Հ	ճարտ.՝

				թթ.	Եկեղեցուն ամ-ից		Մխիթար Զյուան բեկորներ
		14.1.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	հենած է զավթի հվ պատին, Ներքուստ	S	
	14.2.		Գրատուն-զանգակատուն	13 դ.	զավթից հս	Հ	կառուցվել է մինչև 1241 թ., 1291 թ. որպես երկրորդ հարկ կառուցվել է սբ Հրեշտակապետաց եկեղեցի- զանգակատունը
	14.3.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1191-1196 թթ.		Հ	գմբեթավոր դահլիճ, ճարտ.՝ Մխիթար Զյուան
	14.3.1.		Խաչքար	12 դ.	ագուցված է հվ ավանդատան մուտքից վեր	Հ	
	14.3.2.		Խաչքար	12 դ.	ագուցված է հս ավանդատան մուտքից վեր	Հ	
	14.3.3.		Խաչքար	13 դ.	հվ ավանդատան մուտքի մոտ		բեկոր
	14.4.		Եկեղեցի սբ Գրիգոր	1231 թ.	սբ Աստվածածին եկեղեցու հվ կողմում	Հ	գմբեթավոր դահլիճ, կառուցել են Մարտիրոս և Գրիգոր եղբայրները
	14.4.1.		Խաչքար	13 դ.	ագուցված է հս ավանդատան մուտքից վեր	Հ	
	14.5.		Եկեղեցի սբ Գրիգոր Լուսավորիչ	1237-1241 թթ.	կից է զավթին հվ-ից	Հ	միանավ, թաղածածկ, կառուցել է Գրիգոր Տղա իշխանը
	14.6.		Ժամատուն	մինչև 1241 թ.	կից է գրատանը ամ-ից	Հ	ավերված է
	14.7.		Խաչքար	12 դ.	զավթի մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
	14.8.		Խաչքար	12-13 դդ.	զավթի մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	խաչքարը և պատվանդանը արձանագիր են
	14.9.		Խաչքար	1242 թ.	զավթի ամ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	
	14.10.		Խաչքար	1291 թ.	սբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու ամ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	արձանագիր պատվանդանի վրա, կազմող՝ Պողոս
	14.11.		Խաչքար	13 դ.	զավթի մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	երկաստիճան պատվանդանի վրա
	14.12.		Խաչքար	13 դ.	զավթի մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	արձանագիր է
	14.13.		Խաչքար	13 դ.	սբ Գրիգոր եկեղեցու ամ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	արձանագիր է
	14.14.		Խաչքար	13 դ.	սբ Գրիգոր եկեղեցու մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
	14.15.		Խաչքար	13 դ.	սբ Գրիգոր եկեղեցու մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	կանգնեցված է պատանդանի վրա
	14.16.		Խաչքար	13 դ.	սբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու առ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	
	14.17.		Մատուռ սբ Առաքելյոց	13 դ. սկիզբ	հուշարձանախմբի առ կողմում	Հ	
	14.18.		Մատուռ սբ Հովհաննիս	1208 թ.	կից է սբ Աստվածածին եկեղեցուն հվ-ից	Հ	
	14.18.1.		Խաչքար	13 դ.	կանգնեցված է մատուռի կտուրին	Հ	
	14.19.		Սեղանատուն	13 դ.	կից է գրատուն- զանգակատանը	Հ	կիսավեր է

10.26 ԴԻՏԱՎԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ՃԳՆԱՎՈՐԻ ԶԱՐ» («ԿԱԹՆՈՎ ՊԱՏԱԾ»)	Զ.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2-3 կմ հվ-ամ	Հ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19 դ.	գյուղից 3 կմ ամ, Այգեհովիտ տանող ճանապարհի աջ կողմում, «Շարքուտ» («Հին Ռևազյու») վայրում	S	ավերված է
3.				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ, գյուղապետարանի մոտ	S	այժմ՝ պահեստ
4.				ԵԿԵՂԵՑԻ «ՀԱՑՈՒՏԻ ԹԱԼԱ»	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, անտառում, բլրի վրա	Հ	կիսավեր է
4.1.				ԳԵՐԵԳՄԱՆՈՑ	12-13 դդ.		Հ	ավերված է
		4.1.1.		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց ամ	S	երկատված է
5.				ՀՈՒՇԱՐԴՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի մեջ, դպրոցի բակում	S	
6.				ԶՐԱՐԱՑ	18-19 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, գետի ձախ ափին	S	կիսավեր է

10.27 ԴՈՎԵՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՍՈՒ ԳԵՐ»	16-17 դդ.	գյուղից 6 կմ հվ-աե, ձորի ձախափնյա լանջին	Հ	տարածքի մեծ մասը վերածվել է վարելահողերի
	1.1.			Գերեզմանոց	16-17 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին	Հ	կիսավեր է
		1.1.1.		Խաչքար	1662 թ.		Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
2.				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1. 2 կմ հվ-ամ, «Ուխտատեղի-բլուր» վայրում	Հ	մի մասը վերածվել է խոտհարքի
3.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
4.				ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ	16-19 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-աե, ձորալանջին	Հ	
	4.1.			Եկեղեցի	17 դ.		Հ	վերակառուցվել է 1845-1849 թթ., խորանում ագուցված են խաչքարերի բեկորներ
		4.1.1.		Խաչքար	16-17 դդ.	խորանի ձախ կողմում	Հ	
		4.1.2.		Խաչքար	1652 թ.	ագուցված է եկեղեցու ամ ճակատի հս մասում	Հ	կազմող՝ Խաչատուր
		4.1.3.		Խաչքար	1652 թ.	ագուցված է եկեղեցու ամ ճակատի հվ մասում	Հ	կազմող՝ Խաչատուր
		4.1.4.		Տապանաքար Սարգիս Մարտիրոսյանի	1873 թ.	եկեղեցու հվ պատի տակ	Հ	վերակառուցման մեկենասի տապանաքարն է
	4.2.			Եկեղեցի	17 դ.		Հ	
		4.2.1.		Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու ամ ճակատին	Հ	
	4.3.			Չանգակատուն	17 դ.		Հ	
	4.4.			Շենք միաբանության	17-18 դդ.	համալիրի աե և հվ-աե մասերում	Հ	ավերված է
	4.5.			Պարիսպ	17 դ.	համալիրի շուրջը	Հ	պահպանվել է հս, հվ և ամ կողմերում

10.28 ԵՆՈԹԱՎԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՍՐՈՑ	Ք.ա. 8-7 դդ.	գյուղից 16 կմ հվ-ամ, Գետահովիտ գետի աջ ափին, «Օկոն» ամրոցից 8 կմ հվ-ամ, գյուղի յայլայի մոտ, «Սանգյառ» վայրում	Հ	
2.				ԱՍՐՈՑ «ԱՍՏՂԻ ԲԼՈՒՐ» («ԱՍՏՂԻ ՅԱԼ»)	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղի հս-աե եզրին	Հ	
	2.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
3.				ԱՍՐՈՑ «ԲԵՐԴԱՏԵՐ»	Ք.ա. 6-4 դդ.	գյուղից 8 կմ հս-ամ	Հ	
4.				ԱՍՐՈՑ «ԹԻՎՈՒՏ ՋՈՐ»	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 4.5 կմ աե, Գետահովիտ գետի աջ ափին	Հ	
5.				ԱՍՐՈՑ «ԿՈԹԱԶԱՐ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ ամ	Հ	
6.				ԱՍՐՈՑ «ՕԿՈՆ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 25 կմ ամ, Գետահովիտ գետի ձախ ափին	Հ	
7.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի ամ եզրին	Տ	
8.				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԲԱՂԻ ՋՈՐ»	12-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ	Հ	
	8.1.			Եկեղեցի «Բաղի ձորի խաչ»	12-13 դդ.		Հ	կիսավեր է
9.				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԻՇԱՐԱԾ»	13-17 դդ.	գյուղից 4 կմ ամ, ճանապարհից ձախ, անտառի բացատում	Հ	
	9.1.			Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Հ	
	9.2.			Եկեղեցի	միջնադար		Տ	
10.				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԿՈՂԱՏԱԿՍ»	10-13 դդ.	գյուղից 4-5 կմ ամ, Գետահովիտ գետի ձախ ափին, անտառում	Հ	
	10.1.			Եկեղեցի «Կռանատախտ»	12-13 դդ.		Հ	միանալ է կիսավեր
	10.2.			Խաչքար	13 դ.		Հ	
11.				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՍԵՎ ԶԱՐ» («ՕԿՈՆ»)	միջնադար-20 դ.	գյուղից 17 կմ հվ-ամ, «Օկոն» հանդամասում	Հ	
	11.1.			Աղբյուր («Օկոնի աղբյուր»)	19 դ.		Տ	կիսավեր է
	11.2.			Գերեզմանոց	11-20 դդ.	եկեղեցու շուրջը	Հ	
		11.2.1.		Խաչքար	12-13 դդ.		Տ	բեկորոտված է

		11.2.2.	Խաչքար	12-13 դդ.		S	բեկորոտված է
		11.2.3.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
		11.2.4.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
		11.2.5.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
		11.2.6.	Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		Հ	
		11.2.7.	Տապանաքար	1831 թ.		S	ուղղանկյունաձև է
		11.2.8.	Տապանաքար	1848 թ.		S	ուղղանկյունաձև է
		11.2.9.	Տապանաքար	1848 թ.		S	ուղղանկյունաձև է
	11.3.		Եկեղեցի «Օկոնախաչ»	1863 թ.		Հ	եռանավ
		11.3.1.	Խաչքար	13-14 դդ.	Եկեղեցու բեմին	S	
		11.3.2.	Խաչքար	13-14 դդ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատի կամարաշարի ամ որմնամույթին	S	ստորին բեկոր
		11.3.3.	Խաչքար	13-14 դդ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատի կամարաշարի առ որմնամույթին	S	
		11.3.4.	Խաչքար	13-14 դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատի կամարաշարի ամ որմնամույթին	S	ստորին բեկոր
		11.3.5.	Խաչքար	13-14 դդ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, արտաքուստ	S	
		11.3.6.	Խաչքար	13-14 դդ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից աջ	S	
		11.3.7.	Խաչքար	13-14 դդ.	Եկեղեցու հս պատի տակ, ներքուստ	S	
		11.3.8.	Խաչքար թևավոր	13 դ.	Եկեղեցու բեմին	Հ	
12.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՍՐԲԱՆԵՍ»	7-13 դդ.	գյուղից 1.5-2 կմ ամ	Հ	
	12.1.		Եկեղեցի սբ Յովհաննես	7 դ.		Հ	խաչաձև է, քառախորան, ավերված
		12.1.1.	Գերեզմանոց	7-13 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
13.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Բ.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս-ամ եզրին, գոմերի մոտ	Հ	ավերված է
14.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Բ.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 4 կմ ամ, «Իշարած» հանդամասում	Հ	
15.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	13 դ.	գյուղից 1 կմ հվ, Գետահովիտ գետի ձախ ափին, անտառում	Հ	կիսավեր է
16.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ԾԹՅԱՆԶ»	12-13 դդ.	գյուղից 2-3 կմ ամ, «Ծթիանք» («Ձիթիանք») վայրում, անտառի մեջ	Հ	կիսավեր է
	16.1.		Գավիթ	12-13 դդ.	կից է եկեղեցուն հվ-ից	Հ	ավերված է
	16.2.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
	16.3.		Ձիթիան	12-13 դդ.	Եկեղեցու մոտ, ժայռի տակ	Հ	ավերված է
17.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ («ՄԱՏՈՒՌ»)	12-13 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, Գետահովիտ գետի ձախ ափին, «Խաչի դռ» վայրում, ձորի պռնկին	Հ	կիսավեր է
	17.1.		Գերեզմանոց	12-19 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
	17.2.		Խաչքար	15-16 դդ.	ազուցված է եկեղեցու ամ ճակատին, մուտքից վեր	Հ	ծառայում է որպես ճակատակալ քար
18.			ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի մեջ, ազուցված է Գ. Գաբրիելյանի տան պատին	S	ստորին կես
19.			ԽԱՉԶԱՐ «ՍԲ ԿԻՐԱԿԻ ԿՐՆԱՎԱՐ»	13 դ.	գյուղի սկզբնամասում, ճանապարհի եզրին	Հ	
20.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1972 թ.	գյուղի սկզբնամասում	S	
21.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1990 թ.	գյուղի մեջ	S	
22.			ԶՐԱՄԲԱՐ	12-13 դդ.	«Բաղի ձոր» գյուղատեղիից մոտ 1.5 կմ հս-ամ, անտառում	Հ	
23.			ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՍԱԼԻՐ	միջնադար	Գետահովիտ գետի ձորում	Հ	

10.29 ԹԵՂՈՒՏ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀՆՂԱՆ»	10-14 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-առ, համալուս հանդամասում	Հ	
	1.1.			Գերեզմանոց	10-14 դդ.	գյուղատեղիի առ եզրին, անտառում	Հ	
		1.1.1.		Մատուռ	11-12 դդ.		Հ	ավերված է
	1.2.			Գերեզմանոց	10-14 դդ.	գյուղատեղիի ամ կողմում, «Մորուտա ձորի» աջակողմում	Հ	
		1.2.1.		Մատուռ	11-12 դդ.		Հ	ավերված է

1.3.		Զիթհան	12-14 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ մասում, «Մորուտա ձորի» ձախակողմում	Հ	ավերված է
2.		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Զ.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հս-աե, Մորուտա գետի ձախ ափին, «Հնդգան» հանդամասում	Հ	

10.30 ԹՈՎՈՒՂ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՂԲՅՈՒՐ	1877 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԿԱԾԱՐԵԹ»	10 դ.	գյուղի հվ-ամ մասում, Ժայռի գլխին	Հ	ՊԳ-ում՝ գյուղի հս-ամ եզրին է
3.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ. վերջ – 20 դ. սկիզբ	գյուղի կենտրոնում, սբ Աստվածածին եկեղեցուց 200 մ հս-աե	Տ	երկհարկ
4.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-20 դդ.	գյուղի հվ մասում, «Կածարեթ» ամրոցի մերձակայքում	Հ	
4.1.				խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի աե եզրին	Տ	տեղահանված է
4.2.				խաչքար	17 դ.	մատուռի մոտ	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
4.3.				խաչքար	17 դ.	մատուռից 10 մ հս	Տ	
4.4.				խաչքար տեր Վարդանի	17 դ.		Հ	
4.5.				Մատուռ սբ Գևորգ	11 դ.		Հ	ավերված է, պահպանվել են աե և ամ պատերի որոշ հատվածներ
5.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	15-19 դդ.	գյուղի հս մասում	Տ	
5.1.				Տապանաքար	16-17 դդ.		Տ	կենցաղային պատկերաքանդակներով
6.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 1 կմ հվ, ջրամբարի մոտ	Տ	ավերված է, գերեզմանոցից 2 խաչքար տեղափոխել են գորամասի տարածք
7.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 1.5 կմ հվ, «Շնհավորի թալա» վայրում	Տ	ավերված է
7.1.				խաչքար	12-13 դդ.		Տ	
8.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, «Արդամ» հանդամասում	Տ	ավերված է, պահպանվել են սալատապաններ և խաչքարի 3 պատվանդան
9.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	կիսավեր է
10.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ «ՂԱՆԴՈՒՌԻ ԽԱՉ»	միջնադար	գյուղից 500 մ հս, «խաչի աղբյուր» գյուղատեղի տանող ճանապարհի աջ կողմում	Տ	փոքր գերեզմանոց է
11.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ԱՂԲՅՈՒՐ»	միջնադար	գյուղից 0.7 կմ հս	Հ	ավերված է
11.1.				Գերեզմանոց	12-18 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	Հ	ավերված է
		11.1.1.		խաչքար	12-13 դդ.		Տ	
		11.2.		Մատուռ	17-18 դդ.	գյուղատեղիից 100 մ աե	Տ	ավերված է
		11.2.1.		Գերեզմանոց	միջնադար	մատուռի շուրջը	Տ	
12.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	3-րդ անգամ վերակառ 1902 թ.	գյուղի մեջ	Հ	
12.1.				Գերեզմանոց	16-19 դդ.	եկեղեցու շուրջը	Տ	ավերված է կառուցապատման հերևանքով
		12.1.1.		Տապանաքար	1645 թ.	եկեղեցուց հս	Տ	ուղղանկյունաձև, բարձր, երկատված է
		12.1.2.		Տապանաքար	19 դ.	եկեղեցու հվ պատի տակ	Տ	սեղանաձև է, վարպետ՝ Միսակ
12.2.				խաչքար	16-17 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հս- աե սյան ստորին մասում	Տ	արձանափոր է
12.3.				խաչքար	16-17 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հս- աե սյան ստորին մասում	Տ	
12.4.				խաչքար	17 դ.	եկեղեցու հս պատին, մկրտության ավազանի խորշում	Տ	
13.				ԽԱՉԶԱՐ	11-12 դդ.	գյուղի ամ եզրին, «Գյագնի յալ» վայրում	Տ	
14.				ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի մեջ, Վարսենիկ խաչատրյանի տնամերձ հողամասում	Տ	երկատված է, կողքին կա 12-13 դդ. խաչքարի բեկոր
15.				ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, գորամասի տարածքում	Տ	տեղափոխել են մոտակա գերեզմանոցից
16.				ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, գորամասի տարածքում	Տ	տեղափոխել են մոտակա գերեզմանոցից

17.			ՀՈՒՇԱՂՔՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1963 թ.	գյուղի հվ մասում	S	
18.			ՀՈՒՇԱՂՔԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի հվ-ամ եզրին	Հ	
19.			ՍՐԲԱՏԵՂԻ «ՃՂՆԱՎՈՐԻ ԶԱՐ»	միջնադար	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, ժայռի տակ	S	պահպանվել են խաչքարերի բեկորներ

10.31 ԻԾԱՔԱՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2 հազ.	գյուղի հս եզրին, բլրագագաթին	Հ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 1.5 կմ ամ, «Իծաքարի թալա» բացատի առ մասում	S	մեծ գերեզմանոց է
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 1.5 կմ ամ, «Իծաքարի թալա» բացատի կենտրոնում, մեծ գերեզմանոցից 200 մ ամ	S	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար-20 դ.	գյուղից 300 մ հվ	S	
5.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԽԱԶ	1903 թ.	գյուղի մեջ	S	կիսավեր է, պատերը պահպանվել են 2.5-3 մ բարձրությամբ
6.				ՄԱՏՈՒՌ	17 դ.	գյուղից 2 կմ ամ, «Իծաքարի թալա» բացատի ամ եզրին	S	
6.1.				Գերեզմանոց	12-17 դդ.	եկեղեցու շրջակայքում	S	մատուռի
7.				ՄԱՏՈՒՌ	միջնադար	գյուղի ամ եզրին, Իջևան տանող ճանապարհի աջ կողմում	S	ավերված է
7.1.				Խաչքար	10 դ.		S	

10.32 ԼՃՎԱԶՈՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 3 հազ.	գյուղի հս-ամ մասում, «Շահլամ» վայրում, սարի գագաթին	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2.5 կմ հս-առ, Այրում-Բագրատաշեն ճանապարհի աջակողմյան բարձունքի վրա, «Փոքր Շահլամ» վայրում	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 1 կմ հս-առ	Հ	
3.1.				Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ.		Հ	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-20 դդ.	գյուղի հս-առ կողմում, սարալանջին	S	
5.				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ՍԻՍԿԵՐԻ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս-առ, «Փոքր Շահլամ» ամրոցի դեմ-հանդիման	Հ	
5.1.				Գերեզմանոց «Սիսկերի»	18-19 դդ.		S	ավերված է
6.				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Հ	կիսավեր է, պահպանվել են պատերը 3 մ բարձրությամբ
6.1.				Գերեզմանոց	19 դ.	եկեղեցուց հվ	S	կիսավեր է
7.				ՀՈՒՇԱՂՔԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1979 թ.	գյուղի հս մասում, Այրում-Լճկաձոր խճուղու եզրին	Հ	ճարտ.՝ Գ. Շախկյան
8.				ՄԱՏՈՒՐ «ԽԵԶԻ ԶՈՐ»	18 դ.	գյուղից 3 կմ հս-առ, Նույնանուն տեղամասում	Հ	փլված են տանիքը և պատերի վերնամասերը

10.33 ԼՈՒՍԱՀՈՎԻՏ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ («ՃՈՎԻԶԻ ՎԱՆՔ», «ՄՈՐՈ ԶՈՐՈ ՎԱՆՔ»)	7 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
1.1.				Գերեզմանոց	13-20 դդ.	եկեղեցուց 10 մ ամ	Հ	
	1.1.1.			Խաչքար	13 դ.		Հ	ջարդոտված է, ընկած է գետինին
	1.1.2.			Խաչքար	12-13 դդ.	եկեղեցու հս պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	վերին բեկոր
	1.1.3.			Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու հվ պատի մոտ,	Հ	

					արտաքուստ		
	1.1.4.		հաչքար	13 դ.	Եկեղեցու բակի ամ մասում	Հ	վերին բեկոր
2.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂՎԱԾՆԵՐԻՆ ԵՎ 1918 Թ. ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ	1994 թ.	գյուղի հվ-ամ մասում	Հ	

10.34 ԼՈՒՍԱԶՈՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՎԱՐՁՈՐ» («ԽԱՉԻ ՏԱԽՏ»)	գարգ. միջնադար- ուշ միջնադար	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, անտառում, «Խաչի տախտ» վայրում, գետակի ափին	Հ	
	1.1.			հաչքար	12-13 դդ.		Հ	
2.				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
	2.1.			Գերեզմանոց	12-20 դդ.		Հ	
	2.1.1.			հաչքար	12-13 դդ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ	Հ	
	2.2.			հաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, արտաքուստ	Տ	վերին բեկոր
	2.3.			հաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, արտաքուստ	Հ	
	2.4.			հաչքար	12-13 դդ.		Հ	երկատված է, վերին բեկորն ագուցված է Եկեղեցու հվ պատին, ստորին բեկորը՝ առե
3.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԳԵՎՈՐԳ	19 դ.	գյուղի ամ մասում, «Ագրիչայ» գետի աջ ափին, բարձրադիր վայրում	Հ	
4.				ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի հս-ամ մասի ժամանակակից գերեզմանոցում, Նորակառույց մատուռում	Հ	տեղափոխվել է գյուղամիջյան Եկեղեցուց
5.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի մեջ, փոստատան դիմաց	Տ	
6.				ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	օգտագործված 19 դ.-20 դ. սկզբին	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, «Խավարածոր» գյուղատեղիի դիմաց, ժայռի զահավեժ լանջին	Հ	բնական այրեր են
	6.1.			Զարայր-կացարան «Կաթնով պատած էր (այր)» («Եղունիկի էր»)	օգտագործված 19 դ.-20 դ. սկզբին		Հ	
	6.2.			Զարայր-կացարան «Ղազարի էր»	օգտագործված 19 դ.-20 դ. սկզբին		Հ	
	6.3.			Զարայր-կացարան «Մուլն էր»	օգտագործված 19 դ.-20 դ. սկզբին		Հ	
	6.4.			Զարայր-կացարան «Սլուլիկի էր»	օգտագործված 19 դ.-20 դ. սկզբին		Հ	

10.35 ԽԱՇԹԱՌԱԿ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի կենտրոնական մասում, գյուղապետարանից 50 մ հս-առե	Տ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի առե եզրին	Տ	
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի սկզբնամասում, Ա. Մովսիսյանի տան մոտ	Տ	
4.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-15 դդ.	գյուղից 6-7 կմ առե, «Գյուլ» աղբյուրի մոտ	Հ	
5.				ՂԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հվ-ամ մասում, Լուսահովիտ տանող ճանապարհի աջ կողմում	Հ	ավերված է
6.				ԵԿԵՂԵՑԻ	5-7 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-առե, «Մանդուխայ» («Ղմիշ գյուլ») վայրում	Հ	ավերված է
7.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	եղել է ակումբ, սեփականաշնորհված է

							(սեփականատեր՝ երևանաբնակ խաչթառակցի Ս. Էվինյան)
8.			ԿԻՍԱՆԴՐԻ Յ. ՃՈՒՂՈՒՐՅԱՆԻ	1975 թ.	դպրոցի բակում	S	գրող՝ Հարություն Ճուղուլյան
9.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970- ական թթ.	գյուղի մեջ	S	

10.36 ԽԱՉԹԱՐՁԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս-ան, Դիլիջան-Կարմիր խճուղու ձախ եզրին, Գետիկ գետի աջափնյա լեռան գագաթին	Հ	
2.				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղի առ կողմում, Աղավնավանք գյուղ տանող ճանապարհի աջ կողմում, Գետիկ գետի ձախ փնին	Հ	
2.1.				Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ.		Հ	
3.				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, «Աղբիլիսա» տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	
3.1.				Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ.		Հ	
4.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	10-14 դդ.	գյուղից 4 կմ ամ, «Աղբիլիսա» տանող ճանապարհին, անտառում	Հ	
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	12-15 դդ.	գյուղից 2 կմ ամ, «Աղբիլիսա» գյուղատեղի տանող ճանապարհից աջ, անտառում	Հ	
5.1.				Գերեզմանոց	12-15 դդ.	մատուռի շրջակայքում	Հ	
	5.1.1.			Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է, արձանագիր
	5.2.			Եկեղեցի	14-15 դդ.		Հ	ավերված է
	5.2.1.			Խաչքար	13-14 դդ.	եկեղեցու ներսում	Հ	բեկորոտված է, արձանագիր
	5.3.			Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիի առ եզրին	Հ	ավերված է
6.				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՂԱՇ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հս, Դիլիջան-Կարմիր խճուղու ձախ եզրին, Գետիկ գետի աջ փնին	Հ	ավերված է
7.				ԿԱՄՈՒՐՁ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հս, Գետիկ գետի վրա	Հ	ավերված է

ԾԵՐՄԱԿԱԿԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՍՊԻՏԱԿ ԵՂՑԻ»	10-14 դդ.	գյուղի տարածքում	Հ	այլ անվանում «Աղբիլիսա»
	1.1.			Եկեղեցի «Սպիտակ եղցի»	10-12 դդ.	բլրի վրա	Հ	այլ անվանում «Աղբիլիսա»
		1.1.1.		Գերեզմանոց	10-14 դդ.	եկեղեցու շրջակայքում	Հ	

10.37 ԾԱՂԿԱԿԱՆ գյուղ (Իջևանի)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13 դ.	գյուղից 1.2 կմ հվ, «Նահատակի յալ» («Ղեռ») բլրի գագաթին	Հ	
	1.1.			Խաչքար	13 դ.		Հ	տեղահանված է
	1.2.			Խաչքար	13 դ.		Հ	տեղահանված է և ջարդոտված
	1.3.			Խաչքար	13 դ.		Հ	տեղահանված է
	1.4.			Խաչքար	13 դ.		Հ	ջարդոտված է
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-14 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, «Գերեզմանուտի քոլ» վայրում	Հ	
	2.1.			Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	դրված է գլխիվայր
	2.2.			Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-19 դդ.	գյուղի հվ-ամ մասում	Հ	
4.				ԽԱՉԶԱՐ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ	13-14 դդ.	գյուղի հս մասում, Գերասիմ Ղազարյանի տան բակում	Հ	վերին բեկոր
5.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1967թ.	գյուղ մտնող ճանապարհի ձախ կողմում	S	

10.38 ԾԱՂԿԱԿԱՆ գյուղ (Տավուշի)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

1.		ԱՄՐՈՑ «ԲԱԽՐԻՆԱԶ» («ԲԽՆԸՐԻՆԱԶ»)	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ, Հախում գետի աջ ափին, գյուղի գոմերի դիմաց, բլրի վրա	Հ	
2.		ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԱԶԱՐ»	Ք.ա. 6-5 դդ.	գյուղից 5 կմ հվ-ամ	Հ	
3.		ԱՄՐՈՑ «ԿԱԼԶԱՐ» («ՂԱԼ ԶԱՐ»)	Ք.ա. 6-4 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-ամ, Հախում գետի ձախ ափին, Շխմուրադի վանքի մոտ, բարձր բլրի վրա	Հ	
4.		ԱՄՐՈՑ «ՍԵՎ-ՍԵՎ ԶԱՐԵՐԻ ԲԼՈՒՐ»	Ք.ա. 6-5 դդ.	գյուղից 2.5 կմ հվ-ամ, «Կալքար» ամրոցից 2 կմ հս, Հախում գետի ձախ ափին, անտառի մեջ	Հ	
5.		ԱՄՐՈՑ «ՍԵՎ-ՍԵՎ ԶԱՐԵՐԻ ԹԱԽՏ»	Ք.ա. 6-4 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, Հախում գետի ձախ ափին, «Սև-սև քարերի բլուր» ամրոցից 0.5 կմ անտառի մեջ	Հ	
6.		ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ՍՂՆԱԽ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հվ	Հ	
7.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 0.5 կմ ամ, անտառի եզրին, «Խազագկուտ» վայրում	Տ	ավերված է
8.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 2.5 կմ հվ-ամ, «Սև-սև քարերի բլուր» ամրոցի տարածքում, անտառի մեջ	Տ	ավերված է, պահպանվել են 12-13 դդ. խաչքարերի բեկորներ
9.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի հս-ամ մասում	Տ	գործող է
10.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղից 1.5 կմ անտառից հեռավորության վրա, «Ճաքած գյուղ» վայրում	Հ	
11.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, Հախում գետի ձախ ափին, Շխմուրադի վանքի տանող ճանապարհին	Տ	ավերված է
12.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲԱԽՐԻՆԱԶ» («ԲԽՆԸՐԻՆԱԶ»)	13-17 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ	Հ	
12.1.		Գերեզմանոց	13-17 դդ.		Հ	
12.2.		Եկեղեցի	13 դ.		Հ	
	12.2.1.	Գավիթ	13 դ.		Հ	
	12.2.2.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	ստորին մասը և աջ եզրը կոտորված են
	12.2.3.	Խաչքար	17 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	արձանագիր է, երկատված
	12.2.4.	Խաչքար	17 դ.	Եկեղեցու խորանում, Նախորդին կից	Հ	ստորին մասը կոտորված է
13.		ԽԱԶԶԱՐ	13 դ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, աղբյուրի մոտ, Շխմուրադի վանքի տանող ճանապարհին	Հ	գեղաքանդակ է, երկատված և վերականգնված
14.		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՂԿԱԾՆԵՐԻՆ	1979-80թթ.	գյուղի հվ-ամ մասում	Հ	
15.		ՄԱՏՈՒՆ ՍԲ ԳԵՎՈՐԳ	13-15 դդ.	գյուղից 0.5 կմ հս-ամ	Տ	
	15.1.	Խաչքար	13 դ.	մատուռի մեջ, ան պատի մոտ	Տ	կանգնեցված է գլխավայր
	15.2.	Խաչքար	14-15 դդ.	ագուցված է մատուռի հս պատին, խորշի մեջ	Տ	
16.		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՇԽՄՈՒՐԱԴ	12-13 դդ.	գյուղից 6-7 կմ ամ	Հ	
	16.1.	Գավիթ	12-13 դդ.	կից է սբ Աստվածածին Եկեղեցուն ամ-ից	Հ	մեծ գավիթն է
	16.1.1.	Խաչքար	12 դ.	գավթի հվ պատի լուսամտի մեջ	Հ	
	16.1.2.	Խաչքար	12 դ.	հենած է գավթի ան պատին, Ներքուստ	Հ	երկատված է
	16.1.3.	Խաչքար	12-13 դդ.	կանգնեցված է գավթի ան պատի մոտ	Հ	
	16.1.4.	Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է գավթի հվ պատին, Ներքուստ	Հ	
	16.1.5.	Խաչքար	12-13 դդ.	կանգնեցված է գավթի հվ-ան անկյունում	Հ	
	16.1.6.	Խաչքար	1251 թ.	կանգնեցված է գավթի ան պատի մոտ	Հ	երկատված է
	16.2.	Գավիթ	13 դ.	կից է սբ Աստվածածին Եկեղեցուն հվ-ից	Հ	փոքր գավիթն է, կիսավեր
	16.2.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է գավթի հս պատին, Ներքուստ	Հ	հողմահարված է
	16.2.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	կանգնեցված է գավթի մուտքից ձախ, արտաքուստ	Հ	հողմահարված է
16.3.		Գերեզմանոց	12-15 դդ.	համալիրից ան	Հ	
16.4.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1181 թ.		Հ	գմբեթավոր դահլիճ

	16.4.1.	Խաչքար	12 դ.	ագուցված է եկեղեցու հվ-աե ավանդատան մուտքից վեր	Հ	
	16.4.2.	Խաչքար	12 դ.	ագուցված է եկեղեցու հվ ճակատին, արտաքուստ	Հ	
	16.4.3.	Խաչքար	12-13 դդ.	կանգնեցված է բեմի վրա	Հ	ստորին ծախ անկյունը կտրված է
	16.4.4.	Խաչքար	12-13 դդ.	կանգնեցված է բեմի վրա	Հ	վերնամասը կտրված է
	16.4.5.	Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, ներքուստ	Հ	արձանագիր է
	16.4.6.	Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ որմնասյան ամ ճակատին	Հ	
	16.4.7.	Խաչքար	12-13 դդ.	հենած է եկեղեցու հս պատին, արտաքուստ	Հ	գեղաքանդակ է, պահպանվել է վերին կեսը
	16.4.8.	Խաչքար	15-16 դդ.	կանգնեցված է բեմի վրա	Հ	
	16.4.9.	Խաչքար	1611 թ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին՝ մուտքի մոտ	Հ	կազմող՝ Քիրամ, պահպանվել է վերնամասը
	16.4.10.	Խաչքար Գուվիլի, Սարգսի	1619 թ.	կանգնեցված է եկեղեցու ամ մուտքի մոտ՝ արտաքուստ	Հ	
	16.5.	Մատուռ «Խորանիկ»	12 դ.	սբ Աստվածածին եկեղեցու հվ-աե կողմում	Հ	կիսավեր
17.		ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՅԱՐԱՆ	13 դ.	գյուղից 5 կմ հվ, Հախում գետի աջափնյա ժայռին	Հ	կարծիք կա, որ Վանական Վարդապետ Տավուշեցու քարայրն է

10.39 ԿԻՐԱՆՑ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԻՆ ԿՈՒՆԵՆ»	13-19 դդ.	գյուղի աե եզրին, Կիրանց գետի երկու ափին	Հ	
	1.1.			Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի հս-ամ եզրին	Հ	
		1.1.1.		Խաչքար	17 դ.		Հ	
		1.1.2.		Խաչքար	17 դ.		Հ	
		1.1.3.		Տապանաքար Շամբեցի Հայրապետի	1676 թ.		Տ	
	1.2.			Գերեզմանոց	13-19 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	
	1.3.			Եկեղեցի	17 դ.	գյուղատեղիի հս մասում, գետի ձախափին	Հ	պահպանվել է խորանը
		1.3.1.		Խաչքար	14 դ.	խորանում	Հ	արձանագիր է
	1.4.			Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1695 թ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	
2.				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ ամ, Կիրանց գետի ձախափին, «Ծիհան» բացատում	Հ	անտառտնտեսության տարածքում
3.				ԽԱՉՔԱՐԵՐ	12-13 դդ.	գյուղի մեջ, ագուցված Ա.Սիմոնյանի տան դարպասի մուտքի պատին	Հ	
4.				ԿԱՄՈՒՐՁ	միջնադար	«Շոռ աղբյուրի» ձորում, Գ. Ավայանի տան մոտ	Հ	
5.				ԿԱՄՈՒՐՁ	18 դ.	գյուղի մեջ, Կիրանց գետի վրա	Հ	երթևեկելի մասը փայտաշեն է
6.				ԿԱՄՈՒՐՁ	18 դ.	գյուղի մեջ, Նախորդից 200 մ աե	Հ	ավերված է, պահպանվել են խելերը
7.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱՐՑԱԽԻ ԱՉԱՍԱՐՏԻ ՉՈՅԵՐԻՆ	1996 թ.	գյուղի կենտրոնում	Հ	
8.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏԻ ՉՈՅԵՐԻՆ	1964 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
9.				ՄԱՏՈՒՐ «ԽԱՉԻ ՅԱԼ»	11-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հս-աե	Հ	ավերված է
10.				ԶՐԱՆՑՔ	միջնադար	սկիզբ է առնում Սրանցիկամրջի մոտից, անցնում է Կիրանց և Աճարկուտ գյուղերով	Հ	գործող է
11.				ԿԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ «ԿԻՐԱՆՑ»	13 դ.	գյուղից 12 կմ ամ, Կիրանց գետի ձախ ափին, անտառի բացատում	Հ	անտառտնտեսության տարածքում
	11.1.			Գավիթ	13 դ.	կից է գլխավոր եկեղեցուն հվ-ից	Հ	
	11.2.			Գավիթ	13 դ.	կից է գլխավոր եկեղեցուն ամ-ից	Հ	
	11.3.			Գերեզմանոց	13 դ.	գլխավոր եկեղեցուց աե	Հ	
		11.3.1.		Տապանաքար Մամիա վարդապետի	1698 թ.		Հ	

11.4.		Եկեղեցի	13 դ.		Հ	Կենտրոնագմբեթ, ունի որմանակարներ, գլխավոր եկեղեցին է
11.5.		Եկեղեցի	13 դ.	Կից է գլխավոր եկեղեցուն հս-ից	Հ	
11.6.		Եկեղեցի	14 դ.	Կից է գլխավոր եկեղեցուն հվ-ից	Հ	ավերված է
11.7.		Խոհանոց-մառան	14 դ.	Կից է սեղանատանը ամ-ից	Հ	
11.8.		Մատուռ	13-14 դդ.	գլխավոր եկեղեցուց հվ-ամ, պարսպին կից	Հ	կիսավեր է
11.9.		Պարիսպ	13 դ.	համալիրի շուրջը	Հ	
11.10.		Սեղանատուն	13 դ.	գլխավոր եկեղեցուց հվ-ամ	Հ	ունեցել է որմանակարներ

10.40 ԿՈԹԻ գյուղ (սահմանամերձ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ՇՈՌ ԱՂԲՅՈՒՐ»	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 5 կմ ատ	Հ	
2.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԳԵՂԱՏԵՂ»	9-18 դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-ատ, սարավանջին	Հ	ավերված է
2.1.				Գերեզմանոց	միջնադար	գյուղատեղիի հս մասում	Հ	
2.2.				Մատուռ	12-13 դդ.		Հ	
3.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԻՆ ԿՈԹԻ»	միջնադար	գյուղից 2 կմ հվ	Հ	
3.1.				Գերեզմանոց	միջնադար		Հ	
		3.1.1.		Տապանաքար Հակոբի	1799 թ.		Հ	ուղղանկյունաձև է
		3.1.2.		Տապանաքար Օլջնի	1785 թ.		Հ	ուղղանկյունաձև է
4.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂԱԾՆԵՐԻՆ	1973 թ.	գյուղի մեջ	Հ	ճարտ.՝ Ա. Միրիջանյան

10.41 ԿՈՂԲ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	8-10 դդ.	գյուղից 8 կմ հվ-ամ, «Տվարաեցի» գյուղատեղիից 2 կմ հվ-ամ, «Բերդատեղ» վայրում	Հ	ավերված է
	1.1.			Գյուղատեղի	8-10 դդ.		Հ	ավերված է
2.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԱՂ» («ԲԵՐԴԱԹԱՂ», «ՊԱՐՍՊԻ ՄՆԱՑՈՐՂՆԵՐ»)	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ատ	Հ	
	2.1.			Բնակատեղի «Հարսոնց գյուղ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցից 300 մ ատ	Հ	
	2.2.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ.	ամրոցից 2-3 կմ ատ, «Հարսնաքար» վայրում	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ «ԴՈՒՐԳԱՆԱՁՈՐ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	«Պատաշար» ամրոցից 2 կմ ատ, Լույնանուն կիրճում	Հ	
	3.1.			Քարհանք		ամրոցի մոտ	Տ	
4.				ԱՄՐՈՑ «ՉԻԿԱՏԱՐ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 5 կմ ամ, բարձր բլրի վրա	Հ	
5.				ԱՄՐՈՑ «ԿՈՉՄԱՆ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 10 կմ ամ, «Կոզմանի դաշտ» վայրում, բարձր բլրի վրա	Հ	
6.				ԱՄՐՈՑ «ԿՈՆԴՈՒՄԱՎԱՆՔ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 13 կմ հվ-ամ	Հ	
	6.1.			Եկեղեցի «Կոնդոխավանք»	12-14 դդ.		Հ	
7.				ԱՄՐՈՑ «ՊԱՏԱՇԱՐ»	Ք.ա. 1 հազ. սկիզբ	գյուղից 6-7 կմ հվ-ատ	Հ	
	7.1.			Բնակատեղի «Հորերի դոշ»	Ք.ա. 1 հազ սկիզբ.	ամրոցից հս	Հ	
	7.2.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	«Մչիքինո» վայրում	Հ	
8.				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	
9.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	5-20 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ	Հ	
	9.1.			Եկեղեցի	12-13 դդ.	գերեզմանոցում	Հ	քանդված են ծածկը, ամ պատը և հվ պատի մի մասը
		9.1.1.		Կոթող	6-7 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հս-ատ անկյունում	Հ	Աղամի ու Եվայի քանդակներով

		9.1.2.	Կոթող	6-7 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին	Հ	
		9.1.3.	Կոթող	6-7 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հս-ամ անկյունում	Հ	
		9.1.4.	Կոթող	6-7 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հս պատին	Հ	
	9.2.		Խաչքար	1245 թ.	գերեզմանոցում, մատուռի մոտ	Հ	կանգնեցված է բարձր պատվանդանի վրա, հարավայինն է
	9.3.		Խաչքար	1872 թ.	գերեզմանոցի կենտրոնական մասում	Հ	ընկած է գետնին, երկատված է
	9.4.		Խաչքար Սարգիս քահանայի	1245 թ.	գերեզմանոցում, մատուռի մոտ	Հ	կանգնեցված է բարձր պատվանդանի վրա, հյուսիսայինն է
	9.5.		Մատուռ	12-13 դդ.	եկեղեցուց 10 մ հվ	Հ	պահպանվել է խորանի հատվածը
10.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ «ԽԵՉՔԱՐ»	5-20 դդ.	գյուղից 1.5 կմ ամ, նույնանուն վայրում	Հ	
	10.1.		Խաչքար Սարգսի	1658 թ.	գերեզմանոցում	Հ	կանգնեցված է գետնի մեջ
	10.2.		Կոթող	6-7 դդ.	գերեզմանոցում, մատուռի մոտ	Հ	քառանիստ բեկոր է, խաղողի զարդամոտիվով
	10.3.		Կոթող	6-7 դդ.	Նախորդի մոտ	Հ	քառանիստ բեկոր է, Աստվածամոր քանդակով
	10.4.		Կոթող	6-7 դդ.	Նախորդի մոտ	Հ	քառանիստ բեկոր է, սիրամարգի քանդակով
	10.5.		Մատուռ	12-13 դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Հ	պահպանվել են պատերը՝ 1.5 մ բարձրությամբ
11.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱԳԵՂՑԻ»	17-18 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ	Հ	խիստ ավերված է
	11.1.		Եկեղեցի «Ագեղցի»	վերակառ. 17 դ.		Հ	քանդված են թաղը և հվ պատը, խորանում ագուցված են խաչքարերի բեկորներ
	11.2.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	տեղահանված է
12.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԿՈՉՄԱՆ»		գյուղից 6 կմ հվ-ամ, «Կոզման» հանդամասում	Տ	
	12.1.		Գերեզմանոց	15-19 դդ.		Տ	կիսավեր է
13.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՎԱՐԴԵՐ»	17-18 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, հանդամիջյան ճանապարհից աջ, սարայանջին	Տ	կիսավեր է
	13.1.		Գերեզմանոց	17-18 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնական մասում	Տ	
	13.1.1.		Խաչքար Ազիզի	1651 թ.	գերեզմանոցում, մատուռից 30 մ հվ-ամ	Հ	
	13.2.		Մատուռ	17-18 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնական մասում	Տ	պահպանվել են պատերը՝ 1.5 մ բարձրությամբ
14.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՏՎԱՐԱԵՐՑԻ» («ՏՎԱՐԱԳԵՂՑԻ»)	միջնադար	գյուղից 2.5-3 կմ հվ-ամ	Հ	
	14.1.		Գերեզմանոց	միջնադար		Հ	
	14.2.		Եկեղեցի	6-7 դդ.		Հ	եռանավ բազիլիկ, կիսավեր է, վերակառուցվել է 1258 թ.
	14.3.		Մատուռ	10-12 դդ.	գյուղատեղիից 0.5 կմ հս, սարի գագաթին	Հ	ավերված է
15.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՐԱՇՏ	1-5 դդ.	գյուղից 2.5 կմ հվ-ամ, Կողբ-Կոզման ճանապարհի աջ եզրին, «Տվարաեղցի» գյուղատեղիից ոչ հեռու	Հ	
16.			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԳԵՎՈՐԳ	14-15 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-աե	Հ	
17.			ԵԿԵՂԵՑԻ «ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ»	7 դ.	գյուղի մեջ, հրապարակից 300 մ հս-ամ, տնամերձ հողամասում	Հ	պահպանվել են հիմքերը
	17.1.		Կոթող	7 դ.	եկեղեցու մեջ	Հ	
18.			ՀԱՆՔԱԽՈՐՇ	19 դ.	գյուղի հվ-ամ բարձունքին, «Մաղարա» վայրում	Հ	ըստ տեղացիների աշխատեցրել են ֆրանսիացիները
19.			ՀԱՆՔԱԽՈՐՇ	19 դ.	գյուղից 7-8 կմ հվ-աե, «Մխիթանա» վայրում	Հ	
20.			ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ «ԿՈՂԲ»	1968 թ.	գյուղի մեջ, ակումբի մոտ	Տ	
	20.1.		Խաչքար	12-13 դդ.		Տ	
21.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970-ական թթ.	գյուղի մեջ	Հ	

22.		ՇԵՆԵ ԴՊՐՈՑԻ (Զ. ԿԱՐԱԽԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ)	1928 թ.	գյուղի մեջ	S	շենքի երկրորդ հարկը կառուցվել է գյուղի կենտրոնի 1936 թ. քանդված միջնադարյան եկեղեցու քարերով
22.1.		Կիսանդրի Զ. Կարախանյանի	1965 թ.	դպրոցի բակում	Հ	
23.		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐՄՇԿԱՎԱՆԵ (ՄՇԱԿԱՎԱՆԵ)	12-13 դդ.	գյուղից 3-4 կմ հվ-ամ, անտառապատ-սարավանդի վրա	Հ	
23.1.		Գավիթ	12-13 դդ.		Հ	խաչվող կամարներով
	23.1.1	խաչքար	1291 թ.		Հ	
	23.1.2	խաչքար	1291 թ.		Հ	
	23.1.3	խաչքար	13 դ.		Հ	
	23.1.4	խաչքար	1652 թ.		Հ	
23.2.		Գերեզմանոց	12-16 դդ.	վանքից 500 մ հվ-աե	Հ	
	23.2.1	խաչքար	12 դ.		Հ	
	23.2.2	խաչքար	13 դ.		Հ	
	23.2.3	խաչքար	13 դ.		Հ	
	23.2.4	խաչքար	13 դ.		Հ	
	23.2.5	խաչքար	13 դ.		Հ	
	23.2.6	խաչքար	13 դ.		Հ	
	23.2.7	խաչքար	14 դ.		Հ	
	23.2.8	խաչքար	14-15 դդ.		Հ	
23.3.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին	12 դ.		Հ	
23.4.		Մատուռ-դամբարան	12-13 դդ.	վանքից 300-400 մ հս	Հ	կիսավեր է

10.42 ՀԱՂԱՐԾԻՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 3-1 հազ.	գյուղից 4 կմ հվ-աե, Հաղարծին տանող ճանապարհից աջ, անտառում	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ աե, Քսնաջրի աջ ափին, հրվանդանի վրա	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հս-աե, Քսնաջրի աջ ափին	Հ	
	3.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցի տարածքում և մերձակայքում	Հ	
4.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, Ղալաքարից 0.3կմ ամ, գոմերի մոտ, բլրի վրա	Հ	
5.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, Ղալաքարից հվ	Հ	
	5.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցից հս-ամ, սարահարթի վրա	Հ	
6.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3.5 կմ հս, բլրի վրա	Հ	
	6.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	մասամբ ամրոցի տարածքում և մերձակայքում	Հ	
7.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3.5 կմ հս-աե, Քսնաջրի աջ ափին, Աբեղաքար լեռան հվ ստորոտին	Հ	
8.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 4 կմ հս-աե, Քսնաջրի ձախ ափին	Հ	
	8.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցի հս, հվ և աե մասերում	Հ	
9.				ԱՄՐՈՑ	13-17 դդ.	գյուղից 2 կմ ամ Հաղարծնի վանական համալիրից 2 կմ ամ, խզնաքարում	Հ	
10.				ԱՄՐՈՑ «ՂԱԼԱՔԱՐ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 6 կմ հս-ամ, Ղալաքար սարի գագաթին	Հ	
	10.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցի ամ, հս-ամ և հվ-ամ կողմերում	Հ	
11.				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս-ամ, Ղալաքար տանող	Հ	

						ճանապարհի երկու կողմում, «Պալախկուտ» վայրում		
	11.1.		Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		բնակատեղիի ամ և հս կողմերում	Հ	
12.			ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.		գյուղից 4.5 կմ հս-ամ, Դալաքար տանող ճանապարհին	Հ	
	12.1.		Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		բնակատեղիի հս մասում	Հ	
13.			ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.		գյուղից 6 կմ հս-աե, Զսնաջրից 3 կմ աե	Հ	
14.			ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.		գյուղից 7 կմ հս-ամ, Դալաքարից 2կմ հվ-ամ, բլրի վրա	Հ	
	14.1.		Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		բնակատեղիից հվ	Հ	
15.			ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1850-1900 ական թթ.		գյուղի մեջ, «Ժամի թաղ» թաղամասում	Հ	կիսավեր է
16.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-15 դդ.		գյուղից 6.5 կմ հս-ամ, Հաղարծնի վանքից 3.5 կմ աե, վանք տանող ճանապարհից ձախ, անտառում	Հ	
	16.1.		Խաչքար	13 դ.			Հ	
17.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	10-14 դդ.		գյուղից 6 կմ հվ, Գոշ տանող անտառամեջ ճանապարհին, «Տերտերի հանդեր» վայրի «Զոչ յոլ» բացատում	Հ	
	17.1.		Խաչքար	11-12 դդ.			Տ	
	17.2.		Մատուռ	12-13 դդ.		գյուղատեղիի հվ մասում	Հ	ավերված է
18.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	13-15 դդ.		գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, «Խաչի յալ» վայրում, անտառի եզրին	Տ	
	18.1.		Գերեզմանոց	13-15 դդ.			Տ	
		18.1.1.	Խաչքար	14 դ.			Տ	ընկած է
		18.1.2.	Խաչքար	14 դ.			Տ	ընկած է
		18.1.3.	Խաչքար	14 դ.			Տ	ընկած է
19.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	13-17 դդ.		Հաղարծնի վանքից 1.5 կմ ամ, Շամախյանի անասնապահական գոմերի մոտ	Հ	
20.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	13-17 դդ.		գյուղից 7 կմ հս-ամ, Հաղարծնի վանքից 3 կմ աե, վանք տանող ճանապարհից ձախ, անտառում	Հ	
	20.1.		Գերեզմանոց	13-15 դդ.		բլրի վրա	Հ	
		20.1.1.	Խաչքար	12 դ.			Հ	
		20.1.2.	Խաչքար	12-13 դդ.			Հ	
21.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱՇՐԻ»	միջնադար		գյուղից 2.5 կմ հվ-աե, ձորի երկու կողմում	Հ	
	21.1.		Գերեզմանոց	8-12 դդ.		գյուղատեղիի ամ մասում, ձորի ձախ կողմում	Հ	
	21.2.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.		գյուղատեղիի հվ-ամ մասում, ձորի ձախ կողմում	Հ	
	21.3.		Մատուռ	12-13 դդ.		Թարխանագետի աջ ափին	Հ	ավերված է
22.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԵՂՑԻ»	5-17 դդ.		գյուղից 2.5 կմ հվ, Փոխլու և Թարխանա գետերի միջև	Հ	
	22.1.		Գերեզմանոց	5-17 դդ.		գյուղատեղիի հս-աե մասում	Հ	
	22.2.		Եկեղեցի «Եղցի»	5-6 դդ.			Հ	կիսավեր է
23.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՀԱՂԱՐԾԻՆ»	10-15 դդ.		գյուղից 4 կմ հս-ամ, Հաղարծնի վանքից 4 կմ հվ-աե, վանք տանող ճանապարհից աջ, անտառում	Հ	
24.			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՇԼՈՐԿՈՒՏ»	10-14 դդ.		գյուղից 3 կմ հվ, «Կեղտոտ ջրի»	Հ	

					(«Փոխյու») ձախ ափին		
	24.1.		Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Հ	ավերված է
		24.1.1.	Գերեզմանոց	12-14 դդ.		Հ	
		24.1.1.1.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		24.1.1.2.	Խաչքար	13 դ.		Հ	
		24.1.1.3.	Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	
	24.2.		Գերեզմանոց	12-14 դդ.	գյուղատեղիի ամ մասում	Հ	
25.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՍՈՒԼԹԱՆ»	15-17 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, Դալաքարից հվ, բլրակի վրա	Տ	տարածքում եղել է բրոնզեդարյան բնակատեղի, ներկայումս՝ մելիորացված
	25.1.		Գերեզմանոց	15-17 դդ.		Տ	
		25.1.1.	Խաչքար Ամիրխանի	16-17 դդ.		Տ	վերին բեկոր
26.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԶԱՆԱԶՈՒՐ»	10-15 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-աե	Հ	
	26.1.		Գերեզմանոց	10-15 դդ.		Հ	
		26.1.1.	Խաչքար	8-9 դդ.	գյուղատեղիում, կամրջի ձախ կողմում	Հ	
		26.1.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	կամրջից 100 մ ամ	Հ	
		26.1.3.	Խաչքար	13-14 դդ.	կամրջի ձախ կողմում	Հ	
		26.1.4.	Խաչքար	13-14 դդ.	կամրջի աջ կողմում	Հ	
		26.1.5.	Խաչքար	14-15 դդ.	կամրջի ձախ կողմում	Տ	
		26.1.6.	Խաչքար	14-15 դդ.	կամրջի ձախ կողմում	Տ	
		26.1.7.	Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		Հ	
		26.1.8.	Խաչքար թևավոր	13 դ.	կամրջի ձախ կողմում	Հ	
		26.1.9.	Խաչքար տեր Ովանեսի	13 դ.		Հ	
27.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս մասում	Տ	ավերված է
28.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ աե, Դիլիջան-Իջևան խճուղուց աջ, Աղստև գետի աջ ափին	Հ	
29.			ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ, «Ժամի թաղ» թաղամասում	Հ	
	29.1.		Խաչքար	13-14 դդ.	ազուցված է մկրտարանի հս պատին	Հ	
30.			ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	գյուղի մեջ, Սարգիս Գրիգորյանի տան մոտ	Հ	երկատված է
31.			ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	Հաղարծնի վանքից 4 կմ աե, վանք տանող ճանապարհից ձախ	Հ	
32.			ԽԱՉԶԱՐ ԹԵՎԱԿՈՐ (ԽԱՉԶԱՐ «ՊՈՐՏԱԿՈՐ»)	1287 թ.	գյուղից 4 կմ հս-ամ, Հաղարծնի վանք տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	պատվիրատու՝ Խուբյուրբեկ, Էլբեկ, Ջուլբեկ եղբայրներ. տեղափոխել են Պորտայալի բարձունքից 1998 թ.
33.			ԽԱՉԶԱՐ «ԿՈՆԱԿՈՐ ԽԱՉ»	13 դ.	գյուղից 5 կմ հս-ամ	Հ	
34.			ԿԱՄՈՒՐՁ	19 դ.	Դիլիջանի-Իջևան ճանապարհին, Հաղարծնի գետի վրա, նոր կամրջի հս կողմում	Տ	
35.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱՇՆԵՐԻՆ	1985 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
36.			ՄԱՏՈՒՐ ՍԲ ՍԱՐԳԻՍ	16 դ.	«Վիրի կալեր» վայրում	Հ	կիսավեր է
	36.1.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	ծառայում է որպես վեմքար
37.			ՇԵՆՔ ԴՊՐՈՑԻ	20 դ. սկիզբ	գյուղի մեջ	Հ	դպրոցը գործել է 1915-21 թթ., հետագայում՝ բնակելի տուն («Բարսեղանցուներ»)
38.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՀԱՂԱՐԾԻՆ	10-13 դդ.	գյուղից 8 կմ հս-ամ, հրվանդանի վրա	Հ	
	38.1.		Գավիթ	12 դ.	կից է սբ Աստվածածին եկեղեցուն ամ-ից	Հ	ավերված է
	38.2.		Գավիթ	12 դ. վերջ	կից է սբ Գրիգոր եկեղեցուն ամ-ից	Հ	կառուցել է Իվանե Չաքարյանը, շինարարությանն աջակցել են Չաքարյանների վասալ Աթանեսը և Արտավազը
		38.2.1.	Խաչքար Արտավազի	12-13 դդ.	եկեղեցու մուտքի մոտ	Հ	ստորին բեկոր՝ 9 տողարձանագրությամբ
	38.3.		Գերեզմանոց	10-15 դդ.	հիմնական	Հ	

					հուշարձանախմբից 350-500մ աե, կիսավեր մատուռի շրջակայքում		
		38.3.1.	խաչքար	10 դ.	ճանապարհից հս	Հ	ընկած է գետնին
		38.3.2.	խաչքար	11-12 դդ.	ճանապարհից հվ	Հ	
		38.3.3.	խաչքար	12 դ.	մատուռի ամ կողմում	Հ	ստորին բեկոր՝ կանգնեցված պատվանդանի վրա
		38.3.4.	խաչքար	12 դ.	ճանապարհից հս	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		38.3.5.	խաչքար	12-13 դդ.	ճանապարհից հվ	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		38.3.6.	խաչքար	12-13 դդ.	մատուռի ամ կողմում	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		38.3.7.	խաչքար Ներսես քահանայի	1218 թ.	մատուռից հս	Հ	արձանագիր է պատվանդանը
		38.3.8.	խաչքար	1219 թ.	մատուռից հս	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		38.3.9.	խաչքար	13 դ.	ճանապարհից հս	Հ	երկատված է, ընկած գետնին
		38.3.10.	խաչքար	13 դ.	ճանապարհից հս	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա, վերնամասը կոտրված է
		38.3.11.	խաչքար	13 դ.	մատուռից հս	Հ	
		38.3.12.	խաչքար	13 դ.	մատուռից 10 մ ամ	Հ	ստորին բեկոր, կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		38.3.13.	խաչքար	13-14 դդ.	մատուռի մոտ	Հ	
		38.3.14.	Մատուռ	13 դ.		Հ	կիսավեր է, ունի ամ-ից կից նախասրահ
		38.3.14.1.	խաչքար	13 դ.	ագուցված է մատուռի մուտքից աջ	Հ	
38.4.			Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1072 թ		Հ	գմբեթավոր դահլիճ, գլխավոր եկեղեցին է
		38.4.1.	խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու ամ պատին, արտաքուստ	Հ	
		38.4.2.	խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու ամ պատին, արտաքուստ	Հ	
		38.4.3.	խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, ներքուստ	Հ	
		38.4.4.	խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից աջ, ներքուստ	Հ	
38.5.			Եկեղեցի սբ Գրիգոր	10 դ.	հրվանդանի աե մասում	Հ	գմբեթավոր սրահ
38.6.			Եկեղեցի սբ Ստեփանոս	1244 թ.	սբ. Գրիգոր եկեղեցուց աե	Հ	գմբեթավոր
38.7.			խաչքար	12-13 դդ.	համալիրի աե կողմում	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
38.8.			խաչքար	12-13 դդ.	հացատան մոտ	Հ	երկատված է
38.9.			խաչքար	12-13 դդ.	սբ Ստեփանոս եկեղեցու մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	երկատված է, կանգնեցված պատվանդանի վրա
38.10.			խաչքար	13 դ.	սբ Աստվածածին եկեղեցու հվ մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	բարձրարվեստ
38.11.			խաչքար	13 դ.	սբ Գրիգոր եկեղեցու գավթի ամ մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
38.12.			խաչքար	13 դ.	սբ Գրիգոր եկեղեցու գավթի ամ մուտքի մոտ, արտաքուստ	Հ	
38.13.			Հացատուն	13 դ.	սբ Աստվածածին եկեղեցուց ամ	Հ	
38.14.			Մատուռ	13 դ.	կից է սբ Գրիգոր եկեղեցուն հս-ից	Հ	
38.15.			Մատուռ	13 դ.	հիմնական հուշարձանախմբից 300 մաե, բլրալանջին	Հ	
		38.15.1.	խաչքար	12 դ.	ագուցված է մատուռի ամ պատին, արտաքուստ	Հ	
		38.15.2.	խաչքար	12 դ.	ագուցված է մատուռի ամ պատին, արտաքուստ	Հ	
		38.15.3.	խաչքար	12 դ.	ագուցված է մատուռի ամ պատին,	Հ	

					արտաքուստ		
		38.15.4.	խաչքար	13 դ.	մատուռի խորանում	Հ	արձանագիր է, ծառայում է որպես վեմքար
		38.15.5.	խաչքար	13 դ.	մատուռի մուտքի մոտ, ներքուստ	Հ	
		38.15.6.	խաչքար	13 դ.	մատուռի հվ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	երկատված է
		38.15.7.	խաչքար	13 դ.	մատուռից հվ	Հ	
		38.15.8.	խաչքար	13 դ.	մատուռից հս	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
		38.15.9.	խաչքար	13 դ.	մատուռի մոտ	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
38.16.			Սեղանատուն	1248 թ.	համալիրի ամ կողմում	Հ	ճարտ.՝ Միսաև և Գրիգորես
38.17.			Տապանատուն Բագրատունիների	12-13 դդ.	կից է սբ Գրիգոր եկեղեցու գավթի հվկատին	Հ	ավերված է, պահպանվել են հիմքերը
		38.17.1.	Տապանաքար Սմբատ թագավորի	12 դ.		Հ	արձանագիր է
		38.17.2.	Տապանաքար	12 դ.		Հ	արձանագիր է
38.18.			Զարայր-կացարանների համալիր	10-13 դդ.	վանքից մոտ 250 մ ամ, սար տանող ճանապարհի աջ ժայռալանջին	Հ	բաղկացած է մոտ 10 բնական և արհեստական այրերից
		38.18.1.	Զարայր-կացարան	10-13 դդ.		Հ	երկհարկ
		38.18.2.	Զարայր-կացարան	10-13 դդ.		Հ	
		38.18.3.	խաչքար	7 դ.	քարայր-կացարանների համալիր մոտող կաճանի աջ կողմում	Հ	
		38.18.4.	խաչքար	7-8 դդ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		38.18.5.	խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	երկատված է
39.			ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	10-13 դդ.	Հաղարծնի վանք տանող ճանապարհի 2.5կմ-ի վրա, ճանապարհից 300 մ աջ, անտառում	Հ	

10.43 ՀԱՂԱՐԱՆԱԿ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1.5 կմ հս, «Սանգյառ» վայրում	Հ	պահպանվել են պարսպի չևչին մնացորդներ
2.				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱՂԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ, Այրում-Հաղթանակ ճանապարհի աջ եզրին	Հ	ավերվել է մայրուղու շինարարության ժամանակ
3.				ՀՈՒԵԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1965 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

10.44 ՀՈՎԷ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	միջնադար	գյուղի հվ-ամ կողմում	Տ	ավերված է
2.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-14 դդ.	գյուղից մոտ 2 կմ ամ, անտառում, զույգ մատուռների ամ կողմում	Տ	
2.1.				Մատուռ «Սուրբ» կամ «Խաչ»	12-13 դդ.		Տ	
2.2.				Մատուռ «Սուրբ» կամ «Խաչ»	12-13 դդ.		Տ	
3.				ԽԱՉԶԱՐ	14 դ.	գյուղի մեջ, Հ. Հայրապետյանի տան բակում	Տ	
4.				ԽԱՉԶԱՐԵՐ	12-14 դդ.	գյուղի մեջ	Տ	
5.				ՄԱՏՈՒՐ	13-14 դդ.	գյուղի դիմաց, գետի մյուս ափին, ճանապարհից 3-4 կմ հվ-աե, անտառում	Տ	

10.45 ՄՈՍԵՍԳԵՂ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԿՐԵՆԱՆՑ ԲԼՈՒՐ»	Ք.ա. 2 հազ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Հ	
2.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-14 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, «Թզնուտ բալան» («Գյուլլուք») վայրում,	Տ	

					դաշտամիջյան ճանապարհի եզրին		
	2.1.		հաչքար	10 դ.		Հ	
	2.2.		հաչքար	10-11 դդ.		Հ	
3.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-15 դդ., 20 դ.	գյուղից 300 մ հվ, Արցախի ազատամարտիկներին նվիրված հուշարձանի մոտ	Տ	
4.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար, 19-20 դդ.	գյուղի մեջ	Տ	
5.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի ամ մասում	Տ	
6.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի հվ-աե մասում	Տ	
7.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԻՆ ՄՈՎՍԵՍ»	14-17 դդ.	գյուղից 1.5-2 կմ հվ	Հ	ավերված է
	7.1.		Գերեզմանոց	14-17 դդ.		Հ	ավերված է
	7.2.		Եկեղեցի սբ Գևորգ	15 դ.	պարարտանյութերի դաշտային պահեստի մոտ	Հ	պահպանվել է խորանի հատվածը
8.			ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, անտառի մեջ, թեք բլրալանջին	Հ	միանավ սրահ, կիսավեր է
	8.1.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	ավերված է
9.			ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, ֆերմաներ տանող հանդամիջյան ճանապարհի աջ կողմում, բլրակի վրա	Հ	
10.			ԽԱՉՔԱՐ «ԶՈՒԼԱԼԻ»	12-13 դդ.	գյուղից 3 կմ ամ, Պառավաքար տանող ասֆալտապատ ճանապարհի աջ եզրին	Հ	հենած է ճամփեզրյա սյանը, վերին աջ հատվածը կոտրված է
11.			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	1962 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
12.			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	1960-ական թթ.	գյուղի մեջ	Տ	
13.			ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ԱՐՑԱՆԻ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ		գյուղից 300 մ հվ, 13-15 դդ. գերեզմանոցից աե	Տ	
14.			ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1985-86 թթ.	գյուղի մեջ	Հ	
15.			ՄԱՏՈՒՐ	12-13 դդ.	գյուղից 3 կմ ամ, Պառավաքար տանող ասֆալտապատ ճանապարհի աջ կողմում, սարի վրա	Հ	հնավայրի տարածքում երբևէ եղած 3 մատուռներից փոքրիշատե պահպանվածն է, մյուս երկուսը հիմնովին ավերված են
	15.1.		Գավիթ	12-13 դդ.	կից է մատուռին ամ-ից	Հ	ավերված է
	15.2.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.	մատուռից մոտ 50 մ աե	Հ	
		15.2.1.	հաչքար	12-13 դդ.	մատուռի մոտ	Հ	մարդու պատկերաքանդակով, կանգնեցված է գետնի վրա
		15.2.2.	հաչքար	13 դ.	մատուռից մոտ 150 մ աե	Հ	տեղահանված է, երկատված, վերին աջ անկյունը կոտրված է
16.			ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ «ԾԱԿ ՔԱՐ»	միջնադար	գյուղից 3 կմ աե	Հ	
17.			ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	միջնադար	գյուղից 2 կմ հվ-ամ	Հ	

10.46 ՆԱՎՈՒՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԴԱՇՏԻ»	Բ.ա. 1 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, Նավուր – Ճամբարակ ճանապարհից ձախ	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԿԵՐ ՔԱՐ»	Բ.ա. 1 հազ.	գյուղից 7 կմ ամ	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ «ՍԸՈՏՆԵՐ»	Բ.ա. 6-4 դդ.	գյուղից 6 կմ աե	Հ	
4.				ԱՄՐՈՑ «ՏԱՆՁՈՒՏ»	Բ.ա. 1 հազ. 1-ին կես	գյուղից 5 կմ հվ, բլրի վրա	Հ	
5.				ԱՄՐՈՑ «ՑԻՑ ՔԱՐ» («ԲԵՐԴԻ ԳԼՈՒԽ»)	Բ.ա. 1 հազ.	գյուղի հվ մասում	Հ	
6.				ԱՄՐՈՑ «ՔԱՐԻ ԳԼՈՒԽ»	Բ.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 4 կմ հս-ամ, Նավուր-Իջևան ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	
	6.1.			Դամբարանադաշտ	Բ.ա. 2-1 հազ.	ամրոցի ամ լանջին	Հ	տարածքում առկա են Նաև միջնադարյան թաղումներ
	6.2.			Մենիիրներ	Բ.ա. 2-1 հազ.		Հ	
7.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	9-11 դդ., 18-20 դդ.	գյուղի հս-աե եզրին, Բերդ տանող ճանապարհից աջ	Տ	գործող է

8.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13 դդ.	գյուղից 3.5 կմ հվ, «Տանձուտ» գյուղատեղիից 1.5 կմ անտառի «Ստեփաններ» բացատում	S	ավերված է
	8.1.	Խաչքար	10-11 դդ.		S	ընկած է գետնին
	8.2.	Խաչքար	13 դ.		S	ընկած է գետնին
	8.3.	Խաչքար	14 դ.		S	կանգնեցված է գետնի վրա
9.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղի մեջ, հանրախանութի մոտ, տնամերձ հողամասում	S	կիսավեր է
10.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 5.7 կմ հս-ամ, Նավուր-Իջևան ճանապարհից ձախ, «Փաշիկ» («Փուշիկ») վայրում	S	
	10.1.	Խաչքար	9-10 դդ.		S	
	10.2.	Խաչքար	9-10 դդ.		S	
	10.3.	Խաչքար	14-15 դդ.		S	
11.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից մոտ 6 կմ հս-ամ, Իջևան տանող ճանապարհից աջ, «Խաչաղբյուր» («Խաչքուլար») հանդամասում	S	վարելահողերով տարածքը բաժանված է երկու մասի
12.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի մեջ, փոստատնից ոչ հեռու	S	
13.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի հս եզրին	S	գործող է
14.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի մեջ, գյուղապետարանի շենքից 150-200 մ հեռու	S	
15.		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ «ՅՈԹ ԱՂԲՈՐ»	միջնադար	գյուղից 5 կմ հս-ամ, Իջևան տանող ճանապարհի մոտ, անտառում	S	
16.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՏԱՆԶՈՒՏ»	միջնադար	գյուղից 3.5 կմ հվ, Տավուշ գետի ձախակողմյան վտակի ձորեզրին, անտառում	S	ավերված է
	16.1.	Գերեզմանոց	միջնադար	գյուղատեղիի հս մասում	S	
17.		ԵԿԵՂԵՑԻ	11-12 դդ.	գյուղից 5 կմ հս-ամ, Հախում գետի ձախակողմյան, անտառապատ լանջին, «Խաչաղբյուր» («Խաչքուլար») հանդամասում	Հ	
	17.1.	Գերեզմանոց	11-15 դդ.	Եկեղեցուց հվ և ան	Հ	
	17.1.1.	Խաչքար	11 դ.	Եկեղեցուց 2 մ հս	S	ընկած է գետնին
	17.2.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատուհանի մեջ	Հ	
	17.3.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու ան պատուհանի մեջ	Հ	
18.		ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13 դդ.	գյուղից 7 կմ ամ, անտառում, Իջևան տանող ճանապարհից ձախ, «Զոչարանց գոմեր» վայրում	Հ	հվ պատին պահպանվել են որմնանկարի մնացորդներ
	18.1.	Գերեզմանոց	միջնադար	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
19.		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	16 դ., վերակառ. 19 դ.	գյուղի մեջ, մշակույթի տնից քիչ հեռու	Հ	պահպանվել են հս պատի ստորին շարքերը
	19.1.	Խաչքար	15 դ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին՝ մկրտարանի խորշում	Հ	
	19.2.	Խաչքար	15 դ.	Նախորդի կողքին	Հ	
	19.3.	Խաչքար	16-17 դդ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	կազմող՝ Առաքել
20.		ԵԿԵՂԵՑԻ «ԹՐՓԿԻ ՎԱՆՔ»	12-13 դդ.	գյուղից 6 կմ հս-ամ, անտառի բացատում	S	
	20.1.	Գերեզմանոց	միջնադար	Եկեղեցու շրջակայքում	S	
21.		ԽԱՉԶԱՐ	12 դ.	գյուղից 6 կմ ամ, Նավուր-Իջևան ճանապարհից ձախ, «Խաչաղբյուր» հանդամասի ամ եզրին	Հ	վերին աջ անկյունը կտրված է, հենած է քարաբեկորի, բերվել է Շխմուրադի վանքից
22.		ԿԱՍՈՒՐԶ «ԶԱՐԱԿԱՐՍՈՒՆՁ»	19 դ. վերջ 20 դ. սկիզբ	գյուղից 5 կմ հս-ամ, Հախում գետի վրա, Իջևան տանող ճանապարհին	S	
23.		ՀՈՒՇԱՐԶԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1982 թ.	գյուղ մտնող ճանապարհի ձախ եզրին, բարձունքի վրա	S	
24.		ՀՈՒՇԱՐԶԱՆ ՉՈՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ	2002 թ.	Նավուր-Իծաքար ճանապարհին, բարձունքի վրա	Հ	
	24.1.	Խաչքար ազատամարտիկ Մուշեղին	1990-ական թթ. վերջ		S	

10.47 ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ԱՂԲՅՈՒՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս, «Լազգու քար» վայրում, Աղբեղջան տանող դաշտամիջան ճանապարհի աջ կողմում	Հ	կիսավեր է
	1.1.			խաչքար	10 դ.		Հ	
	1.2.			խաչքար	10 դ.		Հ	
	1.3.			խաչքար	13դ.		Հ	հենած է մի ծառի
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-15 դդ.	գյուղից 0.3 կմ հս-աե, «Մանդուռ» («Մանդուռի խաչ») վայրում	Հ	կիսավեր է
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-17 դդ.	գյուղից 5 կմ հս-ամ, «Իծաքար» վայրում	Հ	
	3.1.			խաչքար թևավոր	13 դ.		Հ	արձանագիր է, մասնատված
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	16-20 դդ.	գյուղի հս եզրին	Հ	գործող է
	4.1.			խաչքար	17 դ.		Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՇԵՆԱՏԵՂԵՐ»	10-15 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, բլրի վրա	Հ	ավերված է
	5.1.			Գերեզմանոց	12-17 դդ.		Հ	
		5.1.1.		խաչքար	12 դ.		Հ	հենած է քարի
		5.1.2.		խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է գետնին
		5.1.3.		խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է գետնին, ստորին ծախ անկյունը կտրված է
6.				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
	6.1.			Գերեզմանոց	17-19 դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	կիսավեր է
		6.1.1.		խաչքար	1651 թ.		Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
7.				ԽԱՉՔԱՐ	12 դ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ, «Շենատեղեր» հանդամասից 300 մ ամ	Հ	ընկած է գետնին
8.				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից 1.5 կմ հս-ամ, Պառավաքար տանող ճանապարհի աջ կողմում	Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
9.				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	1961 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
10.				ՀՈՒՇԱՂՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1967 թ.	գյուղի մեջ	Հ	

10.48 ՆՈՐԱՇԵՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, «Մասմայար» («Մասմալլու») վայրում	Հ	պատերը պահպանվել են 2 մ բարձրությամբ
	1.1.			Դամբարանադաշտ «Խուրջին հողեր»	Ք.ա. 2-1 հազ.	ամրոցից 700 մ աե	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԱՐԾԿԱԲԵՐԴ»	Ք.ա 1 հազ.	գյուղից 30 կմ հվ, «Սև լեռ» ամրոցից ամառային արտավայրեր տանող ճանապարհի 10-րդ կմ-ի վրա	Հ	
3.				ԱՄՐՈՑ «ՁՈՐԱԲԵՐԴ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 12 կմ հվ, սար տանող ճանապարհի աջ կողմում, «Չխուրի թալա» վայրում	Հ	
4.				ԱՄՐՈՑ «ՆՈՐԱՇԵՆ»	Ք.ա. 7-5 դդ.	Նորաշեն և Վ. Կարմիր Աղբյուր գյուղերի միջև	Հ	
	4.1.			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
5.				ԱՄՐՈՑ «ՍԵՎ ԼԵՌ»	Ք.ա. 2 հազ.	գյուղից 20 կմ հվ, ամառային արտավայրեր տանող ճանապարհից ծախ, բարձր սարի գագաթին	Հ	
6.				ԱՄՐՈՑ- ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԲԼՈՒՐ «ՊԻԼՈՒՐ ՊԱՏ» («ՊԻԼՈՒՐ ՊԻԹ»)	Ք.ա. 2 հազ.	գյուղի հվ եզրին	Հ	
7.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղից հվ-ամ	Տ	
8.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար, 19-20 դդ.	գյուղի հս մասում, Մոսեսգյուղ տանող ճանապարհի ծախ կողմում	Տ	

9.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	15-19 դդ.	գյուղից 11-11.5 կմ հվ	Հ	
9.1.			Գերեզմանոց	15-19 դդ.		Հ	
9.2.			Մատուռ	ուշ միջնադար		Հ	
10.			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, սար տանող ճանապարհի աջ կողմում, անասնապահական համալիրի մոտ, «Ճգնավոր» վայրում	Հ	
11.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1950-ական թթ.	գյուղի հվ եզրին	Տ	
12.			ՍՐԲԱՏԵՂԻ «ԽԱՉ»	միջնադար	գյուղից 0.5 կմ հս, Մոսեսգյուղ տանող ճանապարհի աջ կողմում	Տ	ցանկապատված տարածքում մեկտեղված են 12-13 դդ. խաչքարաբեկորներ և մեկ պարզունակ խաչքար

10.49 ՈՍԿԵՊԱՐ գյուղ (սահմանամերձ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	6-7 դդ.	գյուղի եզրին, «Քյազիմ-քյորփի» վայրում	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ	10-13 դդ.	գյուղից 6 կմ ամ, «Ղալաքենդ» վայրում	Հ	կիսավեր է. կա կարծիք, որ պատմական Գազա բերդն է
3.				ԱՄՐՈՑ	10-14 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ	Հ	հայտնի է «Տորոս կամուրջ» անվամբ
4.				ԱՄՐՈՑ «ԿՈՈՂԲԵՐԴ»	10-13 դդ.	գյուղից 3 կմ հս	Հ	կիսավեր է
5.				ԱՄՐՈՑ «ՇԱՔԱՐԱԲԵՐԴ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	Ոսկեպար-Իջևան ճանապարհի եզրին	Հ	այլ անվանում՝ «Շաքարդալա»
6.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	
7.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19 դ.	գյուղի հս-աե մասում	Տ	
8.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի մեջ	Տ	
9.				ԵԿԵՂԵՑԻ «ԱՆՏԱՌԱՄՈՒՏԻ»	ուշ միջնադար	գյուղ հվ-ամ մասում	Տ	պահպանվել է խորանի հատվածը
10.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	7 դ.	գյուղից 1 կմ հս-աե, Ոսկեպար գետակի ձախ կողմում, բլրալանջին	Հ	կենտրոնագմբեթ, խաչածև
11.				ԿԱՍՈՒՐՋ	ուշ միջնադար	գյուղի մեջ, Ոսկեպար գետակի վրա	Տ	երկթռիչք, պահպանվել են հս և կենտրոնական խելերը
12.				ԿԱՍՈՒՐՋ «ՋՈՐՈՒ»	8 դ.	գյուղից 4 կմ ամ	Հ	
13.				ՀՈՒՇԱՐՁՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1983 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
14.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1978 թ.	գյուղի աե մասում	Հ	

10.50 ՈՍԿԵՎԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ԳԱՅԱՆԵ	վերականգն. 2003 թ.	գյուղի մեջ	Տ	վերականգնվել է 2003 թ.

10.51 ԶԻՆԱՐԻ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԱՉԱՏԱՎԱՆ» («ԲԵՐԴԱՐ»)	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1.5 կմ հս, «Ագատավան» անասնապահական ֆերմայի մոտ, եռանկյունաձև հրվանդանի վրա	Հ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-15 դդ.	գյուղի հս-աե կողմում	Տ	
3.				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 500 մ աե	Հ	
4.				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս-աե, հայ-ադրբեջանական սահմանի մոտ	Հ	ավերված է
5.				ԽԱՉՔԱՐ	1181 թ.	գյուղի մշակույթի տանը	Հ	մարդու պատկերաքանդակով
6.				ԽԱՉՔԱՐ	13-14 դդ.	գյուղի հս-աե եզրին, «Խաչի թումբ» բլրակի վրա	Հ	
7.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի ամ եզրին	Տ	

8.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱՏ. ՇԱՅՈՒՄՅԱՆԻՆ	1977 թ.	գյուղի մեջ, մշակույթի տան դիմաց	Հ	
9.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԽՈՐԱՆԱՇԱՏ	13 դ.	գյուղից 2.5 կմ հս-աե, անտառապատ սարի արևմտահայաց լանջին	Հ	
9.1.			Գավիթ	1211-1222 թթ.	կից է սբ Աստվածածին եկեղեցուն ամ-ից	Հ	
	9.1.1.		Խաչքար	1253 թ.	ագուցված է գավթի ամ ճակատին, մուտքից վերև	Հ	
	9.1.2.		Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	արձանագիր է
	9.1.3.		Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	արձանագիր է
9.2.			Գերեզմանոց	13-17 դդ.	հիմնական հուշարձանախմբի շուրջը	Հ	կիսավեր է
	9.2.1.		Խաչքար	13 դ.		Հ	տեղահանված է, երեք խաչքարերից աջակողմյանն է
	9.2.2.		Խաչքար	13 դ.		Հ	տեղահանված է, երեք խաչքարերից ձախակողմյանն է
	9.2.3.		Խաչքար Խուդանիկի	13 դ.		Հ	տեղահանված, երեք խաչքարերից կենտրոնականն է
	9.2.4.		Խաչքար Վանական Վարդապետի	1251 թ.		Հ	թևավոր խաչքար է
9.3.			Եկեղեցի սբ Աստվածածին	1211 թ.		Հ	գմբեթավոր դահլիճ
9.4.			Մատուռ	12-13 դդ.	հիմնական հուշարձանախմբից 300-350 մ աե	Հ	կիսավեր է
	9.4.1.		Գերեզմանոց	12-13 դդ.	մատուռի շուրջը	Հ	կիսավեր է
9.5.			Մատուռ	13 դ.	հիմնական հուշարձանախմբից 500 մ աե	Հ	կիսավեր է
	9.5.1.		Գերեզմանոց	13 դ.	մատուռի շուրջը	Հ	ավերված է
		9.5.1.1.	Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	տեղահանված է
		9.5.1.2.	Խաչքար թևավոր	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	արձանագիր է
9.6.			Մատուռ սբ Կիրակի	13 դ.	սբ Աստվածածին եկեղեցուց հվ	Հ	
10.			ՏԱՃԱՐ «ՍԱԼԶԱՐԻ»	Ք.ա. 6-5 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, Նույնանուն բլրի վրա	Հ	

10.52 ԶԻՆՉԻՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 1 կմ հս-ամ, «Աղնախ» վայրում	Հ	
2.				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԱՔԱՐ»	Ք.ա. 6-4 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս-ամ, ժայռոտ հրվանդանի վրա, «Սղնախ» վայրում	Հ	
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հս, «Կալերի դաշ» վայրում, կամրջի մոտ	Հ	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-15 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, գոմերի մոտ	Հ	
4.1.				Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	մասնատված է, ընկած է գետին
4.2.				Խաչքար	13-14 դդ.		Հ	գերեզմանոցի միակ ամբողջական խաչքարն է
5.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20 դդ.	գյուղի հս-աե եզրին	Հ	գործող է
5.1.				Խաչքար	13 դ.		Հ	
5.2.				Խաչքար	13 դ.		Հ	վերնամասը կտրտված է
5.3.				Խաչքար	15-16 դդ.		Հ	
5.4.				Խաչքար	16 դ.		Հ	
6.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ «ԿԱՂՆԻ ԽԱՉ»		գյուղից 1 կմ հվ, անտառում	Հ	կիսավեր է
6.1.				Խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է, վերնամասը՝ կտրտված
6.2.				Խաչքար	13 դ.		Հ	ընկած է
6.3.				Խաչքար	13 դ.		Հ	կիսագետնաթաղ է
7.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	10-16 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրի սարավանջին	Հ	ավերված է
7.1.				Գերեզմանոց	10-16 դդ.		Հ	ավերված է
	7.1.1.			Խաչքար	10 դ.		Հ	պարզունակ է, ընկած է գետին
	7.1.2.			Խաչքար	10-11 դդ.		Հ	կիսագետնաթաղ է

	7.1.3.	Խաչքար	14-15 դդ.		Հ	
	7.2.	Մատուռ	14-15 դդ.		Հ	կիսավեր է, քանդված է ծածկը
8.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	12-17 դդ.	գյուղից 4-5 կմ հվ-ամ	Հ	
	8.1.	Գերեզմանոց	12-17 դդ.		Հ	
	8.1.1.	Խաչքար	12-13 դ.		Հ	պահպանվել է արձանագիր քիվը
	8.2.	Եկեղեցի Կապտավանք	12 դ.		Հ	
	8.2.1.	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ մուտքի մոտ, ներքուստ	Տ	ընկած է գետնին
9.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲՐՏԱՆՈՑ» («ՊՐՏԱՆՈՑ»)	12-15 դդ.	գյուղից 3 կմ ամ	Հ	ավերված է
	9.1.	Գերեզմանոց	12-15 դդ.	գյուղատեղիում, բլրալանջին	Հ	կիսավեր է
	9.1.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	մատուռից 50 մ հվ	Հ	
	9.1.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	մատուռից ամ	Հ	
	9.1.3.	Խաչքար	13 դ.	մատուռի մուտքից աջ	Հ	երկատված է
	9.1.4.	Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռից 10 մ հվ	Հ	
	9.1.5.	Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.	մատուռից 7 մ հվ	Հ	ծախ խաչաթևը կտրված է
	9.2.	Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիում	Հ	քանդված են տանիքը, ամ պատի մի մասը
10.		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղի մեջ, Հ. Հարությունյանի տան մոտ	Հ	արձանագիր է, երկատված
11.		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղի հս-աե գերեզմանոցից 600 մ հեռու, կաղնու ծառի տակ	Տ	
12.		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ, «Ղուզան ուրթ» վայրում	Տ	կտրված է, գլխիվայր խրված է գետնի մեջ
13.		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ		գյուղի հս մասում	Տ	
14.		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ		գյուղի կենտրոնում	Տ	
15.		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԽՈՐՀՐԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ 40-ԱՄՅԱԿԻՆ	1960 թ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Տ	հեղ.՝ Գր. Կիրակոսյան
16.		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղի կենտրոնում	Հ	

10.53 ՉՈՐԱԹԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ՏԱՎՐԻ ՊԱՇ» («ԹՈՎՐԻ ՊԱՇ»)	Ք.ա. 6-5 դդ.	գյուղից 1 կմ հս-աե, «Ներքին շեն» անասնապահական ձմեռանոցներից 1 կմ հս-աե, Ախնջի գետի ափին	Հ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրին	Տ	կիսավեր է
	2.1.			Խաչքար	14-15 դդ.		Տ	ընկած է գետնին
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	14-20 դդ.	գյուղի մեջ	Հ	
	3.1.			Խաչքար	14-15 դդ.		Հ	
	3.2.			Խաչքար	14-15 դդ.		Հ	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 5 կմ հս-աե, «Ներքին շեն» ֆերմա տանող ճանապարհի աջ կողմում, «Գերեզմանուտի բաշ» վայրում	Տ	ավերվել է խրամատներ փորելու պառճառով
5.				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ԲՐԱՂ»	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 1 կմ հս-աե, «Ներքին շեն» ֆերմա տանող ճանապարհի աջ կողմում	Հ	
6.				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ՆԵՐՔԻՆ ՇԵՆ»	Ք.ա. 1 հազ. սկիզբ	գյուղից 4 կմ ամ	Հ	ավերված է, տարածքում այգիներ են
7.				ԵԿԵՂԵՑԻ	1683 թ.	գյուղի մեջ	Հ	կառուցել է Խորանաշատի եպիսկոպոս Հովհաննեսը
	7.1.			Խաչքար	1194 թ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից հվ	Հ	
8.				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԱԾՆԵՐԻՆ	1970-ական թթ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, գերեզմանոցի մոտ	Հ	

10.54 ՊԱՌԱԿԱՔԱՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՂԲՅՈՒՐ	20 դ. սկիզբ	գյուղի հվ մասում, ճանապարհի մոտ	Տ	
2.				ԱՍՐՈՑ «ՕԶԱԶԱՐ»	10-16 դդ.	գյուղից 1.5 կմ ամ, «Օձաքար» («Ցից քար») ժայռի գագաթին	Հ	կիսավեր է
2.1.				Գերեզմանոց	10-16 դդ.	գագաթի հս-ամ ստորոտին, մատուռի շուրջը	Հ	
2.2.				Գերեզմանոց	միջնադար	ամրոցից 150 մ հվ-ամ, Իջևան տանող ավտոճանապարհի ձախ եզրին	Տ	փոքր և ավերված գերեզմանոց է
2.3.				Մատուռ	13 դ.		Հ	կիսավեր է
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-18 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրին	Հ	
3.1.				Խաչքար	17 դ.		Հ	արձանագիր է
3.2.				Խաչքար	17 դ.		Հ	կանգնեցված է գլխիվայր
3.3.				Խաչքար	17 դ.		Հ	արձանագիր է, երկատված
3.4.				Խաչքար	17 դ.		Հ	պահպանվել է արձանագիր վերին բեկորը
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-13 դդ.	գյուղից 5.5 կմ ան	Հ	
5.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13 դ.	գյուղից 4 կմ ան, ճանապարհի եզրին	Հ	
6.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար – 20 դ.	գյուղի հս - ամ եզրին	Տ	
7.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղից 1.5 կմ ան, խաղողի այգիների տարածքում	Տ	
8.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-17 դդ.	գյուղից 2 - 2.5 կմ հվ-ան, Հախում գետի աջափնյակում, անտառոտ ծորալանջին, «Բեխտ» («Ղոնաղ գյուրմազ») վայրում	Հ	
8.1.				Գերեզմանոց	10-17 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում, ծորալանջին	Հ	
	8.1.1.			Խաչքար	10-11 դ.		Հ	արձանագիր է, տեղահանված
	8.2.			Գերեզմանոց	միջնադար	գյուղատեղիի ամ մասում	Տ	
	8.3.			Խաչքար	17 դ.		Հ	կազմող՝ խաչատուր
	8.4.			Խաչքար	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	Տ	ստորին բեկոր
9.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԱՅԻ ԹԱԼԱ» («ՀԱՅԻ ԹԱԹԼՈՒ»)	13-20 դդ.	գյուղից 3 կմ ան	Հ	
9.1.				Գերեզմանոց	13-20 դդ.	գյուղատեղիում, Հախում գետի աջափնյա բլրալանջին, եկեղեցուց հվ և ան	Հ	
9.2.				Գերեզմանոց	19-20 դդ.		Հ	վարելահողերով բաժանված է երկու մասի
	9.3.			Եկեղեցի սբ Հովհաննես	19 դ.	Հախում գետի աջափնյա բլրալանջին	Հ	
10.				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, ծորակում, աղբյուրի մոտ	Տ	
11.				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, ծորակում, աղբյուրի մոտ	Տ	վերնամասը կոտրված է
12.				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, ծորակում, աղբյուրի մոտ	Տ	վերնամասը կոտրված է
13.				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, ծորակում, աղբյուրի մոտ	Տ	բերվել է «Ղոնաղ գյուրմազ» վայրից
14.				ԽԱՉՔԱՐ	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ան, ծորակում, աղբյուրի մոտ	Տ	բերվել է «Ղոնաղ գյուրմազ» վայրից
15.				ՀՈՒՆԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՒԿԱԾՆԵՐԻՆ	1970-ական թթ.	գյուղից 500 մ ան	Տ	

10.55 ՊՏՂԱՎԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ՂԱՄԲԱՆԱԲԼՈՒՐ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ ան, Այրում-Բագրատաշեն ճանապարհի աջակողմյան բարձունքին	Հ	
2.				ՍՐԲԱՏԵՂԻ «ԽԵՉ»	19-20 դդ.	գյուղից 2 կմ ան, դամբանաբլրից 300 մ հվ	Տ	

10.56 ԶՈՒՋԵՎԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՍՐՈՑ «ԱՐԱՄԻ ԲԼՈՒՐ»	մթա 1 հազ. սկիզբ	գյուղի ան կողմում, Նոյեմբերյան - Իջևան խճուղուց ձախ, «Պոպոլ» ամրոցի դիմաց	Հ	տարածքի վրա կառուցվել են անասնագոմեր
2.				ԱՍՐՈՑ «ՊՐՈՒԼՈՉ ԴԱՇ»	Ք.ա. 1 հազ. սկիզբ	գյուղի հվ եզրին, բարձր բլրի վրա	Հ	ավերված է
3.				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ԶԱՂԱՑԱՏԵՂ»	մթա 3-2 հազ. կես	գյուղի հվ-ան եզրին, Իջևան տանող ճանապարհից ձախ, խնձորի այգիներում	Հ	

4.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի մեջ	S	
5.			ԵԿԵՂԵՑԻ	17-18 դդ.	գյուղի կենտրոնում	S	
5.1.			Տապանաքար	12-13 դդ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	
6.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1984 թ.	գյուղի մեջ	S	
6.1.			Հուշաղբյուր	1984 թ.		S	
7.			ՄԱՏՈՒՌ	16-17 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, քարհանքից 50 մ հս-ան	S	կիսաժայռափոր է, կիսավեր

10.57 ՍԱՐԻԳՅՈՒՂ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՐՔՅՈՒՐ	18 դ.	գյուղի հս-ան եզրին	S	
2.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	ուշ միջնադար	գյուղի հվ-ամ եզրին Սևքար տանող ճանապարհից աջ, բարձունքի վրա	S	
2.1.				Գերեզմանոց	17-20 դդ.		S	
2.2.				Մատուռ	17 դ.		S	ավերված է
2.3.				Մատուռ սբ Խաչ	13 դ. վերակառ. 20 դ.	բլրի գագաթին	S	
	2.3.1.			Խաչքար	13 դ.	ազուցված է մատուռի հս պատին, ներքուստ	Հ	երկատված է
3.				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հվ-ան կողմում	Հ	
4.				ԵԿԵՂԵՑԻ «ԾԱԿ»	12-13 դդ.	գյուղի հվ-ամ մասում	Հ	տեղափոխվել է գյուղից 3 կմ հվ-ան գտնվող բետոնիտի հանքերի տարածքից
4.1.				Խաչքար	12-13 դդ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	այրված ծառի փչակում է
4.2.				Խաչքար	12-13 դդ.	Եկեղեցու ան պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	երկատված է
4.3.				Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ան պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	
4.4.				Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ պատի մոտ, արտաքուստ	Հ	բեկոր
4.5.				Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ պատի տակ	Հ	երկու բեկոր
5.				ԽԱՉՔԱՐ ԱՐՑԱԽՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾ ԱՉԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ	2003 թ.	գյուղի մեջ	Հ	
6.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1947 թ.	գյուղի մեջ	S	
7.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1981 թ.	գյուղի մեջ	S	
8.				ՋՐԱՄԲԱՐ	19 դ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, գերեզմանոցի մոտ	S	

10.58 ՍԵՎՔԱՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ-ան, Իջևան-Նոյեմբերյան ճանապարհի աջ կողմում, «Չալի յալ» բլրի վրա	Հ	
1.1.				Աշտարակ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
1.2.				Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	
2.				ԲԱՂՆԻԶ	19 դ.	գյուղի մեջ	S	կիսավեր է
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-20 դ. սկիզբ	գյուղի ամ մասում	S	
4.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-20 դդ.	գյուղի հվ-ան եզրին	S	
4.1.				Հուշարձան Սարգիս Ծովանյանի (Սևքարցի Սաքո)	1981 թ.		Հ	ազգային-ազատագրական շարժման մասնակից, ֆիդայի (1870-1908), մահարձանը կառուցել է եղբորորդին՝ Աղաբեկը
4.2.				Տապանաքար զորապետ Հ.Ս.Վարշամյանցի	20 դ. սկիզբ		Հ	առանձնակի քաջությամբ աչքի է ընկել 1877-78 թթ. ռուս-թուրքական

							պատերազմի ժամանակ, մահացել է 1907 թ., Թիֆլիսում
5.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	13-18 դդ.	գյուղից 1 կմ հվ. «Խաչի յալ» հանդամասում, բլրի վրա	Հ
	5.1.			Եկեղեցի	16-17 դդ.		Հ
6.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	13-17 դդ.	գյուղից 1 կմ ամ, «Զոչարանց յալ» հանդամասում, սարալանջին	Հ
	6.1.			Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	Հ
7.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	13-17 դդ.	գյուղից 3 կմ հվ, անտառի բացատում	Տ
	7.1.			Գերեզմանոց	13-14 դդ.	գյուղատեղիի ամ եզրին	Տ
		7.1.1.		Խաչքար	13 դ.		Հ երկատված է
		7.2.		Եկեղեցի	միջնադար		Տ ավերված է
8.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ԴԱՐՊԱՍ»	14-18 դդ.	գյուղից 3 կմ ամ, անտառում	Հ
	8.1.			Եկեղեցի «Դարպաս»	16-17 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	Հ ավերված է
9.				ԵԿԵՂԵՑԻ	1852 թ.	գյուղի մեջ	Հ
10.				ԽԱՉԶԱՐ ԹԵՎԱԿՈՐ	12-13 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս-ամ, «Դարպաս» գյուղատեղի տանող ճանապարհին	Հ կանգնեցված է բետոնե պատվանդանի վրա
11.				ԿՈԹՈՂ	13 դ.	գյուղից 1.5 կմ ամ, «Դարպաս» գյուղատեղի տանող ճանապարհին	Հ բեկոր, բերվել է այլ վայրից
12.				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1950 թ.	գյուղի մեջ	Տ
13.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1965 թ.	գյուղի մեջ	Տ
14.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ 1988 թ. ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՉՈՅԵՐԻՆ ԵՎ ՉՈՅԿԱԾ ԱՉԱՏԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ	1995 թ.	գյուղի մեջ, երաժշտական դպրոցի մոտ	Հ

10.59 ՎԱՉԱՇԵՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԱՄՐՈՑ «ԿԱՐՄԻՐ ԶԱՐ»	13 դ.	գյուղից 6 կմ աե, ժայռի գագաթին	Հ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	ուշ միջնադար	գյուղից 3 կմ հվ-աե, անտառի մեջ, «Ճղուպուր» վայրում	Հ	
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ «ԱՇՂԻ ԳԵՂ»	13-17 դդ.	գյուղից 1.5-2 կմ հս-աե, ճանապարհից աջ, անտառապատ բլրի վրա	Հ	
4.				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՓԻՐԻՆ»	12-13 դդ.	գյուղից 2-3 կմ հվ, անտառում	Հ	
	4.1.			Գերեզմանոց	13 դ.	«Աղբալի խաչ» եկեղեցուց հվ և աե	Հ	
	4.2.			Եկեղեցի «Աղբալի խաչ»	13 դ.		Հ	
		4.2.1.		Խաչքար	12-13 դդ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից աջ	Հ	
		4.2.2.		Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու խորանում	Հ	
5.				ԵԿԵՂԵՑԻ «ԺԱՆԳՈՏ ԽԱՉ»	13 դ.	գյուղից 2 կմ հվ, անտառում, հանքային ջրի աղբյուրի մոտ	Հ	կիսավեր է
	5.1.			Գավիթ	13 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Հ	ավերված է
	5.2.			Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու խորանում	Հ	երկատված է
6.				ՄԱՏՈՒՐ «ՆԵՐՔԻՆ ՇԵՆ» («ՄԱՆԴՈՒՐԻ ՅԱԼ»)	1861 թ.	գյուղից 1 կմ հս	Հ	
	6.1.			Գերեզմանոց	19-20 դդ.		Տ	
	6.2.			Խաչքար	19 դ.	ազուցված է մատուռի ամ պատին, արտաքուստ	Տ	
	6.3.			Խաչքար	1861 թ.	ազուցված է մատուռի ամ պատին, արտաքուստ	Տ	

10.60 ՎԱՐԱԳԱՎԱՆ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13 դդ.	գյուղից 1.8 կմ ամ, Նոր Վարազավանքից 200 մ հվ-ամ	Հ	
	1.1.			Խաչքար Շառայի	1253 թ.	գերեզմանոցի ամ մասում	Հ	կանգնեցվել է վանք ջուր հասցնելու առիթով

	1.2.		Մատուռ	13 դ.	գերեզմանոցի առեղծված	Հ	կանգուն
		1.2.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	մատուռի խորանում	Հ	
		1.2.2.	Խաչքար	13-14 դդ.	Նախորդի մոտ	Հ	կոտրված է վերին ծախ հատվածը
2			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-14 դդ.	գյուղի մեջ, դպրոցի և ժամանակակից գերեզմանոցի մոտ	Հ	կիսավեր է
3.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-15 դդ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, Նոր Վարազականք տանող ճանապարհի ծախ կողմում՝ վանքից 300 մ առ	Հ	
	3.1.		Խաչքար	9-10 դդ.		Տ	խիստ հողմահարված է, հորիզոնական դիրքով խրված է հողի մեջ
	3.2.		Խաչքար	10-11 դդ.		Տ	ընկած է գետնին
	3.3.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	ստորին կես
	3.4.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	վերնամասը կոտրված է
	3.5.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	կանգնեցված է գետնի վրա, երկատված է և վերականգնված
	3.6.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա
	3.7.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	հենած է պատվանդանին
	3.8.		Խաչքար	12-13 դդ.		Հ	երկատված է, բեկորները դրված են իրար վրա
	3.9.		Խաչքար	13 դ.		Հ	երկատված է, ընկած է գետնին
	3.10.		Խաչքար	15-16 դդ.		Հ	խրված է հողի մեջ, վերնամասը բացակայում է
4.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-20 դդ.	գյուղի մեջ	Տ	
5.			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20 դդ.	գյուղից 1 կմ հս-առ, ֆերմաներից ամ, բլրի վրա	Տ	կիսավեր է
	5.1.		Խաչքար	13 դ.		Հ	վերնամասն ազուցված է ֆերմայի պատի մեջ, իսկ ստորին մասն ընկած է մոտակա (ամ) ձորակում
	5.2.		Տապանաքար	16-17 դդ.		Տ	կենցաղային քանդակներով է, արձանագիր, պահպանվել է կիսով չափ
6.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԵՐԿԱՐ ՄԱՏՆԵՐ»	միջնադար	գյուղից 2 կմ հս-ամ, Նույնանուն վայրում	Հ	
	6.1.		Գերեզմանոց	միջնադար		Հ	կիսավեր է
		6.1.1.	Խաչքար	13 դ.		Հ	պահպանվել է վերնամասի 2 բեկոր
		6.1.2.	Խաչքար	13 դ.		Տ	վերին կեսը կոտրված է, գլխավայր հենած է ծառին
7.			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԻՆ ՀԱՆՈՒՄ»	10-19 դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-առ, Հախում գետի աջ ափին	Հ	ավերված է
	7.1.		Գերեզմանոց	12-19 դդ.	գյուղատեղիում	Հ	կիսավեր է
		7.1.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	հենած է եկեղեցու հս ճակատին	Հ	ստորին մասը բացակայում է
		7.1.2.	Խաչքար Ղարայիսանի	17 դ.	հենած է եկեղեցու հս ճակատին, Նախորդի մոտ	Հ	ստորին բեկոր՝ ձիու պատկերաքանդակով
		7.1.3.	Խաչքար Վարդանի և Եղիսաբեթի	1648 թ.	հենած է եկեղեցու հս ճակատին, Նախորդի մոտ	Հ	կազմող՝ Մուսան, ստորին մասը բացակայում է
		7.1.4.	Տապանաքար	17 դ.	հենած է եկեղեցու հս ճակատին, Նախորդի մոտ	Հ	արձանագիր է, կենցաղային պատկերաքանդակներով, կոտրված
	7.2.		Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղատեղիում	Հ	կիսավեր է
		7.2.1.	Խաչքար	1628 թ.	ազուցված է եկեղեցու հս ավանդատան առաջնական	Հ	
		7.2.2.	Խաչքար	1648 թ.	աղոթասրահում	Հ	բետոնով ամրացվել է գետնին
		7.2.3.	Խաչքար Մարտիրոսի, Հովհաննեսի	16-17 դդ.	ազուցված է եկեղեցու առաջնական	Հ	
		7.2.4.	Խաչքար Փիրումի, Շահառաբարի, Հովհաննեսի	15-16 դդ.	եկեղեցու խորանում	Հ	ծառայում է որպես վեմքար
8.			ԽԱՉԶԱՐ	12-13 դդ.	գյուղի ամ եզրին, Նոր Վարազականք տանող ճանապարհի աջ կողմում, «Բաղատեղեր» վայրում	Տ	կանգնեցված է գետնի մեջ
9.			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂԱՎԵՆԵՐԻՆ	1985-1987 թթ.	գյուղի հվ-ամ մասում, դպրոցի դիմաց	Տ	
10.			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՆՈՐ ՎԱՐԱԶԱԿԱՆՔ (ԱՆԱՊԱՏ)	12-13 դդ.	գյուղից 2 կմ ամ, Անապատ սարի լանջին	Հ	հիմնադրել են Նոր բերդի Դավիթ և Վասակ Բ Բագրատունի իշխանները
	10.1.		Գավիթ	13 դ. 2-րդ կես	կից է Անապատ (սբ Նշան) եկեղեցու ամ ճակատին	Հ	փոքր, քանդակված է ծածկը և հվ պատը
		10.1.1.	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գավթի ամ ճակատի վերնամասում	Հ	

	10.1.2.	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է զավթի ամ ճակատի վերնամասում, Նախորդի մոտ	Հ	
10.2.		Գերեզմանոց	12-17 դդ.	հիմնական հուշարձանախմբից հս-աե, բլրալանջին	Հ	ավերված է
	10.2.1.	Խաչքար	1659 թ.		Հ	Քրիստոսի պատկերաքանդակով, կազմող՝ Խաչատուր
	10.2.2.	Մատուռ	13 դ.		Հ	պահպանվել է հս պատը
10.3.		Եկեղեցի Անապատ (սբ Լշան)	1193-1198 թթ.	հիմնական հուշարձանախմբի հվ-աե մասում	Հ	երկխորան, կառուցել է Դավիթ Բագրատունին
	10.3.1.	Խաչքար	12 դ.	ագուցված է եկեղեցու ամ ճակատին, մուտքից հս, որմնախորշի մեջ	Հ	արձանագիր է
	10.3.2.	Խաչքար	12 դ.	ագուցված է եկեղեցու ամ ճակատին, մուտքից հվ, որմնախորշի մեջ	Հ	արձանագիր է
10.4.		Եկեղեցի սբ Աստվածածին (Վաթողիկե)	1224-1237 թթ.	հիմնական հուշարձանախմբի հս-աե մասում	Հ	գմբեթավոր դահլիճ, կառուցել է Դավիթ Բագրատունու որդի Վասակը, ճարտ.՝ Գագան Անեցի
	10.4.1.	Խաչքար	12-13 դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, ներքուստ	Տ	
	10.4.2.	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու հվ-աե ավանդատան 1-ին հարկի հս պատին	Հ	
	10.4.3.	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու հս-աե ավանդատան 1-ին հարկի հվ պատին	Հ	
	10.4.4.	Խաչքար	16 դ.	ագուցված է եկեղեցու հս-աե 2-րդ հարկի ավանդատան թաղի մեջ	Հ	արձանագիր է
10.5.		Ժամատուն	1237-1261 թթ.	կից է սբ Աստվածածին եկեղեցու ամ ճակատին	Հ	մեծ, կիսավեր, կառուցել է վանքի առաջնորդ Հովհաննես Տավուշեցին
	10.5.1.	Խաչքար	12 դ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	արձանագիր է, կոտրված
	10.5.2.	Խաչքար	12-13 դդ.	ժամատան հվ-աե որմնապյան մոտ	Հ	արձանագիր է
	10.5.3.	Խաչքար	12-13 դդ.	ժամատան հվ պատի մոտ	Հ	
	10.5.4.	Խաչքար	13-14 դդ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	վերին ձախ անկյունը կոտրված է
	10.5.5.	Խաչքար	15-16 դդ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	
	10.5.6.	Խաչքար	16-17 դդ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	վերնամասը կոտրված է
	10.5.7.	Խաչքար	1647 թ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	երկատված է
	10.5.8.	Խաչքար	1658 թ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	բարձրությամբ երկատված է
	10.5.9.	Խաչքար	17 դ.	ժամատան հս պատի մոտ, ներքուստ	Հ	արձանագիր է
	10.5.10.	Խաչքար Մխիթարի	1620 թ.	ժամատան աե պատի մոտ	Հ	կանգնեցված է պատվանդանի վրա, կազմող՝ Վարդան Երեց
10.6.		Մատուռ	12 դ. վերջ	կից է Անապատ եկեղեցու հվ ճակատին	Հ	քանդված է հվ պատը
10.7.		Տապանատուն	1193 թ.	սբ Աստվածածին և Անապատ եկեղեցիների միջև	Հ	կրկնահարկ, կառուցել է Դավիթ իշխանն իբրև տոհմական դամբարան

10.61 ՎԵՐԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ԱՐՔՅՈՒՐ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի հս մասում	Տ	
2.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	17-20 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրի բլրալանջին, ճանապարհի ձախ կողմում	Տ	
3.				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20 դդ.	գյուղի աե մասում, դպրոցի մոտ	Տ	
4.				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ	ուշ միջնադար-20 դ.	գյուղից 3 կմ հս, Տավուշ գետի աջ վտակի աջ ափնյա թեք բլրալանջին, անասնապահական ֆերմաների տարածքում, «Մաֆլար» («Նափլար») վայրում	Տ	ավերված է
4.1.				Գերեզմանոց	ուշ միջնադար-20 դ.	գյուղատեղիի հս մասում, ֆերմաներից 0.5 կմ հեռու	Տ	կիսավեր է
5.				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱՐԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս, «Մաֆլար» («Նափլար») վայրից 1 կմ հվ-աե	Տ	
6.				ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղից 1 կմ հս, «Մատաղի սար» վայրում, հանդեր տանող ճանապարհի ձախ եզրին	Հ	
7.				ՀՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ	1960 թ.	գյուղի մեջ, գյուղապետարանի մոտ	Տ	
8.				ՀՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ	1986-1987 թ.	գյուղից 1.5 կմ հս-աե, «Ծակերի ձոր» վայրում	Տ	
9.				ՀՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ	1960-70-ական	գյուղի կենտրոնում, ճանապարհների	Տ	

					թթ.	խաչմերուկում, տնամերձ հողամասի ցանկապատի մեջ		
10.				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՁՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1977 թ.	գյուղի հվ եզրին, բարձունքի վրա	Հ	

Հայաստանի Հանրապետության պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների Տավուշի մարզի ցուցակը ներառում է 1996 հուշարձան՝ 797 պահպանական միավորով:

Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար

Մ. Թովուզյան